Літ
Літаратура і мастацтва
ISSN 0024-4686
№1 (4647) 6 студзеня 2012 г.

У нумары:

Віншаванне Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь праваслаўным хрысціянам

Дарагія суайчыннікі!

Віншую вас з Нараджэннем Хрыстовым.

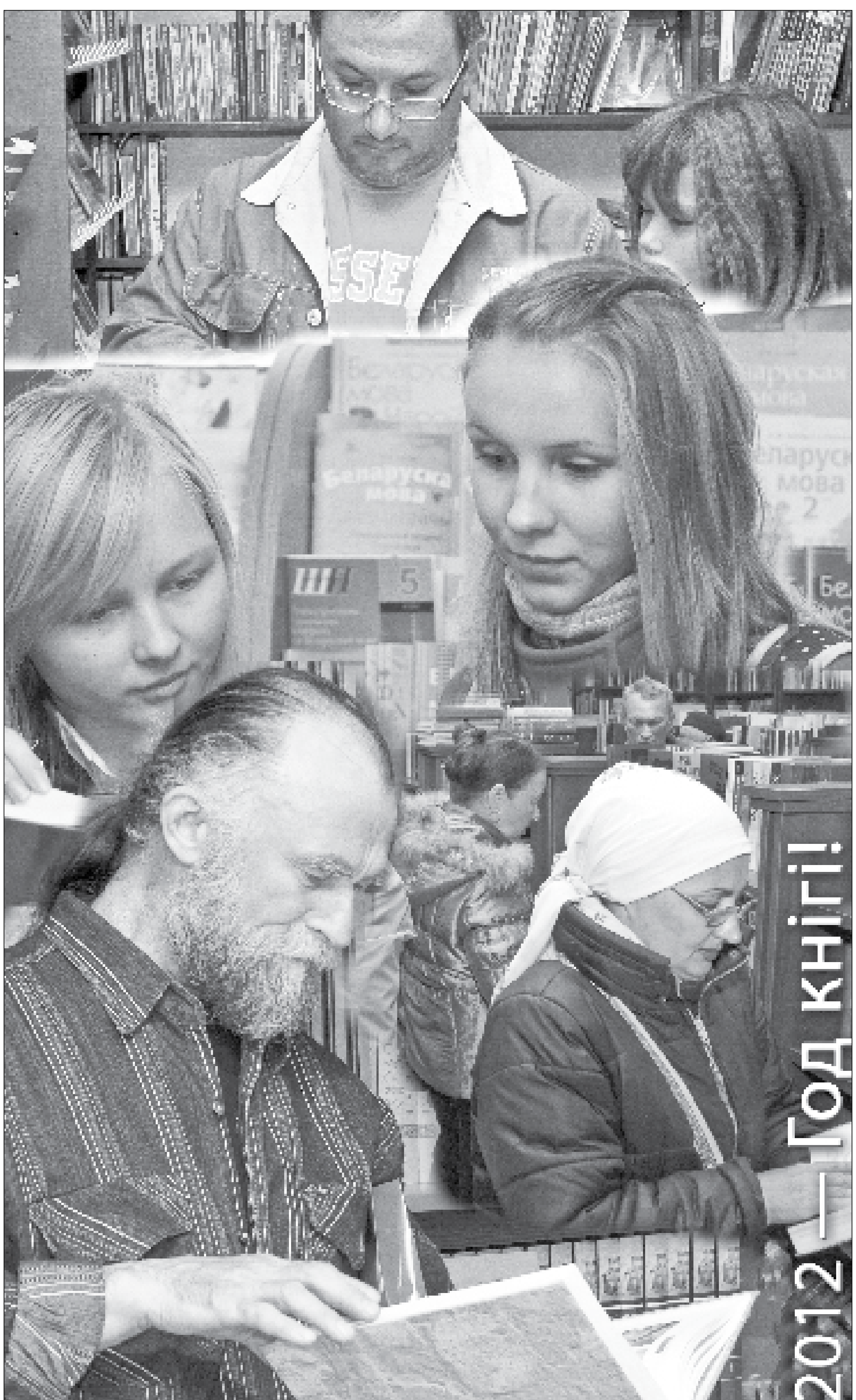
Мінаюць тысячагоддзі, але вялікая ўрачыстасць святой ночы, як і раней, прыносіць радасць мільёнам людзей, яднае іх вакол значных і высакародных мэт. Віфлеемская зорка асвятляе шлях для міласэрнасці і дабрыні, любові і надзей на будучыню, у якой пануюць узаемаразуменне і дабрабыт.

Нараджэнне Хрыстова — сямейнае свята, якое сустракаюць з роднымі і блізкімі, атуленыя іх пяшчотай і клопатам. Беражлівае захоўванне яго традыцый працягвае нябачную сувязь пакаленняў.

Няхай гэтыя светлыя дні напаўняюць нас чыстымі памкненнямі і натхняюць на праведныя ўчынкі, дораць цеплыню і добры настрой, азараюць верай і ўмацоўваюць духоўныя і маральныя асновы. Няхай дастатак, давер і лад пануюць у кожнай сям'і.

Шчыра жадаю вам здароўя, шчасця, міру і поспехаў ва ўсіх справах.

Аляксандр Лукашэнка

Фота Кастуся Дробава
Калаж Віктара Калініна

Калонка рэдактара

Калі ўсе мы разам?..

Таццяна СІВЕЦ

У калядныя дні хочацца часцей прыгадваць славутае Багдановічава: “Нашто ж на зямлі сваркі і звадкі, боль і горыч, калі ўсе мы разам ляцім да зор?..” Але чаму ж тады няма згоды паміж людзьмі ў свеце, чаму не могуць часам дамовіцца нават тыя, каму, здаецца, няма чаго дзяліць?

Савецкая песня прапаноўвала думаць “раней пра Радзіму, пасля — пра сябе”. Нехта можа абурыцца: “Што дала мне Радзіма, чаму я мушу ахвяраваць нечым асабістым на яе карысць?” Самае цяжкае ў жыцці, напэўна, выйсці за межы, якія сам сабе вызначыў, паспрабаваць тое, чаго ніколі не рабіў. Я прапаную вам просты псіхалагічны тэст: вазьміце чысты аркуш паперы, намалюйце на ім круг і пастаўце кропку — дзе захочаце!.. Зрабілі? Пра вынікі — крыху пасля, а пакуль давайце паспрабуем знайсці адказ на вельмі важнае пытанне: калі ты жывеш у гэтай краіне, калі працуеш на яе, ці мусіш ты “сплачваць” свой доўг перад роднай зямлёй і як гэта зрабіць асобе творчай?..

Многіх прымусіў задумацца мінулы пленум Праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі, на якім не толькі былі падведзены вынікі Другога з'езда СПБ, акрэслены задачы дзейнасці творчай арганізацыі па выніках сустрэчы пісьменнікаў з Прэзідэнтам ды вырашаны пэўныя матэрыяльна-кадравыя пытанні, але і сталі відавочнымі некаторыя “праблемы росту”. Да прыкладу, няздольнасць часам паразумецца, узняцца над дробнымі ўнутранымі канфліктамі, крыўдамі і зайздрасцю, каб адрадзіць вобраз Творцы, які будзе ўзорам, да думкі якога будуць прыслухоўвацца, з меркаваннямі лічыцца. А каб паверылі чытачы, пісьменніку трэба, перш за ўсё, вызначыцца, што для яго важней — колькасць уласных кніжак ці тое, каб айчыннае пісьменства не знікла і праз стагоддзі...

План мерапрыемстваў па выкананні даручэнняў Кіраўніка нашай краіны быў агучаны на Пленуме. У ім — усё, пра што мы клапаціліся і марылі. Дзяржава зрабіла крок насустрач пісьменнікам. Год кнігі — яшчэ адна нагода, каб успомніць пра айчынную літаратуру і яе стваральнікаў!

А пра кропку... Яна паказвае, якое месца вы адводзіце сабе ў гэтым свеце: унутры кола ці па-за ім. Кажуць, Напалеон перавярнуў лісток і паставіў сваю кропку з адваротнага боку...

Вырашаць, на якім ты баку, аднойчы давядзецца кожнаму.

Пункцірам

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў указ “Аб абвяшчэнні 2012 года Годам кнігі”. Такое рашэнне прынята ў мэтах павышэння ролі кнігі і чытання ў сучасным грамадстве, выхавання ў маладога пакалення любові да мастацкага слова, развіцця айчыннай літаратуры, забеспячэння дзяржаўнай падтрымкі нацыянальнага кнігавыдавецтва.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падпісаў указ аб узнагароджанні медалём Францыска Скарыны загадчыка кафедры філасофіі Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта Уладзіміра Лукашэвіча. Ганаровае званне заслужанага работніка адукацыі Беларусі нададзена рэктару Беларуска-Расійскага ўніверсітэта Ігару Сазонаву і Беларускага дзяржаўнага эканамічнага ўніверсітэта Уладзіміру Шымаву.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў сакратара Саюза пісьменнікаў Беларусі Георгія Марчука з 65-годдзем. “Вашы творы вывучаюць у школах і вышэйшых навучальных установах, некаторыя з іх перакладзены на мовы народаў свету, спектаклі па Вашых п’есах на працягу многіх гадоў ідуць на сцэнах тэатраў краіны… Няхай і надалей Ваша плённая дзейнасць будзе такой жа насычанай, нясе людзям інтарэс да кнігі”, — сказана ў віншаванні.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў з 75-гадовым юбілеем народных артыстаў РСФСР Анатоля Равіковіча, Эдуарда Марцэвіча, з 80-гадовым юбілеем — народнага артыста СССР Льва Дурава і з 85-годдзем — народнага артыста СССР Юрыя Грыгаровіча. Кіраўнік дзяржавы пажадаў юбілярам доўгіх гадоў жыцця, напоўненых творчасцю, якая садзейнічае развіццю культурных сувязей нашых народаў.

✔ Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка падарыў бібліятэку дзіцяча-юнацкай літаратуры, якая складаецца больш як з 5 тысяч кніг, і неабходнае бібліятэчнае абсталяванне Рэспубліканскай дзіцячай установе медыцынскай рэабілітацыі ў Астрашыцкім Гарадку (Мінскі раён). Дзецям, якія праходзяць лячэнне ў гэтай установе, таксама быў прысвечаны навагодні паказ, у якім па запрашэнні Кіраўніка дзяржавы ўзялі ўдзел артысты Белдзяржцыркa.

✔ Стыпендыі Прэзідэнта Беларусі на 2012 год прызначаны 92 таленавітым маладым навукоўцам. Сярод іх 7 дактароў навук, 59 кандыдатаў навук, 26 маладых навукоўцаў без ступені; 24 прадстаўнікі тэхнічных навук, 19 — медыцынскіх, 35 — прыродазнаўчых і 14 — гуманітарных навук.

✔ Пастановай Савета Міністраў зацверджана Пагадненне паміж Урадам Рэспублікі Беларусь і Урадам Італьянскай Рэспублікі аб супрацоўніцтве ў галіне культуры, падпісанае ў г. Трыесце 10 чэрвеня 2011 года.

✔ Падведзены вынікі творчага конкурсу на лепшае асвятленне навагодніх праектаў, абвешчанага кіраўніцтвам Нацыянальнай дзяржаўнай тэлерадыёкампаніі сярод друкаваных і электронных сродкаў масавай інфармацыі. Карэспандэнт БелТА Таццяна Пастушэнка ўдастоена ўзнагароды ў намінацыі “Аператыўнасць”. У намінацыі “Інфарматыўнасць” атрымаў перамогу журналіст “СБ. Беларусь сегодня” Віктар Корбут, у намінацыі “Крэатыўнасць” лепшай стала журналістка газеты “Антенна” Анастасія Целяшова.

Падрыхтавала
Ірына АЛЯКСАНДРАВА

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

На паклон да класіка

Павел КУЗЬМІЧ

У вялікай зале сталічнага Дома літаратара прайшла адметная паэтычна-песенная вечарына, прысвечаная 120-годдзю выдатнага сына беларускага народа, класіка айчыннай літаратуры Максіма Багдановіча. Свята было арганізавана Мінскім гарадскім аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі і з’явілася своеасаблівым заключным акордам у шэрагу значных юбілейных мерапрыемстваў, што прайшлі з удзелам сталічных літаратараў у навучальных установах, бібліятэках, палацах культуры і музеях.

Уступнае слова пра творчы і грамадзянскі подзвіг М. Багдановіча сказаў першы дырэктар Літаратурнага музея класіка нашай літаратуры, старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў. Ён і быў вядучым гэтай вечарыны. Свае вершы, прысвечаныя славутаму паэту, прачыталі вядомыя творцы Генадзь Пашкоў, Навум Гальпяровіч, Мікола Чарняўскі, Міхась Пазнякоў, Уладзімір Мазго, Алесь Бараноўскі. Песні на вершы Багдановіча прагучалі ў выкананні хора СПБ “Паліфоніка”, паэтэсы, кампазітара і спявачкі Марыны Лайковай, саліста Дзяржаўнага ансамбля народнай музыкі “Свята”, вядучага майстра сцэны паэтычнага тэатра аднаго акцёра “Зьніч” Вячаслава Статкевіча, паэта і барда Дзмітрыя Пятровіча, кампазітара і спевака Аляксандра Якіменкі. Слухачы горача апладзіравалі і вядомаму паэту Вадзіму Спрынчану, які прачытаў вершы класіка ў перакладзе Браніслава Спрынчана на рускую мову, а таксама артысту Алегу Вінярскаму, які прадэкламаваў некалькі вершаў М. Багдановіча на беларускай мове. Спадабаўся і міні-спектакль па матывах твора класіка “Музыка” ў выкананні студэнткі Мінскага музычнага каледжа Ефрасінні Вяроўкі (скрыпка) і студэнткі Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага ўніверсітэта Кацярыны Ляхоўскай.

Факт

Падарунак для аматараў чытання

Яшчэ адна гандлёвая кропка па распаўсюджванні друкаванай прадукцыі пачала дзейнічаць у цэнтры Мінска. Новы магазін “Белсаюздруку”, якому быў нададзены нумар 13, напярэдадні навагодніх свят наведалі першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч і дырэктар РУП “Белсаюздрук” Ігар Дудзіч.

Ірына МАСЛЯНІЦЫНА,
фота Кастуся Дробава

Месца, абранае для адкрыцця магазіна, самае бойкае — падземны пераход на Плошчы Перамогі. Тут даволі паспяхова ўжо шмат гадоў працуе “белсаюздрукаўскі” ж магазін № 18. Але яго “блізняткам” новая крама не стала. Бо акцэнтавана яна на рэалізацыю сувенірнай прадукцыі і падарункаў. Вельмі прыемна, што ў якасці лепшага падарунка прапануецца кніга. Прычым, для найбольш вядомых выдавецтваў Беларусі вылучаны асобныя паліцы. “Мастацкая літаратура”, “Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі”, “Беларусь”, “Літаратура і Мастацтва” — дасведчаны чытач зможа лёгка знайсці навінкі гэтых і іншых выдавецтваў, ацаніць іх вартасць, пагартаўшы проста тут за кубачкам кавы (яна прадаецца ў маленькім буфеце побач з тостамі і цукеркамі), і выбраць тое, што сапраўды зацікавіла.

Канцтавары, цацкі, сувеніры ў магазіне таксама прадстаўлены. І чалавек, які збіраецца, напрыклад, у госці, без цяжкасцей аформіць падарунак на любы густ. Ужо першыя некалькі дзён працы магазіна паказалі: ён можа быць рэнтабельным. І гэта парадавала Лілію Сцяпанаўну і Ігара Віктаравіча. Яны прыгадалі, што Плошча Перамогі — гэта месца, дзе кожны дзень бывае вялікая колькасць маладых інтэлектуалаў з ліку студэнтаў і творчай інтэлігенцыі. Кніга — тое, што павінна іх цікавіць. І значыць, прыбытак забяспечаны. А разам з гэтым — і павышэнне статусу аўтараў ды выдаўцоў прадстаўленых кніг.

Між іншым, у кіраўніцтва “Белсаюздруку” ёсць планы непасрэднага супрацоўніцтва з літаратарамі, кнігавыдаўцамі і Саюзам пісьменнікаў Беларусі. Вырашана ладзіць на базе новага магазіна творчыя сустрэчы, святочныя імпрэзы, прэзентацыі новых кніг з удзелам іх аўтараў. А аб’явы пра іх правядзенне вывешваць загадзя ля ўвахода ў магазін, які мае ўсе шанцы ператварыцца ў своеасаблівую літаратурную гасцёўню. Гэта ўсё выглядае надта актуальна ў год, абвешчаны ў нашай краіне Годам кнігі.

На здымку: Л. Ананіч знаёміцца з асартыментам.

Глыбокае-2012

Пачатак — палова справы

Ганна КАШПУЛЬ

Горад Глыбокае і раён актыўна рыхтуюцца да Свята беларускага пісьменства. Напрыканцы года адбылося чарговае пасяджэнне раённага штаба па арганізацыі яго правядзення. У рабоце ўзялі ўдзел першы намеснік міністра інфармацыі Рэспублікі Беларусь Лілія Ананіч і намеснік начальніка ўпраўлення ідэалагічнай работы Віцебскага аблвыканкама Пётр Гнуценка. Гэта першая нарада з удзелам прадстаўнікоў дзяржаўнага кіравання.

Л. Ананіч акрэсліла патрабаванні да арганізацыі падрыхтоўчых работ, пазнаёміла ўдзельнікаў раённага штаба з функцыямі аргкамітэта, які ствараецца на дзяржаўным узроўні і ў склад якога ўвойдуць кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў.

— Уся краіна будзе рыхтаваць свята, — зазначыла Лілія Станіславаўна, — але галоўнымі выканаўцамі шматлікіх задач і планаў з’яўляюцца Міністэрства інфармацыі, Глыбоцкі раённы і Віцебскі абласны выканаўчыя камітэты. Наша сумесная творчая праца павінна набіраць абароты. Чым хутчэй мы зробім напрацоўкі свята, тым больш часу будзе на іх увасабленне. Горад вялікі, хочацца, каб у ім з’явілася як мага больш самых розных забаўляльных і спартыўных пляцовак.

Намеснік міністра звярнула ўвагу на праблемы гандлю кнігамі, іх распаўсюджвання. Удзельнікі сустрэчы разглядалі таксама пытанні прыёму і размяшчэння гасцей, забеспячэння правапарадку, выпуску друкаванай прадукцыі, дзейнасці ўстаноў культуры, адукацыі.

Пасля завяршэння работы штаба госці разам са старшынёй райвыканкама Алегам Морхатам і яго намеснікам па сацыяльных пытаннях Галінай Унуковіч наведалі шэраг аб’ектаў горада, рэканструкцыя і будаўніцтва якіх прадугледжваецца да свята, абмеркавалі некаторыя пытанні праектна-каштарыснай дакументацыі і фінансавага забеспячэння.

У бліжэйшы час у Глыбокім адбудзецца пасяджэнне выязнога абласнога штаба па пытаннях падрыхтоўкі да Дня беларускага пісьменства з удзелам старшыні абласнога выканаўчага камітэта Аляксандра Косінца.

Газета “Літаратура і мастацтва” — інфармацыйны партнёр Свята беларускага пісьменства.

За падзеяй

Намінацыя «Анімацыя»

У сталічным Доме кіно адбылася вечарына, прысвечаная Дню беларускага кіно. Ва ўрачыстай абстаноўцы былі ўручаны нагрудныя знакі “За ўклад у развіццё культуры”, ганаровыя граматы і граматы, аб’яўлена падзяка міністра культуры супрацоўнікам, якія зрабілі істотны ўнёсак у развіццё галіны.

Ад імя прафсаюза ўзнагароды ўручала Наталля Аўдзеева, старшыня Цэнтральнага камітэта Беларускага прафсаюза работнікаў культуры. У рамках мерапрыемства віншавалі і пераможцаў адкрытага маладзёжнага конкурсу на стварэнне літаратурнага сцэнарыя мультыплікацыйнага фільма, прысвечанага нацыянальнай тэматыцы. Заснавальнікамі конкурсу, мэтай якога было павышэнне ролі нацыянальнай кінематаграфіі ў сацыяльна-культурным жыцці грамадства, захаванне і развіццё традыцый нацыянальнага кінавідэамастацтва, былі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускі саюз кінематаграфістаў, БРСМ, Саюз пісьменнікаў Беларусі, Нацыянальная кінастудыя “Беларусьфільм”, Белвідэацэнтр.

Стварыць новыя арыгінальныя літаратурныя сцэнарыі мультыплікацыйных фільмаў, якія ў мастацкай форме адлюстроўваюць багацце ўнутранага свету чалавека, памкненні да высокіх духоўных, маральных і эстэтычных ідэалаў, гісторыю краіны, удалося Андрэю Акушэвічу (“Легенда гусляра”) і Алёне Беланожцы (“Калядная казка”), чые сцэнарыі адзначаны другой прэміяй. (Першую прэмію вырашылі не прысуджаць.) Трэцюю прэмію прысудзілі Кацярыне Грабенькінай (“Брацікі-сястрычкі”) і Елізавеце Красікавай (“Бабка”). Заахвочвальнымі дыпломамі адзначаны Ксенія Вяцкая (“Хаім”), Кацярына Грабёнкіна (“Куды шыбуе Шагал”), Ганна Ратнер (“Белавежскія прыгоды”), Іна Скіба (“Песня пра зубра”), Вольга Шыханцова (“Зачараваны лес”).

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Ад садка да ўніверсітэта

Беларускі славянскі камітэт у чарговы раз звярнуў увагу на ролю беларускай мовы ў сучасным грамадстве і яе ўплыў на самасвядомасць грамадзян незалежнай Беларусі.

Гэтае пытанне стала асноўным на Пленуме Беларускага славянскага камітэта, які не так даўно адбыўся ў Мінску. У сходзе ўзялі ўдзел навукоўцы, пісьменнікі, журналісты, прадстаўнікі сферы адукацыі. Сярод выступоўцаў — старшыня Беларускага славянскага камітэта Сяргей Касцян, сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі Георгій Марчук, дырэктар Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі Аляксандр Лукашанец ды іншыя. У ходзе абмеркавання даклада Сяргея Касцяна ўдзельнікі Пленума прыйшлі да высновы, што ўмовай захавання беларускай мовы ў актыўным ужытку з’яўляецца адпаведнае стаўленне да яе на ўсіх адукацыйных этапах — ад дзіцячага садка да ўніверсітэта, — і ўнеслі свае прапановы па ўдасканаленні адукацыйнага працэсу. Не выключана, што з цягам часу дзякуючы ініцыятыве камітэта ў садках пачнуцца заняткі па роднай мове, а школьнікі змогуць паўплываць на складанне праграм па беларускай літаратуры.

Алена ГАЛАЙ

Літабсягі

Літаратура як сродак выхавання

У Грамадскім прэс-цэнтры Дома прэсы адбылася прэзентацыя новага выдання, якое ўбачыла свет у Беларускай Энцыклапедыі імя Петруся Броўкі. Наталля Голубева і Сяргей Трахімёнак — аўтары твораў, змешчаных на старонках зборніка "Зямля нескароная", — расказалі пра гэту кнігу, іншыя праекты і планы. Наталля Аляксандраўна нагадала пра творы, над якімі сёння працуе, — "Ваньковічы. Беларускі радавод" і вострасюжэтны раман "Камея Саледад" пра дзейнасць разведак.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА, фота Кастуся Дробава

Сустрэча выйшла за межы прэзентацыі кнігі "Зямля нескароная", якая ў мінулым годзе папоўніла серыю "Школьная бібліятэка". Яна стала гутаркай зацікаўленых бакоў пра захаванне інтарэсу да кнігі ўвогуле, выхаванне чытача на гістарычных рэаліях, зберажэнне яго як суразмоўцы, а не толькі асобы, што бачыць кнігу найперш сродкам баўлення вольнага часу. Гэтыя пытанні хвалююць не толькі беларусаў. Роля літаратуры як носьбіта маральных і гістарычных каштоўнасцей сёння вельмі актуальная ва ўсім свеце, пра што сведчаць публікацыі твораў Сяргея Трахімёнка на старонках крымскай "Литературной газеты" і праект "Геніі зямлі беларускай", распачаты Наталляй Голубевай для расійскага тэлебачання. Уменне знайсці ў гістарычным мінулым вартых быць прыкладам асоб, стварыць пры дапамозе мастацкіх сродкаў героя з належнымі маральнымі і духоўнымі якасцямі, увасобіць іх экраннымі і тэатральнымі сродкамі, сарыентаваць грамадства на высокае — такія задачы сёння стаяць перад дзеячамі культуры. І пачынаць выхаванне літаратурным словам трэба з дзяцінства.

Прысутным былі прадстаўлены выданні для дзяцей і дарослых РВУ "Літаратура і Мастацтва": "Чаша Петры, альбо Руская цывілізацыя: генезіс і праблемы выжывання" і "Запіскі «чорнага палкоўніка»" Сяргея Трахімёнка, "Казкі цётухны Руф" Наталлі Голубевай.

Выхаду на літаратурную арэну новай гераіні беларускага казачнага свету — сучаснай вытанчанай жанчыны — паспрыяла Наталля Голубева. У персанажа, створанага ёй і "ўбачанага" мастачкай Рытай Цімохавай, — цётухны Руф — лёс абяцае быць шчаслівым: рэжысёр Віргінія Тарнаўскайтэ рыхтуе з вучнямі дзіцячай тэатральнай школы №1 Мінска пастаноўку паводле адной з казак зборніка. (Спектакль будзе паказаны падчас сумеснай акцыі Беларускага Экзархата і Дома Масквы для выхаванцаў дзіцячых дамоў.)

Гісторыі, з якіх складаецца кніга, як падкрэсліла Н. Голубева, грунтуюцца на ўнікальным беларускім матэрыяле — легендах і таямніцах Рагачоўскага і Аршанскага замкаў. Выданне "Казак…" на рускай і англійскай мовах дапаможа пазнаёміцца з нашай краінай дзецям усяго свету.

На здымку: Сяргей Трахімёнак і Наталля Голубева падчас прэзентацыі.

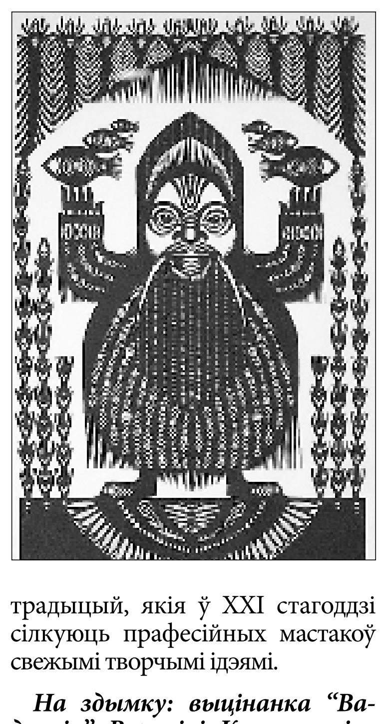
Артлінія

Дзівосы — чарадой!

Святлана БЕРАСЦЕНЬ, фота аўтара

Сонейка на вясну павярнула, дзень падаўжэў на вераб'іны скок, але зіма ў разгары і шчыруе на свае чарадзейныя святы. У цэнтры сталіцы, наўкруг зялёнай прыгажуні-ёлкі, дзень пры дні шпацыруе люд. Сёй-той скіроўвае крок да прыступак, што вядуць у падземную галерэю "Універсітэт культуры": у яе лабірынтах — працяг калядных дзівосаў. Маладыя выкладчыкі БДУКіМ аб'яднвалі свае творчыя набыткі пад назвай ядомага выставачнага праекта "Тры ў адным". А студэнты кафедры народнага дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва да Каляд і Новага года сабралі свае "Зімовыя мары".

На вуліцы слотна і не хапае пухнатай ды марознай каляднай казкі? Спрычыніцеся да творчых фантазій маладых талентаў, адчуйце "класіку" беларускай зімы! Яна — у найтанчэйшых павуцінках рытмічных ніцяных узораў арыгінальнага, па-хатняму ўтульнага, вышывана-плеценага пано "Вечарок" Вольгі Вашурынай; у сакральнасці старажытных абрадавых сімвалаў, уплеценых у мудрагелістую геаметрыю буйных карункавых сняжынак-выцінанак "Каляды" і "Піліпаўка" Вольгі Сарокі; у дынаміцы жанравых сюжэтаў на крутых снегавых хвалях містычнага "Міракля" — габелена Ірыны Дубягі; у сумоўі непахіснага і непрадказальнага — праз шыкоўную дэкаратыўнасць габелена Дануты Валынец "Спрадвечнае"; у прыцягальнай цеплыні радзіннага агменя, што жывіць саграе керамічныя кампазіцыі Алега Ткачова ("Паганскія цацкі"), Івана Дашкова ("Мураванка"), Андрэя Княжэвіча ("Ліхтарыкі"). Зімовыя мары, таемныя мроі, покліч традыцыі, скіраванасць у будучыню... Колькі ўвабрала ў сябе гэтая невялікая выстаўка! Да таго ж, яна сталася адлюстраваннем любові нашых таленавітых сучаснікаў да народнага мастацтва, ведання сакрэтаў умельства майстроў-беларусаў, цікавасці да найглыбейшых, яшчэ дахрысціянскіх, пластоў жыццёвага ўкладу нашых продкаў. І — памкненнем да мудрай пераемнасці беларускіх культурных традыцый, якія ў XXI стагоддзі сілкуюць прафесійных мастакоў свежымі творчымі ідэямі.

На здымку: выцінанка "Вадзянік" Веранікі Канапелькі з выстаўкі "Зімовыя мары".

Повязі

Творчы вечар у Рызе

Яніна ВАСІЛЕЎСКАЯ

У актавай зале Рыжскай беларускай школы прайшоў творчы вечар члена Саюза пісьменнікаў Беларусі паэта Станіслава Валодзькі, прысвечаны яго 55-годдзю.

Станіслаў Валодзька — асоба добра вядомая ў Латвіі. Беларускамоўны паэт, ён нарадзіўся ў вёсцы Падольцы Астравецкага раёна. Скончыў філалагічны факультэт Белдзяржуніверсітэта. Але лёс закінуў яго ў Прыбалтыку, у горад Даўгаўпілс. Можа, гэта не так і далёка ад радзімы, асабліва калі ўлічыць, што Даўгаўпілс быў некалі беларускім горадам Дзвінскам. І тым не менш сёння, калі гэта зусім іншая незалежная дзяржава, не забыцца пра свае карані, культуру і мову можна толькі гуртуючыся ў зямляцтве.

Паэт Станіслаў Валодзька з'яўляецца членам Рады Згуртавання беларусаў свету "Бацькаўшчына". Ён актыўна ўдзельнічаў у стварэнні ў Даўгаўпілсе беларускага культурна-асветніцкага таварыства "Уздым". І ўсяляк прапагандуе ў Латвіі родную мову, ладзіць канцэрты беларускай паэзіі і музыкі, складае і рэдагуе беларускамоўную старонку "Беларус Латгаліі" ў даўгаўпілскай рэгіянальнай газеце "Латгалес Лайкс". На вершы С. Валодзькі кампазітарамі Латвіі і Беларусі напісана шмат песень. Многія з іх гучалі і на юбілейнай вечарыне ў Рызе ў выкананні беларускіх вакальных калектываў "Надзея" (Рыга), "Паўлінка" (Ліепая), "Завіруха" (Екабпілс), дзіцячага ансамбля "Вавёрачка" Рыжскай беларускай школы, а таксама салістаў Ганны Крупскай, Людмілы Сінкевіч, Сімы Смірновай, Вольгі Лукшы і Аляксандра Лапы.

Вершы паэта "Астравеччына" і "Няхай бяроза…" прачытала яго зямлячка Галіна Сантоцкая. Сам аўтар прадставіў прысутным дыск сваіх вершаў "Зямны паклон" — іх чытаюць заслужаны артыст Беларусі Андрэй Душачкін і сам аўтар.

Са словамі прывітання да віноўніка ўрачыстасці звярнуліся пасол Беларусі ў Латвіі Аляксандр Герасіменка, генеральны консул Беларусі ў Даўгаўпілсе Віктар Гейсік, эксперт нацыянальных меншасцей Латвіі Айна Балашка, старшыня Саюза беларусаў Латвіі Валянціна Піскунова, старшыня беларускага таварыства "Надзея" ў Рызе, дэпутат Сейма Алена Лазарава, дырэктар Рыжскай беларускай школы Ганна Іване, прадстаўнікі беларускіх таварыстваў Елгавы, Ліепаі, Екабпілса, Лудзы і Даўгаўпілса. Былі зачытаны віншавальныя лісты ад старшыні Саюза пісьменнікаў Беларусі Мікалая Чаргінца і старшыні Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхася Пазнякова.

На здымку: юбіляр прымае хлеб-соль ад ансамбля "Паўлінка" з Ліепаі.

З-пад пяра

У СШ № 3 г. Дзятлава неаднаразова ладзіліся сустрэчы з пісьменнікамі. Вось і нядаўна да іх завіталі супрацоўнікі РВУ "Літаратура і Мастацтва" крытык Ціхан Чарнякевіч і паэт Рагнед Малахоўскі. Госці прадставілі новую кнігу "Максім Багдановіч: вядомы і невядомы", укладальнікам якой з'яўляецца Ціхан Чарнякевіч. Ён падрабязна распавёў прысутным пра працу над прэзэнтуемай кнігай і яе адметнасць у літаратурным свеце. Ад арганізатараў сустрэчы прагучала цікавая прапанова: стварыць у школе Дзятлава бібліятэку-музей кніг маладых пісьменнікаў Беларусі. Будзем спадзявацца, што гэту ідэю падтрымае творчая моладзь краіны.

Людміла ГАТАВІЦКАЯ

Напрыканцы мінулага года рэспубліканская акцыя "Чытаем разам" завітала на Любаншчыну. На зямлю, апетую Янкам Купалам у паэме "Над ракой Арэсай", прыехалі Мікола Мятліцкі, Анатоль Зэкаў, Алесь Бараноўскі і зямляк любанцаў, краязнаўца і даследчык гісторыі краю Анатоль Чабаганаў-Статкевіч. Госці наведалі Смольгаўскі і Тальскі дзіцячы сад-сярэднюю школу, а таксама Рачэнскую і Камунараўскую школы. Для чытання разам былі выбраны кнігі пісьменнікаў-любанцаў Уладзіміра Паўлава "Згадка на дабро", Івана Муравейкі "Вадзіца з крыніцы", Анатоля Чабаганава-Статкевіча "Я — сын Ваш" і "Янкаў вянок" Уладзіміра Ліпскага. На сустрэчах з пісьменнікамі школьнікі дзяліліся сваімі ўражаннямі пра кнігі, чыталі вершы з паэтычных зборнікаў, прaвярaлі веды сяброў і ўменне разгадваць загадкі. Эстафета акцыі "Чытаем разам" перададзена школьнікам Барысаўскага раёна.

Сяргей КРЫВІЧОЎ

На працягу ўсяго 2011 года галоўны казачны герой часопіса "Вясёлка" Вася Вясёлкін запрашаў чытачоў у віртуальнае падарожжа па краінах свету. Разам з ім хлопчыкі і дзяўчынкі наведалі 12 краін, сярод якіх і нашы блізкія суседзі Расія, Украіна, Польшча, Літва, Латвія, і больш далёкія Азербайджан, Кітай, Індыя, Славакія, Ізраіль, Венесуэла. Завяршыўся праект вандроўкай у казачнае Каралеўства Швецыя. Прэзентацыя дванаццатага нумара супала са святкаваннем Каляд і Новага года, таму на ёй у Доме літаратара пры ўдзеле артыстаў Тэатра юнага гледача былі і наш Дзед Мароз са шведскім Санта-Клаўсам, і Снягурка, і іншыя героі з навагодніх казак. Не абмінуў урачыстасці таксама Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Швецыі ў Рэспубліцы Беларусь Стэфан Эрыксан.

Анатоль ЗЭКАЎ

У маладога паэта Дзмітрыя Радзівончыка, студэнта філалагічнага факультэта Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы, прайшоў першы творчы вечар. Імпрэза складалася з трох частак: радкі, стопы, страфы. Радкі — пачатак творчасці, спробы пяра, пошукі ўласнага стылю і формы. Стопы — рэалізацыя шматлікіх творчых задум, асэнсаванне сябе як паэта ў соцыуме, выданне першай кнігі вершаў "Пиррова техника" (2006). Страфы — цяперашні этап, узьдым творчага натхнення, замацаванне паэтычнай і грамадзянскай пазіцыі, усведамленне прызначэння і кніга паэзіі "Дым без огня" (2010). Для многіх асоба Дзмітрыя, вытанчанага лірыка і філосафа, чалавека вялікай эрудыцыі, удумлівага, нават у нечым неардынарнага, раскрылася больш поўна. Члены абласной пісьменніцкай арганізацыі спадзяюцца, што ў хуткім часе паэт папоўніць шэрагі Саюза пісьменнікаў Беларусі. Ён гэтага варты.

Людміла КЕБІЧ

Прывід мюзікла

Беларускі дзяржаўны акадэмічны музычны тэатр упершыню абвясціў конкурс на стварэнне арыгінальных нацыянальных спектакляў, які працягнецца да 1.12.2012 г. За "круглым сталом" тэатра нядаўна сустрэліся прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі, зацікаўленыя новай падзеяй. Сярод іх — мастацкі кіраўнік БДАМТ Адам Мурзіч і галоўны дырыжор Алег Лясун; рэжысёры гэтага ж тэатра Настасся Грыненка і Ганна Маторная; кампазітары Уладзімір Кандрусевіч, Сяргей Картэс, Канстанцін Яськоў; паэты Навум Гальпяровіч, Таццяна Мушынская, Таццяна Сівец, Віка Трэнас; музычны крытык Надзея Бунцэвіч, радыёжурналіст Людміла Палкоўнікава, сцэнарыст Таццяна Сінкевіч. Газетную версію той палемічнай размовы прапануюць Вольга Нікалаеўская і Святлана Берасцень.

Адам МУРЗІЧ. Не сакрэт, што фінансавае становішча тэатра сёння вельмі складанае, аднак нашы партнёры гатовыя падтрымаць конкурс — каб з'явіліся спектаклі, цікавыя і музычна, і ў літаратурным плане. У конкурсе дзве намінацыі: аперэта (камічная опера, музычная камедыя) і мюзікл. Чаму мюзікл? Таму, што недалёкі той час, калі наш тэатр падзеліцца на дзве трупы. Адна, скажам так, маладзёжная, якая адчувае пульс часу, спявае ў адпаведнай манеры, скарыстоўваючы мікрафон. Другая — "венская" трупа, якая пяе класіку. Абвяшчэнне конкурсу абумоўленае насамперш тым, што апроч твораў У. Кандрусевіча спектакляў беларускіх аўтараў, і тым больш — на беларускай мове, у нас, да вялікага нашага сораму, няма. Новае кіраўніцтва БДАМТ паабяцала беларускай грамадскасці пастарацца гэты прагал ліквідаваць. Мы не абвяшчалі конкурс на дзіцячы спектакль: тут у нас справы неблагія. Ды калі камусьці захочацца папрацаваць у гэтым напрамку, мы не супраць. Магчыма, потым і абвесцім адпаведны конкурс, бо хацелася б, каб у рэпертуары для дзяцей з'явіўся спектакль на беларускай мове.

Алег ЛЯСУН. Найгалоўны крытэрый для конкурсных твораў — цікавая музыка і цікавая п'еса. Хацелася б убачыць нестандартны падыход да музычнага матэрыялу, пачуць прывабныя, прыгожыя, запамінальныя мелодыі. І каб беларуская мова нарэшце загучала ў Музычным тэатры. Я думаю, гэты конкурс — шанц знайсці яркі твор. У нас, на шчасце, багата цікавых кампазітараў. Спадзяюся, мы зробім годную справу і для свайго тэатра, і для беларускай культуры.

Навум ГАЛЬПЯРОВІЧ. Беларуская мова павінна гучаць у нашых тэатрах: гэта бясспрэчна. Але творчая сувязь паэтаў і кампазітараў, на жаль, перарвалася. Патрэбныя нейкія зрухі, каб вярнуць тыя двухбаковыя стасункі, наладзіць найперш асабістыя кантакты творцаў. І конкурс тут можа паспрыяць. Музычны тэатр выступіў з такой цудоўнай канкрэтнай ініцыятывай. Зразумела, не хочацца нікому працаваць "у стол". Таму трэба, на мой погляд, замаўляць канкрэтныя тэмы, заключаць дамовы, наладжваць супрацоўніцтва. Усе замежныя госці Мінска ў першую чаргу цікавяцца: а дзе ж ваша мова? Арыгінальныя песні, спектаклі? Нацыянальнае мастацтва павінна быць з мовай Купалы, Коласа, Багдановіча. Кампазітары могуць пацвердзіць, як хораша яна кладзецца на музыку: нібыта створана для спеваў!

А. М. Працуючы са студэнтамі як вакальны педагог, я заўсёды адчуваў, як добра кладзецца мелодыка беларускай мовы на музыку. Знаёміўся і з даследаваннямі, паводле якіх беларуская мова займала другое месца пасля італьянскай па мілагучнасці.

Віка ТРЭНАС. Скажу ад майго, маладзейшага пакалення беларускіх паэтаў, якія друкуюцца на старонках часопіса "Маладосць", адзінага выдання на ўсю краіну, прысвечанага менавіта маладзёжным рухам і маладзёжнай літаратуры. Лібрэтыстаў сярод нашых аўтараў за апошнія пяць гадоў, колькі я працую ў "Маладосці", увогуле не было. Гэта вельмі складаны і спецыфічны жанр, які вымагае і драматургічнага мыслення, і адпаведнай адукацыі, і адукаванасці. Напэўна, у нас проста не ставала настаўнікаў старэйшых, якія маглі б праводзіць майстар-класы, адпаведным чынам вучыць; альбо праз нейкі конкурс падштурхнуць да творчасці таленавітых людзей з належнай адукацыяй. Вось новы конкурс і павінен быць штуршком. Але важна, каб маладое пакаленне мела пэўную падтрымку, бо лібрэта, зразумела, пішацца пад заказ, па натхненні не ствараецца. Гэты конкурс узнімае адразу столькі вялікіх праблем: выхаванне, адукацыя, уменне працаваць у творчых колах між сабой.

Канстанцін ЯСЬКОЎ. Дапусцім, я, малады кампазітар, вырашыў удзельнічаць у ім. Як мне знайсці паэта, калі я тут чую, што лібрэтыстаў у нас няма, іх не навучаюць? А калі я знайду такога чалавека і мы будзем разам пісаць конкурсны твор? Дзве дзеі па 40-50 хвілін — досыць сур'ёзная праца. Але няма гарантыі, што потым гэта будзе пастаўлена.

А. М. Гарантыя? Якасць!

К. Я. Гэта зразумела. Але ўявіце, што будуць напісаныя дзесяць твораў годных. Усё роўна хоць адзін з іх пойдзе ў стол: год працы лібрэтыста і кампазітара! Праблема. Лепш бы засяродзіца на канкрэтных кампазітарах і літаратарах, задаць ім пэўную тэматыку. І кампазітарам было б значна лягчэй, калі б ужо зараз прапаноўвалася лібрэта або некалькі на выбар. Ці хаця б ідэя.

Таццяна МУШЫНСКАЯ. На мае вершы напісана вельмі шмат музычных твораў: я зрэдчас жартам кажу, што больш, чым у Купалы і Коласа разам узятых. На сённяшні дзень болей як дзвесце: і песні, і рамансы, вакальныя і харавыя цыклы, асобныя хары. У мяне маса тэкстаў, і я "хаджу па кампазітарах": можа, каго зацікавіць? У мяне шэраг гатовых балетных лібрэта, якія я, выбачайце за вульгарнае слова, ніяк не магу прыладзіць, знайсці кампазітара, які зацікавіўся б. Бывала, пачыналася праца над маім лібрэта, фрагменты музыкі былі напісаныя, а потым — стоп, бо ёсць сям'я ў кампазітара, ёсць іншая работа, ён мусіць заставацца ў соцыуме, каб мець сродкі на штодзённы хлеб. У мяне ёсць і некалькі оперных лібрэта, і шмат накідаў. Але пытанне: "Як супасці з кампазітарам?" — самае складанае.

Людміла ПАЛКОЎНІКАВА. Павінна быць у тэатры невялікая творчая група, якая працавала б з матэрыялам, прапанаваным на конкурс: рэжысёр, дырыжор, рэдактар... Да іх прыйдуць аўтары, прапануюць свае ідэі, напрацоўкі. Тая група і вызначыць, каго з кім звесці для далейшай працы.

А. М. У нас за гэта адказныя галоўны рэжысёр і галоўны дырыжор, на чале з мастацкім кіраўніком. І ўсе рэжысёры і дырыжоры тэатра ўлучаныя ў працэс.

Уладзімір КАНДРУСЕВІЧ. "На лібрэтыстаў" у нас не вучаць. Калі я заканчваў кансерваторыю, нас там не вучылі пісаць мюзіклы... Перш за ўсё павінен быць талент чалавека, які выдасць ідэю. І ўжо зыходзячы з яе трэба шукаць людзей, якія паспрыяюць фарміраванню новага твора на падставе гэтай ідэі. Трэба цалкам змяніць падыход да працэсу. Не пладзіць масу непатрэбнага. Небаракі сапраўды гадамі будуць працаваць, пісаць… Важна знайсці чалавека, здольнага арганізаваць працэс, як гэта робіцца ў Маскве. Яркі прыклад — мюзікл "Граф Монтэ-Крыста" ў тэатры "Московская оперетта". Гэта, я лічу, сёння найлепшы прадукт у адпаведнай галіне. А напісаў музыку малады аўтар Р. Ігнацьеў, які не мае спецыяльнай адукацыі… Не трэба казаць, што нас не вучылі, мы не ведаем. Сам я гатовы працаваць хоць год бясплатна, калі ёсць ідэя і ёсць разуменне, што атрымаецца нешта цікавае. Я гэтак і жыву.

> *Калі арыентавацца на касу, дык ніколі не пачуем у нашых сценах беларускае слова і беларускую музыку. Гэты конкурс — не кан'юнктурнае рашэнне, а доўгачасовая праграма тэатра.*

А. М. Мы ўжо год працуем з У. Кандрусевічам над стварэннем мюзікла пра гісторыю жыцця Ягайлы і Соф'і Гальшанскай. Практычна ўсё гатова да пастаноўкі, ёсць і рэжысёр спектакля. Шчыра скажу: працу "прытармазіла" праблема грошай. Але мы робім усё, каб гэты твор з'явіўся на сцэне.

Настасся ГРЫНЕНКА. Большасць тут разважае катэгорыямі песні: вершы, музыка… А буйная форма вымагае драматургіі. Вы напішаце цудоўную паэзію, цудоўную музыку, але не будзе драматургіі — і не будзе спектакля. Дый не ўсе паэты могуць быць драматургамі. Гэта зусім розныя ўменні. Трэба драматургаў падключаць: хай яны пішуць лібрэта. І мяне бянтэжыць боязь маладых аўтараў пісаць "у стол". Не напішаце ў стол — наогул нічога не напішаце! Расійскі кампазітар Г. Гладкоў піша ў стол, хоць ён вядомы і прызнаны і можа сабе дазволіць гэтага не рабіць. Такім чынам ён развіваецца. А тут — іншае мысленне: барані божа, мы напішам, а не паставяць… І не паставяць, калі гэтак разважаць. Пішы пра тое, пра што ты не можаш не пісаць! Гэтак працуюць У. Кандрусевіч, С. Картэс. Ніхто не абяцаў іх творы ставіць, а яны сядзяць і пішуць. А вы баіцеся зрабіць штосьці лішняе дзеля свайго ж досведу. Надта інфантыльная пазіцыя: маўляў, вы нам прывядзіце лібрэтыстаў, вы прыдумайце, пра што мы напішам...

Ганна МАТОРНАЯ. Так, не прыраўноўвайце нас да педагогаў. Мы не павінны нікога вучыць! Што ж, збяромся, прыдумаем ідэю... Распавядзём вам, як усё трэба зрабіць, можа, яшчэ і напяём, а вы за намі запішаце, потым апрацуеце і будзе твор?

Сяргей КАРТЭС. Каб нехта збоку прапанаваў напісаць вось такую ці такую оперу? Ніколі не паверу, што хтосьці прыходзіў да Р. Вагнера і казаў: давай напішам "Тангейзера"! Не можа гэтага быць. Ідэя павінна нараджацца ў кампазітара.

Г. М. Моладзь, зважайце! Усе оперы С. Картэса, вельмі вядомага творцы, унікальныя не толькі з пункту гледжання драматургіі (бо напісаныя на аснове п'ес Брэхта, Дзюрэнмата, Чэхава). Яго творы ўнікальныя, бо там ёсць аўтарская музычная драматургія. Калі я, рэжысёр, бяру ў рукі яго оперу, дык магу яе па-свойму трактаваць, але для мяне там ёсць музычная драматургія. Высакакласны матэрыял.

Надзея БУНЦЭВІЧ. Мы зараз намагаемся звесці ўсё да нейкага адзінага варыянта правядзення конкурсу. А ў свеце іх шмат, і розных. Прыгадаем, як рабіў С. Дзягілеў: ёсць ідэя, пад яе збіраюцца кампазітар, мастак, харэограф, рэжысёр, артысты і з гэтай ідэяй працуюць. Ён ведаў сваіх аднадумцаў, ведаў, каго шукаць. Калі мы не ведаем сваіх кампазітараў, хто з іх да чаго здатны, тады пра што гаварыць... Часта творцы працавалі па замове тэатра. У нас існавала практыка дзяржаўных заказаў. Кампазітар, які задумаў оперу, накіроўваў заяўку ў Міністэрства культуры, з ім заключалі дамову. Ён пачынаў працу, атрымаўшы грашовы аванс — каб мог аддацца гэтай працы цалкам, забяспечыўшы сям'ю... Мне здаецца, наш конкурс трэба праводзіць сярод моладзі, калі хочам знайсці тое імя, якое далучыцца да працы.

Г. М. Для нашага тэатра твор павінен быць касавым. Я ўпэўненая: нават калі гэта будзе геніяльны твор, напісаны на беларускай мове, з добрым лібрэта і з добрай музыкай, але ён не будзе касавы, яго ставіць — бессэнсоўна. І калі браць лібрэта на беларускай мове, гэта павінна быць нешта выбітнае. І самае галоўнае: паступова беларуская мова выйшла з ужытку — я прапаную і вяртаць яе паступова.

Н. Г. Самае галоўнае — падтрымаць ініцыятыву тэатра, адгукнуцца на яе, каб з'явіўся музычны спектакль, за які не было б сорамна. А гаварыць пра паступовае вяртанне мовы… Мы ўсё жыццё гаворым пра паступовае вяртанне. А знікае — раптоўна. Не трэба баяцца ствараць на беларускай мове. За Мулявіна, за ягоныя песні не было сорамна нідзе. Касавасць? Неабходна выхоўваць чалавека, і касавасць тады з'явіцца! Мы чамусьці апошнім часам ідзём за попытам. Самі ж яго не фарміруем! А трэба фарміраваць культуру ўспрымання, каб чалавек без прымусу разумеў і адчуваў, што твор нацыянальнага мастацтва павінен быць нацыянальным, вартым нашай краіны, гісторыі, багатай літаратуры.

А. М. Запэўню ўсіх: арыентавацца на касу мы не будзем. Калі арыентавацца на касу, дык ніколі не пачуем у нашых сценах беларускае слова і беларускую музыку. Гэты конкурс — не кан'юнктурнае рашэнне, а доўгачасовая праграма тэатра. Не атрымаецца знайсці высокамастацкі твор з першай спробы — абвесцім наступны конкурс.

Таццяна СІНКЕВІЧ. Хто будзе вызначаць вартасць твора? І што калі ён ужо гатовы: у кампазітара Ганны Казловай ёсць мюзікл, які яна пісала некалі ў стол і ўжо досыць даўно шукае мажлівасць паставіць...

А. М. Мюзікл Г. Казловай ляжыць не ў стале, а НА стале! З ім азнаёмілася кіраўніцтва нашага тэатра, і ёсць добрыя рэкамендацыі. Конкурсныя творы ацэніць не персанальна мастацкі кіраўнік ці галоўны рэжысёр, а будзе калегіяльнае меркаванне. Я нават пафасна сказаў бы: меркаванне выбітных дзеячаў музычнага тэатра, людзей, якія не лабіруюць чыесьці інтарэсы. І конкурсны адбор пройдзе ананімна.

Г. М. Хай бы кампазітары прыйшлі да нас, паглядзелі трупу: з разлікам на каго пісаць. Яны ж нейк павінны цікавіцца, для каго і дзеля чаго пішуць.

К. Я. Чаму думаюць, што ўсе кампазітары апанаваныя славалюбствам і мараць проста ўбачыць свой твор пастаўленым? Калі тэатру патрэбна пэўная музыка, я магу яе напісаць. Але я мушу ведаць, што канкрэтна ад мяне патрабуецца. А то буду прыдумваць, прынясу, а такое не трэба!

Г. М. Гэта калі музыка прыкладнога характару, рэжысёр выклікае і кажа: напішыце вось такое! А вы самі чым-небудзь захапляецеся? Вас цікавіць штосьці?.. Вось Н. Грыненка, рэжысёр, ужо робіцца аўтарам лібрэта, бо ёй лацвей напісаць самой, чым даверыць некаму іншаму. Атрымліваецца годна: усе яе спектаклі — касавыя.

Таццяна СІВЕЦ. Вы займаецеся не сваёй справай. На тое і ёсць паэты, пісьменнікі, каб дапамагаць вам.

Н. Гр. Дык вы ж самі кажаце, што сярод вас няма лібрэтыстаў.

Т. С. Дык навучыце нас!

Н. Гр. А навошта мне вучыць вас, калі я навучылася сама і магу працаваць, і на Расію, і…

Т. С. Дзеля чаго ж тады абвешчаны конкурс?!

А. М. Калі мы абвясцілі конкурс, дык і паклапоцімся пра тое, каб вы былі правільна зарыентаваныя, працавалі ў належным кірунку і плённа. А вынікам нашых супольных высілкаў, спадзяёмся, будзе цудоўны беларускі нацыянальны твор.

Не збіраемся спыняцца

Новы год — своеасаблівая кропка адліку, якая правакуе распачаць як мінімум новую справу, а як максімум — новае жыццё. Якія ж творчыя планы (мінімалістычныя, максімалістычныя?) маюць на 2012 год, Год кнігі, пісьменнікі?

Раіса БАРАВІКОВА:

— Хочацца завяршыць распачатае ў 2011 годзе. Гэта некалькі аповесцей для падлеткаў, сюжэты якіх выпрабавала на падлеткавай аўдыторыі. Ім яны падабаюцца, значыцца, можа быць кніга, якая хутка разыдзецца, будзе запатрабаванай. Ёсць яшчэ некалькі аповесцей, да працы над якімі хочацца вярнуцца. Планую і казачна-прыгодніцкую кнігу для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту. Не страчваю надзеі, што будуць пісацца вершы. Натхненне яшчэ не адпускае, і ўсё ж перавагу аддаю літаратуры для дзяцей і падлеткаў. Калі мы хочам, каб у недалёкай будучыні ў нас быў чытач, трэба, каб нашы кнігі ўжо цяпер палюбілі дзеці. І такая тэндэнцыя назіраецца. Калі хто ўважліва сочыць за рэйтынгам зачытаных кніг на старонках "ЛіМа", дык не можа не заўважыць, што найбольшай папулярнасцю сярод чытачоў карыстаецца менавіта дзіцячая літаратура. І гэта — наш поспех!

Міхась ПАЗНЯКОЎ:

— У 2012 годзе ў выдавецтве "Мастацкая літаратура" павінна выйсці кніга казак для дзяцей "Возера Дзіва", у РВУ "Літаратура і Мастацтва" — "Слоўнік эпітэтаў беларускай літаратурнай мовы" ў двух тамах, а таксама кніга апавяданняў і казак "Серабрыстыя чайкі". На мінскай фабрыцы каляровага друку выйдзе энцыклапедыя школьніка "Падарожжа ў свет адкрыццяў". Па заказе выдавецтва "Пачатковая школа" працую над "Слоўнікам беларуска-рускіх амонімаў", які будзе адначасова перакладны і тлумачальны. Завяршу салідную кнігу паэзіі і прозы для дарослых. А яшчэ планую падрыхтаваць некалькі невялікіх кніжачак для дзяцей: вершы пра Беларусь, нашы дзяржаўныя сімвалы, родную прыроду, лічылкі, смяшынкі, загадкі… Гэта — пра асабістую творчасць. Але ж буду нямала працаваць і як літаратурны рэдактар, укладальнік, аўтар праектаў. У 2012 годзе прадоўжым выпуск серый "Мінскія маладыя галасы", "Бібліятэка Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі", распачынаем выданне альманаха "Маладзік", у якім прадставім творы юных літаратараў сталіцы. Адным словам, спадзяюся, што новы год будзе руплівым, актыўным, шчодрым.

Алена БРАВА:

— Тэмы заўсёды адны і тыя ж: сутнасць і псеўда, любоў і страх, непазбыўнасць адзіноцтва чалавека ў свеце. Найбольш каштоўнае, што дае набліжэнне да канчатковага пункта жыццёвай гульні, — гэта пераключэнне ўнутранай оптыкі, новы пункт гледжання на рэальнасць; добра бачу гэта, займаючыся перакладамі на рускую мову напісанага мною за апошнія дзесяць год. Па меры таго, як мінулага становіцца ўсё больш, з'яўляюцца новыя магчымасці для яго адлюстравання. У аповесці "Рай даўно перанаселены", якая выйдзе ў першым нумары 2012 года часопіса "Маладосць", я паспрабавала зрабіць гэтае пераключэнне ўнутранага зроку галоўным мастацкім прыёмам. А яшчэ хацелася б напісаць раман, накіды да якога раблю ўжо на працягу пэўнага часу. Ва ўмовах, калі найвышэйшага прафесіяналізму тэкстаў, на які ты здольны, трэба дасягаць за кошт выхадных і адпачынкаў, гэта праца не на адзін год.

Валерый ГАПЕЕЎ:

— Планую выдаць дзве кніжкі, сабраць ужо напісанае ў трэцюю і здаць у выдавецтва, напісаць чацвёртую… Нехта ж так і будуе свае планы, выдыхаючы потым за трыбунай амаль у аргазме: "10 кніжак… 15… Яшчэ…" А можа, вынік найлепшы ёсць тады, калі мы працуем не дзеля выніку, а проста жывём і працуем: так, як можам, абапіраючыся на свае здольнасці і сумленне? Можа, не трэба будаваць планаў, а проста рабіць — рабіць, пакуль ёсць здароўе, магчымасць і час? Вось з такімі думкамі закончыў я гэты год і пачынаю наступны. Дасць бог, зраблю тое, што не запланавана, а проста хочацца зрабіць. Што хочацца? Хачу бачыць у Сеціве вялікую літаратурную пляцоўку, дзе будзе месца маладым аўтарам і сталым, але не будзе звядзення рахункаў і слоўнага бруду, не будзе ўсхвалення графаманства. Зразумела, аднаму брацца за такую справу нерэальна — буду шукаць сяброў. Буду чытаць і вучыцца. Буду пісаць. Здаецца, жыццёвага вопыту падназбіраў, каб узяцца за нешта такое, дзе б умясцілася і маё бачанне свету, і мае спадзевы.

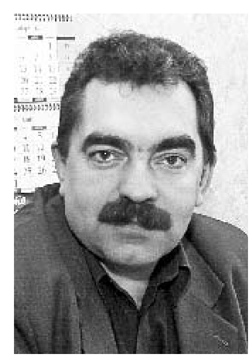
Яўгенія ПАСТЭРНАК:

— Гэты год у нас з Андрэем Жвалеўскім выдаўся "ўраджайным" на літаратурныя прэміі, і ў наступным не збіраемся спыняцца. Выйдзе наша аповесць у апавяданнях "Шэкспіру і не снілася!", якая ўвайшла ў кароткі спіс другога сезона конкурсу падлеткавай літаратуры "Книгуру". Спадзяёмся, што выйдзе ўжо напісаная кніга "Я хачу ў школу!". У праекце новая кніга пра каханне, пакуль што ў нас ёсць толькі назва — "Каханне ў чытальнай зале". Хочам напісаць п'есу, але на гэта не хапае часу. А яшчэ нам бы хацелася зрабіць у Мінску праект, аналагічны "Школе дзіцячага чытання", які ўжо сем гадоў працуе ў бібліятэках Ленінградскай вобласці: падлеткі збіраюцца ў бібліятэках, чытаюць кнігі, абмяркоўваюць і галасуюць за іх. Нашыя падлеткі чытаюць і заслугоўваюць таго, каб да іх меркавання прыслухоўваліся.

Андрэй ФЕДАРЭНКА:

— Хачу дачакацца выхаду ўжо звярстанай кнігі "Сечка" ў выдавецтве "Галіяфы", падумаць над прапановай ад дэпартамента культуры мэрыі Масквы — наконт перакладу і змяшчэння якога-небудзь майго твора ў чатырохтомніку "Літаратура бліжняга замежжа", здаць новую аповесць у часопіс "Маладосць", новае апавяданне ў газету "Звязда", падрыхтаваць (як будзе час і настрой) новую кнігу аповесцей… І, канечне ж, самы любімы занятак — разбіранне чарнавікоў.

Алесь БАДАК:

— Гадоў пятнаццаць таму я пачаў пільна прыглядацца да жанру паэмы, і ў выніку мне адкрыўся ўніверсальны для працы паэтычны аб'ём: нешта сярэдняе паміж доўгім вершам і кароткай паэмай. Такі аб'ём дазваляе цалкам выказацца і пры гэтым, спадзяюся, не стамляе чытача, якога сёння цяжка прывабіць буйнымі формамі што ў паэзіі, што ў прозе. Аказалася, з напісанага за гэты час вымалёўваецца самастойны зборнік, над якім я хачу сёлета актыўна папрацаваць. Што датычыць прозы, то даўно хачу ўзяцца за аповесць, сярод герояў якой будуць Купала, Багдановіч і шмат хто яшчэ. Сэнс такі: стары паэт, "жывы класік", прадбачыць свой хуткі сыход і, узіраючыся ў мінулае, адчувае сябе вельмі нешчаслівым чалавекам, бо ў яго жыцці ніколі не было сапраўднага кахання, а сярод яго вершаў няма ніводнага хрэстаматыйнага твора, прысвечанага жанчыне. І тут перад ім з'яўляецца ці то Муза, ці то Мефістофель і дае "апошні шанц": магчымасць адчуць тое, што адчувалі іншыя людзі — і геніі, і злачынцы — у час, калі яны былі ў палоне кахання…

Да 130-годдзя з дня нараджэння Якуба Коласа

Маці сына выпраўляла…

Зіновій ПРЫГОДЗІЧ, фота Кастуся Дробава

Упершыню гэта ідэя ўзнікла ў Міколы Мятліцкага, калі ён рыхтаваў да друку аповесць сына Якуба Коласа Міхася Міцкевіча пра малодшага брата Юрку.

Летам сорак першага Юрка прыехаў з воінскай часці, дзе служыў, у Мінск на стралковыя спаборніцтвы. Аднак спаборніцтвы гэтыя былі скончаны заўчасна: пачалася вайна. Юрку трэба было тэрмінова вяртацца ў часць.

Перад ад'ездам браты прыселі ў двары ля паветкі. Юрка быў маўкліва-задуменны, сказаў толькі на развітанне: "Міхась, захавай мае стрэльбы. Скончыцца вайна — будзем разам хадзіць на паляванне…"

Марыя Дзмітрыеўна, праводзіўшы Юрку да весніц, доўга глядзела яму ўслед, нібы прадчувала мацярынскім сэрцам, што развітваецца з сынам назаўсёды.

На вялікі жаль, так яно і здарылася. Апошняе пісьмо ад Юркі, датаванае 30 верасня, прыйшло аднекуль з-пад Смаленска. І болей — ні вестачкі. З горыччу напісаў пазней Якуб Колас у паэме "Рыбакова хата": "Мне боль пякучы сэрца гложа, і сына ўспомню я свайго. А дзе маґіланька яго, мне адказаць ніхто не зможа…"

Трагічнасць сітуацыі надзвычай моцна ўразіла Міколу Мятліцкага. "А што, калі ўвасобіць гэта ў пластычныя вобразы? — падумаў ён. — Быў бы яшчэ адзін выдатны мемарыяльны знак у гонар нашага слыннага песняра".

Падзяліўся сваёй задумай з Міхасём Канстанцінавічам. Той узрадавана ўхваліў:

— Цудоўна! І паставіць гэты знак трэба ў парку імя Горкага, на тым месцы, дзе да вайны знаходзілася хата Якуба Коласа і адкуль Марыя Дзмітрыеўна выпраўляла Юрку на вайну.

Сталі вырашаць, хто б мог узяцца за вырашэнне гэтай задумы. Аднадушна сышліся на асобе Івана Міско. Па-першае, ён выдатнейшы скульптар, інтэлігентнейшы чалавек, для якога ўсё нацыянальнае не пусты гук. А па-другое, з аналагічнай тэмай ён ужо судакрануўся ў сваім творчым жыцці, мае пэўны досвед і напрацоўкі.

Заставалася толькі ўгаварыць самога скульптара.

І вось сустрэча ў майстэрні Міско. Міхась Канстанцінавіч і Іван Якімавіч паразумеліся з першых хвілін. Размова вельмі хутка перайшла ў практычнае рэчышча — як і што можна зрабіць, каб мемарыяльны знак не толькі адлюстраваў пэўную старонку з жыцця нашага песняра, але і годна ўпрыгожыў папулярны сталічны парк.

Канечне, рэалізаваць задуманае не так проста. На гэтым шляху будзе нямала розных праблем — і творчых, і фінансавых, і чыста тэхнічных. І ўсё ж хацелася б, каб да 130-гадовага юбілею Якуба Коласа цікавая ідэя была здзейснена.

На здымку: Міхась Міцкевіч і Іван Міско ў майстэрні скульптара за абмеркаваннем праекта мемарыяльнага знака.

Іван САВЕРЧАНКА,
доктар філалагічных навук

«Навучыцца любові да людзей...»

Георгій Марчук — удумлівы празаік і сапраўдны майстар мастацкай дэталі. Яго стылю ўласцівы іскрысты гумар, асаблівая пачуццёвасць і шчырасць. Уласнай шматграннай творчасцю Г. Марчук нязменна ўвасабляе ў жыццё фундаментальны прынцып: пісьменнік — гэта шчодры настаўнік, захоплены асветнік, адказны выхавацель і надзейны дарадца.

Г. Марчук (01.01.1947) — выдатны беларускі пісьменнік нашага часу, аўтар пяці раманаў: "Крык на хутары", "Прызнанне ў забойстве", "Кветкі правінцыі", "Вочы і сон" і "Сава Дым і яго палюбоўніцы". Яго пяру належаць шматлікія апавяданні і навелы, цудоўныя казкі, каноны, афарызмы, яркія драматычныя творы: "Калі заспявае певень", "Кракаўскі студэнт", "Новыя прыгоды Несцеркі".

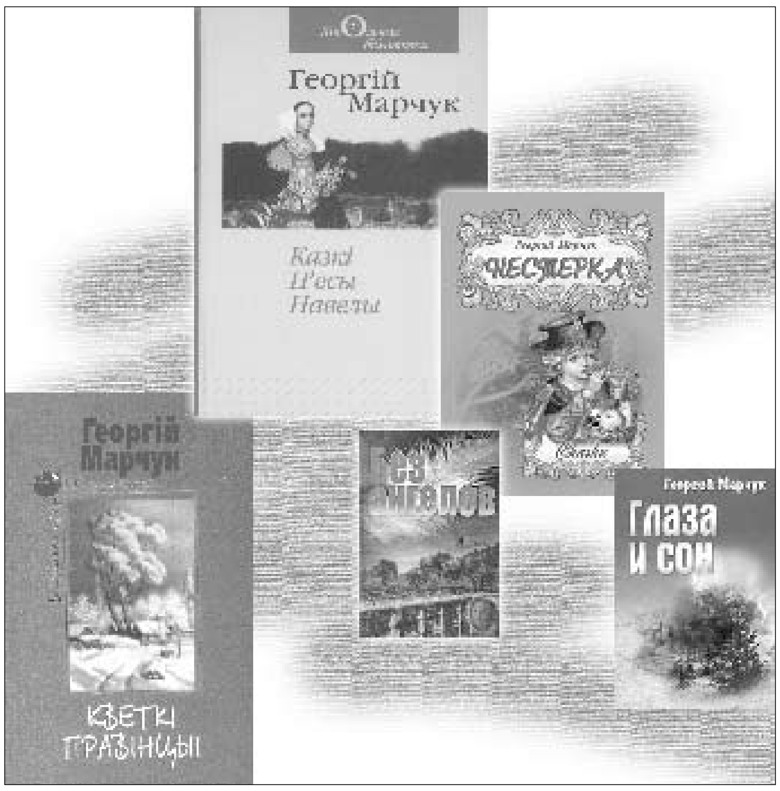
Сярод буйных *эпічных* твораў Г. Марчука асаблівае месца займае яго раман-споведзь "Кветкі правінцыі" (1986). Пісьменнік, бадай, упершыню ў нацыянальнай літаратуры здолеў стварыць яркі сінтэтычны твор, у якім гарманічна спалучаныя ўспаміны, спавядальнасць, дэтэктыўнасць, а таксама элементы бытавога і сацыяльнага рамана.

Галоўны герой рамана — Адась Доля — вобраз шмат у чым аўтабіяграфічны. Пісьменнік крок за крокам прасочвае духоўнае сталенне героя, надзвычай пранікнёна перадае юнацкае каханне Адася, яго працяглае змаганне з хваробай, складаныя адносіны з бацькам, першыя літаратурныя спробы, жыццёвыя поспехі і няўдачы, хвіліны радасці і роспачныя моманты. Герой імкнецца высветліць прычыны самагубства маці, трагічны адыход якой з жыцця неверагодна паўплываў на душэўны стан юнака. Вельмі сімвалічная развязка рамана: герой разам з сям'ёй — сынам і жонкай — вяртаецца ў родны Давыд-Гарадок, дзе яму найбольш утульна і камфортна.

У рамане створана шмат яркіх вобразаў гарадчукоў — выдатных умельцаў, майстроў і гандляроў — сталяра Клубышко, старога Бабра, цёткі Сарокі, суседа Ткача, сёстраў Граноўскіх, мудрага Ваўка-пустэльніка, доктара Урбановіча. З замілаваннем Г. Марчук піша пра давыд-гарадоцкія кварталы з мілагучнымі назвамі — Аселіца, Радзічы, Гара, Пясок, Камора. На старонках твора шмат жартаў, забаўных гісторый, аповедаў пра разнастайныя анекдатычныя здарэнні.

Раман "Кветкі правінцыі" Г. Марчука адрозніваецца значнасцю сацыяльнай праблематыкі. Мастацкімі сродкамі пісьменнік паказаў, як бяздумная індустрыялізацыя прыводзіла да знішчэння традыцыйных рамёстваў. Спрэчка старшыні райвыканкама Аляксея Крутаярава і безыменнага сакратара райкама выяўляе два супрацьлеглыя падыходы да развіцця вёскі і малых гарадоў. Сакратар райкама — увасабленне пустой дэмагогіі, абыякавасці, фармалізму і бязглуздай артадаксальнасці. Яго галоўная мэта — "выкарчаваць мяшчанства і дробнаўласніцкую псіхалогію". Крутаяраў ідзе ад жыцця, кіруецца клопатамі і пажаданнямі людзей, настойвае на развіцці ў малых гарадах перапрацоўчых прадпрыемстваў і невялікіх заводаў, лічыць неабходным прызначаць на кіруючыя пасады энергічных, адказных і творчых людзей.

Г. Марчук праўдзіва і аб'ектыўна раскрыў грубасць і дзікасць улад, якія на месцах ажыццяўлялі антырэлігійнае змаганне. Замест асветы людзей, развіцця культуры і навучальных устаноў яны нічога не прыдумалі лепш, як спілоўваць уначы крыжы ды закрываць царквы. Натуральна, у адказ людзі выяўлялі поўную абыякавасць і грэблівае стаўленне да мясцовага кіраўніцтва.

Пісьменнік перадаў атмасферу агульнанароднага ўздыму пасля палёту ў космас Юрыя Гагарына. Пакарэнне космасу выклікала незвычайную радасць, гонар за савецкі народ, аказала незабыўнае ўздзеянне на падлеткаў і юнакоў, паўплывала на іх жыццёвыя планы: "А нас, падлеткаў, немагчыма было загнаць дахаты, мы сядзелі на лаўцы, глядзелі на зорнае далёкае неба, адчуваючы шчымлівы душэўны боль-асалоду, і бясконца марылі раскрыць тайны гэтай бязмежнай далечыні".

У рамане Г. Марчук выказаў глыбокую заклапочанасць станам экалогіі. Ён не прымае варварскага знішчэння прыроды, абураецца татальнай меліярацыяй, якая нанесла велізарную шкоду палескаму краю. Мастацкімі сродкамі пісьменнік паказаў, як паўсюдная хімізацыя атручвала зямлю, рэкі і азёры, зніжала культуру земляробства, наносіла непапраўны ўрон жывёлагадоўлі, разбурала асяроддзе, прыдатнае для жыцця людзей, на пратэсты і абурэнне якіх ніхто не зважаў.

Кульмінацыя сацыяльнай лініі рамана — сцэны знішчэння ўладамі прыватнага кветкаводства ў Давыд-Гарадку, культура якога выпрацоўвалася стагоддзямі. Пісьменнік пратэстуе супраць абвяшчэння карантыну ў Столінскім раёне, прыдуманага з мэтай забараніць людзям гандляваць насеннем кветак, пазбавіць іх спрадвечнага занятку.

Г. Марчук шмат разважае пра анталагічныя праблемы быцця, місію чалавека на зямлі, нацыянальную адметнасць беларусаў. Ён прыходзіць да слушнай высновы пра непаўторнасць кожнай асобы, адказнасць чалавека за ўласныя паводзіны і ўчынкі, неабходнасць тварыць дабро і ва ўсім кіравацца прынцыпамі справядлівасці і сумлення: "Кожны чалавек мусіць цярпліва змагацца за жыццё, усведамляць адказнасць за яго, за дзяцей, за род свой".

Закранаючы балючыя сацыяльныя і агульнаграмадскія праблемы, пісьменнік застаецца гуманістам і надзвычай патрабавальным найперш да сябе самога: "Дай мне, Божа, сілы разабрацца ва ўсім тым, каб сэрца маё не поўнілася злом і каб я не жадаў зла свайму люду".

> *Што ж застаецца, калі нічога не можа быць тваім — ні багацце, ні ўлада, ні здароўе, ні адносны спакой? Трэба ўзяць у настаўнікі Бога, настроіць сваё сэрца на лад дабрыні, велікадушнасці і рушыць насустрач Хаосу з пастаяннай любоўю ў душы да ўсяго жывога. Пакутаў і смерцяў на гэтым шляху будзе меней у таго, хто добры. Бессэнсоўна кіраваць жыццём. Трэба толькі назаўсёды ўсвядоміць, што ты сам з'яўляешся прычынаю гора і смерці і прычынаю радасці ды шчасця іншаму.*

Малыя літаратурныя формы пісьменніка тэматычна і стылёва надзвычай шматпланавыя. Выключную каштоўнасць уяўляюць найперш яго філасофскія казкі і апавяданні, у якіх пісьменнік працягвае і развівае нацыянальную традыцыю славутых "Казак жыцця" Якуба Коласа.

Цудоўная казка "Добрае сэрца" — мастацкае абгрунтаванне важнай філасофскай сентэнцыі: ніхто не павінен крыўдзіцца на людзей і на ўвесь свет, калі на яго долю выпадаюць цяжкія выпрабаванні. Пісьменнік слушна даводзіць, што людзі, якія ставяць высокія мэты, імкнуцца ў нябёсы, абавязкова сутыкнуцца з бар'ерамі і перашкодамі. Зарукай іх перамогі з'яўляецца чалавекалюбства, шчырасць памкненняў і дабрыня ў сэрцах.

Невялікае апавяданне "Апека" — яркае ўвасабленне адметнай сацыяльнай філасофіі Г. Марчука. Паводле яго мастацкай логікі, чалавек прыходзіць на зямлю з пэўнай місіяй, мае высокае прызначэнне. Богам і нябёсамі кожнаму, нават самаму незаўважнаму чалавеку, без прэтэнзій і амбіцый, абавязкова наканавана здзейсніць штосьці адметнае і яркае.

У апавяданні "Булачка" аўтар мастацкімі сродкамі выказвае надзвычай каштоўную і выключна гуманістычную ідэю пра талент, схаваны ў кожнай асобе. Маці прымушае дачку Аню паступаць у інстытут, кіруючыся меркаваннямі прэстыжу і ўласнымі ўяўленнямі пра шчасце. Але, як высветлілася, дзяўчына мела выключныя пекарскія здольнасці. У выніку яна з'язджае на далёкі ўсход і недзе губляецца. Галоўная задача бацькоў і педагогаў, робіць цалкам слушную выснову пісьменнік, — своечасова ўбачыць талент дзіцяці, дапамагчы яму напоўніцу раскрыцца. Ціск на асобу, прымус у выбары прафесіі — справа безнадзейная і шкодная.

У філасофскай навеле "Хаос" Г. Марчук выступае як мудры дарадца, дасведчаны чалавек. Сродак пераадолення ўнутраных крызісаў і адчаю ён бачыць у няспынным імкненні тварыць дабро. Пісьменнік дае слушныя парады тым, хто апынуўся ў стане разгубленасці, каго ахапіла паніка: "Што ж застаецца, калі нічога не можа быць тваім — ні багацце, ні ўлада, ні здароўе, ні адносны спакой? Трэба ўзяць у настаўнікі Бога, настроіць сваё сэрца на лад дабрыні, велікадушнасці і рушыць насустрач Хаосу з пастаяннай любоўю ў душы да ўсяго жывога. Пакутаў і смерцяў на гэтым шляху будзе меней у таго, хто добры. Бессэнсоўна кіраваць жыццём. Трэба толькі назаўсёды ўсвядоміць, што ты сам з'яўляешся прычынаю гора і смерці і прычынаю радасці ды шчасця іншаму".

Марчук выдатна выбудоўвае прыгодніцкія сюжэты, займальна распавядае пра лёсы людзей, з замілаваннем апісвае прыроду і палескія краявіды. Ён умее цікава перадаць багаты духоўны свет людзей, якія жывуць у правінцыі, пра што яскрава сведчыць апавяданне "На беразе Гарыні", дзе вельмі арганічна спалучаюцца ўспаміны дзяцінства і прыгодніцкі сюжэт, трагічнае і камічнае, сур'ёзнае і пацешнае.

Надзвычай удалыя навелістычныя творы "Ясельда", "Хвароба каралевы", "Як Несцерка злодзея правучыў". У іх пісьменнік умела выкарыстоўвае і апрацоўвае гістарычныя паданні і легенды, народныя показкі. З любоўю і асаблівым душэўным трымценнем напісаныя выдатныя навелы-каноны, прысвечаныя Богу, Гарыні, Хаце, Вуліцы, Агароду, Школе, Ветру, Базару, Часу і Маці. У звычайным і штодзённым назіральны пісьменнік умее ўбачыць прыгожае і велічнае, значнае і каштоўнае.

Навелы кахання: "Свята пачуцця", "Рэўнасць", "Адзінота", "У пошуках сэнсу" ўтвараюць адзіны літаратурны цыкл — "Урсула". У іх пісьменнік прадэманстраваў элегантнасць і пластычнасць стылю. Створаныя паводле біблейскай "Песні Песняў" і візантыйскіх хваласпеваў, навелы кахання Г. Марчука — паэзія ў прозе, гімн найглыбейшаму з чалавечых пачуццяў, вечнаму і несмяротнаму, як само жыццё.

Талент Г. Марчука як драматурга найбольш поўна выявіўся ў народнай камедыі "Калі заспявае певень", дзеянне якой адбываецца на Палессі ў пачатку XX ст. У цэнтры твора — светлае і чыстае каханне сялянскага хлопца Паўліка і дзяўчыны Кацярыны. Яны гатовыя пераадолець любыя перашкоды, ахвяраваць чым заўгодна, абы толькі быць разам. Драматург высмейвае тых, хто шукае шлюбу паводле разліку. Таўкачык — увасабленне празмернай шляхецкай ганарлівасці і апломбу — застаецца ў пройгрышы, бо кіруецца не пачуццямі, а толькі карыслівымі інтарэсамі. Г. Марчук выкрывае прадажнасць тагачаснай судовай сістэмы, паказвае грэблівае стаўленне народа да манахаў, якія прапаведуюць чысціню і бязгрэшнасць, а на справе дбаюць толькі пра ўласную карысць — каб добра выпіць і смачна паесці, пажадана за чужы кошт. Г. Марчук шырока выкарыстоўвае народныя выслоўі, вельмі часта стварае ўласныя ўстойлівыя выразы, стылізаваныя пад прыказкі і прымаўкі: "Розум у іх будзе, як у цяляці, і імі лёгка будзе кіраваці", "Усюды першая, ці ў рай, ці ў пекла".

Яшчэ адным творчым здабыткам Г. Марчука з'яўляецца яго дзённік, які выйшаў пад назвай "Салодкія слёзы" (2010). У ім пісьменнік дае надзвычай трапныя ацэнкі буйным грамадскім і палітычным падзеям, згадвае незабыўныя сустрэчы з цікавымі людзьмі, знамянальныя гутаркі з калегамі, разважае пра стан нацыянальнай літаратуры і перспектывы яе развіцця.

Як бачна, Георгій Марчук узбагаціў нацыянальную літаратуру мастацкімі творамі, якія маюць высокую эстэтычную каштоўнасць і вялікае выхаваўчае значэнне. Уласцівая пісьменніку творчая інтуіцыя, бліскучае валоданне словам, артыстычнасць, сацыяльны аптымізм, назіральнасць і неверагодная працавітасць з'яўляюцца трывалай зарукай таго, што чытачоў чакаюць сустрэчы з новымі творчымі здабыткамі майстра слова.

Уладзімір ДУКТАЎ,
старшыня Магілёўскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі

Дзівосы ў вершах і верш як дзіва

Першы верш Васіля Рагаўцова быў змешчаны ў 1967 г. у жлобінскай раённай газеце “Камуніст”. З наступнага года яго творы пачалі друкавацца ў часопісе для падлеткаў “Бярозка”. Публікавалі юнага паэта на старонках “раёнкі”. А потым… Як гэта нярэдка здараецца ў жыцці, расстанне з паэзіяй. Амаль на 20 год!

За гэты час ён паспеў закончыць аспірантуру пры Інстытуце мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, абараніць кандыдацкую дысертацыю. І вось ужо больш як 30 год шчыруе ў Магілёўскім дзяржаўным універсітэце імя А. Куляшова. Тут ён стаў прафесарам, абараніў доктарскую дысертацыю. Выдаў з дзясятак навучальных дапаможнікаў для студэнтаў-філолагаў. Але самае, бадай, галоўнае — у 90-я гады да Васіля Рагаўцова вярнулася Муза, загаварыла мовай паэзіі ягоная душа. Зведаўшы “роспач, пакуты, сумненні”, ён “зноў нарадзіўся на свет” — як самабытны паэт са своеасаблівым бачаннем і ўспрыманнем свету. Ягоныя вершы ўсё часцей і часцей пачынаюць з’яўляцца на старонках рэспубліканскіх газет .

Ужо ў першым зборніку “Сутонне”, які пабачыў свет у 1995 г. у “Бібліятэцы часопіса «Маладосць»”, В. Рагаўцоў засведчыў пра сябе як пра самабытнага, таленавітага паэта. У рэцэнзіі на зборнік А. Марціновіч адзначыў такія асаблівасці яго паэзіі, як “філасафічная напоўненасць думкі” і “афарыстычная завершанасць”.

Гэтыя асаблівасці напоўніцу выяўляюцца ў наступных зборніках В. Рагаўцова: “Долягляд” (1998), “На роскрыжы дарог” (2008), “Імгненне і Вечнасць” (2010). Крытыкі адзначалі схільнасць аўтара да філасафізацыі рэчаіснасці (І. Штэйнер), трапнасць, часам нечаканасць абагульненняў, якія вызначаюцца лаканізмам, змястоўнасцю (В. Шур). Скандэнсаванасць і афарыстычнасць думкі асабліва характэрныя для твораў, якія нагадваюць класічныя формы ўсходняй паэзіі. Напрыклад: “Дым // з лагодаю абвівае // садовыя дрэўцы, // каб паўтарыцца // у іх першацвеце”; “І на люднай дарозе // пачуваю сябе самотнікам, // калі няма // спадарожнага ветру”.

Лепшыя вершы паэта вызначаюцца роздумам над пражытым і перажытым, знойдзеным і страчаным… А самае важнае — непаўторна-свежым успрыманнем навакольнага свету і па-мастацку глыбокім яго адлюстраваннем. Адзін з дзейсных паэтычных прыёмаў аўтара — кантраст, які дае магчымасць глыбока пранікнуць у таямніцы чалавечага жыцця, убачыць не толькі яго гармонію, але і супярэчнасці.

В. Рагаўцоў — тонкі лірык, які з дапамогай трапных мастацкіх дэталей здатны ствараць псіхалагічна насычаныя, запамінальныя малюнкі, што змушаюць чытача задумацца, паразважаць над праблемамі чалавечага жыцця:

Палоніць музыка тваіх вачэй,
нібы вясёлка пасля
шчодрай навальніцы.
А голас твой —
як мілазвонная крыніца:
ён песняй жаўранка —
нястомнаю — бруіцца...
Як боль, святы ўспамін
душу пячэ.
І светла мне: жыву яшчэ...
Жыву!

І. Штэйнер назваў В. Рагаўцова майстрам асацыяцый. Яны, аднак, не ўскладняюць твор, а, наадварот, сэнсава ўзбагачаюць яго. Невялікі памерам верш вызначаецца глыбокай думкай: “Яловыя лапкі на дарозе… // Сірацеюць людзі. // Сірацее лес”; “Выгнаннікі // чужой душы… // А яшчэ жахлівей, // калі — сваёй”. Адна з адметнасцей паэзіі В. Рагаўцова — “парадаксальнае” ўспрыманне рэчаіснасці. У некаторых вершах можна сустрэцца з “дзівосамі” ў прыродзе і чалавечым быцці: “На лугавіне // сірацее стажок, // завершаны // купкай туману”; “А меркнуць пагляды каханых — // і цямрэе ўсё навакольле: // і дрэвы, і росы… // І нават — сонца”.

Асобныя вершы паэта вызначаюцца адмысловай музычнасцю, што дасягаецца своеасаблівай рытмікай, а таксама адметнай гукавой арганізацыяй:

Далёкае і такое блізкае...
Блізкае, а такое чужое...
Шчымліва рыпіць калыскаю,
паглядам-маланкай бліскае,
сцінае мяне тугою
блізкае мне і далёкае.
А сэрца трывожна ёкае:
далё-ё-кае, далё-ё-кае...
Галёкае,
як рэха
адзінокае.

В. Рагаўцоў “улюбёны ў роднае слова, неабыякавы да яго, тонка адчувае яго адценні і значэнні” (А. Марціновіч). Але ён здатны сам стварыць наватворы, якія, на думку К. Камейшы, “не здаюцца нам ненатуральнымі, бо яны вынікаюць са зместу вершаў”: “шчодраць” (святло), “долягляд”, “адзісцела” (восень), “плыніць” (жыццё), “рэхапрастора” і інш. Як слушна адзначае І. Штэйнер, “звычайнае слова далягляд ён [В. Рагаўцоў] прачытвае як ДОЛЯГЛЯД, што стварае прыгожы цікавы вобраз, дзе спалучыліся натуральна і філасофскі пачатак, і натхнёнае гучанне”: “Жывых // да скону вучыць жыццё. // І на гэтай зямной пуцявіне — // залацінкі-імгненні // чалавечага шчасця. // А для тых, // хто сыходзіць за долягляд, // мімалётнае, плыннае // зліваецца з вечнасцю. // Як і яны самі”.

Хораша зарэкамендаваў сябе В. Рагаўцоў і як дзіцячы паэт. У зборніку “Адмыслоўцы” (2007) многія вершы пабудаваныя на абыгрыванні аднолькавых або блізкіх па гучанні слоў, у выніку чаго зрыфмаваныя словы і іх значэнне запамінаюцца лягчэй, напрыклад: “Так заліваецца заранка — // Падворак песняй поўніцца. // А за ракой зара-заранка // Успыхвае напоўніцу”; “Я для птушачкі аўсянкі / Кашкі навару — аўсянкі. / Вечарочкам мне аўсянка / Праспявае калыханку”.

Думаецца, на творчым шляху В. Рагаўцова будзе яшчэ шмат адкрыццяў і здзяйсненняў.

Адна — са ста

Мікола МАЛЯЎКА

Міхась Стральцоў, выдатны празаік і паэт, назваў свой зборнік апавяданняў “Сена на асфальце”. Гэта мастацкі вобраз: маюцца на ўвазе гарадскія вяскоўцы — маладыя хлопцы і дзяўчаты, прапісаныя ў горадзе. Вучацца ці працуюць тут, але не парвалі яшчэ сувязей з вёскай.

Лірычная гераіня кнігі вершаў Вольгі Норынай — гараджанка. Маладая яшчэ, яна вымярае свой век не пражытымі гадамі, а перажытым за гэты час. У самым росквіце сіл і красы яна засталася адзінокай, сам-насам са сваімі думкамі і пачуццямі, прыгнечаная бытавой неўладкаванасцю і горычу няспраўджаных надзей: “Я городская трава, что прорывает асфальты”. Топчуць, збіваюць яе з раніцы да ночы, а яна ўпарта прабіваецца праз асфальт — насустрач сонцу, дажджу і ветру. Насустрач людзям.

Шмат сяброў было ў дзяцінстве і юнацтве. Лепшыя з іх рана пакінулі гэты свет. Часам у натоўпе як быццам мільгане знаёмы твар — і сэрца ўздрыгне, парыўна заб’ецца, каб праз хвілінку балюча зашчымець: не вяртаюцца тыя, на юнацтва якіх жалобна ўпалі “три горстки жёлтого песка”. Ім прысвечаныя спавядальна-шчырыя вершы. Гэта і паэтычныя некралогі, і ўдзячнасць за сяброўства, і вера, што яны і там, бліжэй да Бога, будуць спрыяць ёй, каб жыла доўга і годна, паспявала “возвращать долги свои земные”.

Не прынесла жаданага шчасця сямейнае жыццё. У паэтычных радках усё часцей прабіваюцца сум, расчараванне, боль, а потым і жалоба: “А любовь мою злою дождливою ночкой с пятаками встречает Харон-перевозчик”.

Здраджваюць, здавалася б, блізкія людзі. Познім вечарам, пасля кіно, халодна і няўтульна ў пустым асеннім скверы.

Экран успыхнуў і пагас,
Чароўны, як куточак раю,
А некалькі экранных фраз
Усё яшчэ я паўтараю.

Жыццё — не кіно. Хто адчыніць дзверы ў свет дабра і спагады? Ярка, але абыякава свецяцца вокны ў чужых дамах. І хочацца пакінуць горад, калісьці такі дарагі. Ды хіба можна ўцячы ад сябе самой, ад сваіх спадарожнікаў, жывых і тых, хто лёг у вечны цень нябыту?..

Сустрэчы нашы сталі скарбам.
Успомню тых, што адышлі, —
І ўжо іначайззяюць фарбы
Жыцця, і неба, і зямлі.
Вярнуць бы ўсё і ўсіх, ды позна.
І больш за словы ўсе таму
Душу кранае ліст апошні,
Што ціха падае ў зіму.

Паэзія — той выратавальны круг, які трымае ў моры неспакойнага жыцця, на хвалях лёсу. Яна гоіць душу і, галоўнае, дае магчымасць перайсці ад горкіх нараканняў да цвярозага роздуму над тым, як жыла раней і як належыць жыць далей, у будучым. Гэта вельмі важна: зразумець, што ты патрэбна сваім родным і блізкім дый незнаёмым людзям, якія заўтра, магчыма, стануць тваімі сябрамі, суседзямі.

Паэтэса падымаецца да ўласнага філасофскага погляду на жыццё асобнага чалавека і грамадства ў цэлым. Як у цудоўным вершы “Дождливый день. Гродно”.

Костёлы, костёлы… Семнадцатый век.
На серых ступеньках — Господь? Человек?
Придавленный каменным чёрным крестом,
С протянутым в серое небо перстом.
Безмолвие серое всходит окрест.
И каждому давит на плечи свой крест.
И к Господу Богу взываем не раз,
Но крест не пушинка — взлететь нам не даст.

Не даст ни на миг позабыть нам о том,
Что мы — без креста — всё равно под крестом.

На беларускую мову вершы В. Норынай пераклалі Мікола Шабовіч і аўтар гэтага водгуку. Арыгіналы вершаў і пераклады надрукаваныя побач, і чытачы могуць самі ацаніць іх вартасць.

Дзякуючы бардам Сяргею Панамарову і Тацццяне Рагозінай некаторыя вершы В. Норынай сталі песнямі. Супрацоўніцтва творчых людзей прыносіць жаданы плён. Сяргей Панамароў дапоўніў верш “Раманс” сваімі радкамі, і песня загучала на адным дыханні — прыгожа і чароўна, як голас двух сэрцаў.

Сама паэтэса так кажа пра свой творчы шлях:

Пашанцавала іншым: іх вяло
Да спеўнай славы звонкае крыло.
А мой палёт згубіўся ў вышыні,
Сябрам вядомы толькі і радні.
Ну што ж, мы ўсе зарок спяваць далі,
І я — адна са ста
Тут, на зямлі.

Адна са ста, голас якой усё часцей і адметней гучыць у нашай паэзіі.

Міхась ПАЗНЯКОЎ,
старшыня Мінскага гарадскога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі

Слова пра таварыша

Здаецца, зусім нядаўна сардэчна віншавалі яго, а ўжо наспеў яшчэ адзін, чарговы юбілей — 80 год… Юбілей пісьменніка, за плячыма якога доўгае, няпростае жыццё, гады плённай працы… Знамянальна: руплівую працу ён не пакідае і сёння, узначальваючы студыю ваенных пісьменнікаў Цэнтральнага Дома афіцэраў Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь.

Я заўсёды здзіўляюся: колькі ў гэтым чалавеку маладой бадзёрасці, энергіі, імпэту, колькі сапраўднай дабрыні і зычлівасці выпраменьвае яго ўсмешлівы твар… Менавіта дабрыні! На памяць прыходзіць адзін верш Яўгена Каршукова, які так і называецца — “Дабрата”.

Цаню ўсё больш я з кожным годам
Людскую дабрату на тварах.
Святыя людзі, іх лагода —
Яны жывуць не толькі ў марах.

Аблашчаць вочы мяккім ззяннем
Раптоўна, проста, без прычыны,
Нібы зірнуць вясновым раннем
З блакіту неба аблачыны.

І так мне добра, так я рады,
Настрой узнёслы, як дзіцячы.
За позірк ласкавай спагады
Я сам усіх гатоў аддзячыць.

Гаворачы пра Яўгена Каршукова, яго чулліваць і спагадлівасць, з упэўненасцю сцвярджаю, што і ў творчасці ён такі, такія яго літаратурныя героі — добразычлівыя, спагадлівыя. Іх высокая маральнасць, добрыя ўчынкі выхоўваюць чытача, заклікаюць задумацца над праблемамі нашага жыцця. Пра гэта яскрава сведчаць і празаічныя кнігі юбіляра, і выдадзеная параўнальна нядаўна кніга вершаў “Над векавечным Бугам”. І тут, думаецца, не лішне нагадаць выказванні пра паэтычную творчасць Яўгена Каршукова, якія належаць акадэміку Уладзіміру Гніламёдаву (рэцэнзія друкавалася ў часопісе “Нёман”): “Паэзія ў параўнанні з прозай — свет лірычны, але Я. Каршукоў і ў вершах застаецца апавядальнікам, умее размаўляць, разважаць”. І далей, “слушна пазначана ў анатацыі да кнігі: «Асаблівае месца займаюць вершы, прысвечаныя роднай прыродзе, вёсцы, адкуль, як сведчыць паэт, пачынаецца яго малая Радзіма і Радзіма вялікая — “Белая Русь”». Яго паэтычныя далягляды, такім чынам, шырокія — ад далёкага дзяцінства на ўлонні прыроды да дзён сённяшніх, да сучасных трывог. Гэта яго, калі хочаце, біяграфія”.

Гаворачы пра творчасць празаіка, паэта, а таксама крытыка і перакладчыка, нельга не сказаць і пра яго гумарыстычныя творы: ён — “вожыкавец”. Так, так, працаваў у свой час не толькі галоўным рэдактарам выдавецтва “Юнацтва”, але і намеснікам галоўнага рэдактара часопіса “Вожык”, выдаў некалькі гумарыстычных зборнікаў, якія мелі поспех у чытачоў. Васіль Быкаў да аднаго з іх (“Пісьмо жонцы”) напісаў зычлівую прадмову, у якой адзначыў, што аўтар “валодае напрактыкаваным пісьменніцкім позіркам, пільным да заган жыцця, умее знайсці ў ім характары і сітуацыі — аб’екты яго выкрываючай іроніі, а то і злосці. Ва ўсякім разе мы разам з аўтарам ахвотна смяёмся над шмат якімі характарамі і сітуацыямі, апісанымі ў гэтай невялічкай кніжцы, і закрываем яе з пачуццём удзячнасці аўтару за некалькі хвілін асалоды і захаплення”.

Я таксама, дарэчы, некалькі гадоў працаваў у “Вожыку” і магу засведчыць, што жанр гумару і сатыры — няпросты, далёка не кожны з літаратараў валодае пяром гумарыста і сатырыка. Нашы літаратурныя сцежкі з Яўгенам Іванавічам збягаліся не раз: мы працавалі разам у выдавецтве “Юнацтва” і ў рэдакцыі часопіса “Нёман”, а цяпер супрацоўнічаем у галіне ваеннай літаратуры, абодва з’яўляемся лаўрэатамі літаратурных прэмій Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь. І я шчыра, па-добраму зайздрошчу Яўгену Іванавічу — яго апантанасці, творчай энергіі. Вельмі рады яго актыўнасці. Ён ужо колькі год узначальвае рэдакцыйны савет альманаха “Армія і культура”. І робіць сваю справу, без перабольшання, выдатна. І ці толькі гэты “вайсковы” абавязак у яго як кіраўніка Студыі ваенных пісьменнікаў?! Мы, беларускія літаратары, шчыра ўдзячныя яму за шматлікія паездкі ў гарнізоны і вайсковыя падраздзяленні нашай арміі, на пагранічныя заставы, за незабыўныя сустрэчы з маладымі воінамі-абаронцамі Радзімы.

Будзе да месца сказаць і пра тое, што на Яўгена Каршукова дабратворны ўплыў зрабілі нашы знакамітыя класікі, з якімі ён некалі працаваў у апараце Саюза пісьменнікаў Беларусі, — Іван Шамякін, Максім Танк, Іван Мележ і іншыя.

Мікола Антаноўскі

Сваёй другой радзімай Мікола Антаноўскі лічыць Ганцавічы, а нарадзіўся ён 6 студзеня 1952 года ў вёсцы Сташаны Пінскага раёна. Закончыў факультэт журналістыкі Белдзяржуніверсітэта. Працаваў у ганцавіцкай і браслаўскай раённых газетах, з 1984 года — галоўны рэдактар пружанскай газеты “Раённыя будні”. Выдаў дзве кнігі паэзіі — “Святаяннік” і “Падсочаны бор”. Лірычны герой вершаў М. Антаноўскага мае абвостранае пачуццё трывогі за лёс палескага краю, неабыякавы да трагічных падзей нашага імклівага і жорсткага часу. Акрамя вершаў Мікола Антаноўскі піша нарысы, а за кнігу “Зялёная рапсодыя” творца атрымаў знак “Залатое пяро” Беларускага Саюза журналістаў.

* * *

І пах чабаровы,
І шал чабаровы
Сплывае за край пакрысе.
Пяшчотныя словы,
Наш цень вечаровы
Бярозка лістамі на дол атрасе.

Не з нашай замовы
Па мёд верасовы
Пчала апантаная больш не ляціць.
Журбота і верад —
Як зблытаны верас,
Што, бляклы, пад ветрам ля ног шамаціць.

Са слодыччу соты
І з горыччу соты
Пчаляр на зіму пакідае ў вуллі,
Каб потым вясною,
Кахання парою,
Уджаліць у душы нас пчолы змаглі.

Санеты для каханай

1

Душой пасеяныя кветкі...
Іх не пабачыш, не кранеш рукой,
Ды толькі ведай: для цябе адной
Растуць іх цэлыя палеткі.
І хай, нібы ад горкай рэдзькі,
Паморшчыцца эстэт-пашляк і той,
Хто лічыць іх хімернаю журбой, —
Табе, табе дарунак рэдкі!

Хай трызніць казкай нашая зіма,
Калі нудота просіцца сама
Зусім не госцяй — гаспадыняй,
О, як тады патрэбна скроні скронь!
О, як да месца зноў вяргіня
На схіле сноў начных і ясных дзён!

2

На схіле сноў начных і ясных дзён
Прыходзіць зноў жаданы ранак
З усмешкай мілаю каханай
І сонцам расфіранеых акон.
Зрунелае пяшчотнасці загон
Пералапачваю старанна,
Я — твой прыгоньны, мая панна,
Мне даспадобы гэтакі прыгон!

Якою меркай волю мерыць?
Не страшна ўласны лёс даверыць
Таму, хто не адводзіць свой пагляд,
Калі ў трымценні шлюбнай свечкі
Пад купал, дзе сышоўся далягляд,
Паклічаш ты пяшчоту ў сведкі.

3

Паклічаш ты пяшчоту ў сведкі,
Калі скразняк павее ледзяны,
І нераскручаны сувой віны —
Пасаг ад зайздрасці-какеткі —
Без марных слоў, без фразаў едкіх
Глыбей схавае куфар таямны,
Каб засцярога золакам вясны
Часцей прыходзіла ў адведкі,

Каб салавей, пяюн і дырыжор,
Настройваў сэрцы толькі на мажор
І спевам для адной-адзінай
Гнаў прэч ляноту ложка і скрозь сон
Засведчыў ранішняй гадзінай,
Што я, шчаслівы, здаўся ў твой палон.

* * *

Колькі радасці і колькі волі!
Ёсць каму і што аберагаць —
У спакой засеянага поля
Вольна ступіць босая нага.

І пакуль зярняты-залацінкі
Саграюцца спевам жаўрукоў,
Нам пракладваць новыя сцяжынкі
У палях з блакітам васількоў.

І пакуль асот віны не коле,
З ніадкуль прыходзіць, сам сабой,
І спакой засеянага поля,
І душы расчулены спакой…

* * *

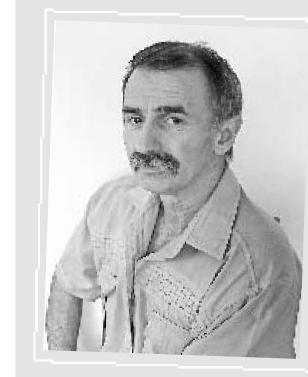
Крочыць адно па слядах —
Што, чалавек, з табой стане?
Людзі — не птушкі: свой шлях
Выбраць у неба не ў стане.

Людзі — не птушкі?.. І ўсё ж,
Калі не вабіць бясконцасць,
Неба тады — толькі сонца,
Неба тады — толькі дождж.

Гэтага, мусіць, замала,
Каб зразумець, для чаго
Знічка у возера ўпала
Ціха, без следу свайго.

Фота Кастуся Дробава

Аляксандр Быкаў

* * *

Л. Малахоўскай

Вецер лютаўскі, пранясі
Міма хаты самоту і скруху.
І няхай зноў пашчасціць Люсі,
Не збракуе пяшчоты і духу.

Нарачанскае хвалі напеў —
Успамінам кранае ён струны.
Дзень, бы свечка, ушчэнт дагарэў,
Толькі ранак пагрукае юны.

Прагнуць кветкі і травы расы,
Моўчкі слухаючы завіруху...
Вецер лютаўскі, пранясі
Міма хаты самоту і скруху.

* * *

Барануй, а затым барані
Сваё поле жыццёвае…
Час заўсёды збіраць камяні,
Покуль рукі не кволыя.

Не лянуйся, дамоў пазвані
З мегаполіса тлумнага.
Час заўсёды збіраць камяні,
Як не сеяў разумнага.

Калі чэзнуць твае карані,
Хто там крайні заступіцца?
Час заўсёды збіраць камяні:
І маліцца, і рупіцца.

Ёсць для кожнага камень. Скрані.
На высокіх нябёсах залічыцца.
І яшчэ сёе-тое напішацца —
Час заўсёды збіраць камяні!

Душа

Душа мая колецца,
быццам асцё,
Захочацца плакаць раптам…
З яе слой за слоем
здымала жыццё,
Адна засталася храпка.
Якую і вусень не сточыць ніяк,
Ці іншыя гады-злюкі…
Душу я сваю аддаю за так —
У добрыя рукі!

Зорка

Зорка-драпежніца зноў
над зацемненым стогам
Моўчкі цікуе, каб выбраць
некага з нас.
Колькі вякоў мы спрабуем
дамовіцца з Богам.
Колькі вякоў на пагостах
крыжуе ў адказ…

Самота

Дзень дажджлівы
самоціць душу —
Дню ўчарашняму
я зайздрошчу.
І, здаецца, нічога
не напішу.
Не дарую, не саграшу.
Не адпомшчу…

Ды апошняю хмаркай
стлеў
Гэты дзень,
што мне даўся ў знакі…
Каб пасласць зноў прамень
з-за сцяны залеў.
Бо сваё яшчэ не адтрымцеў.
Не адплакаў.

Рэгіна Багамолава

Ражаство

Містэрыя святога Ражаства,
Чаканне першай зоркі на нябёсах,
Сугучнасць сэрцаў і душы узнёсласць,
Містэрыя святога Ражаства.

Сняжынкі ўсю аздобілі зямлю
Адбіткамі ад зоркі віфлеемскай,
Наўкол настрой гармоніі ўсяленскай,
Сняжынкі ўсю аздобілі зямлю.

Люблю я свята Божага Раства,
Яно нясе любоў і міласэрнасць,
Духоўнае святло знішчае шэрасць,
Люблю я свята Божага Раства.

* * *

Прыемны ладанавы пах,
На абразах святыя лікі.
Да Храма ў кожнага свой шлях,
Каму малы, каму вялікі…

Нябёсаў музыка гучыць,
Жыве ў духоўным песнапенні,
А белы голуб узляціць –
Душа сканае ачышчэнне…

Халоднасць лікаў абразоў
Цяпло ад свечак растапляе.
У храм прыходжу зноў і зноў,
Бо тут душу я спаталяю.

Касцёл у Гервятах

У небе аблокі,
як быццам з цукровае ваты,
І вострыя шпілі
вартуюць бязмежны прастор, —
Узнёсла святочны
будынак касцёла ў Гервятах
Пад гукі аргана
нібыта ўзлятае да зор.

Тут дойлід нябесны
пакінуў адбіткаў багата,
І зерне святое
рассыпаў па свежай раллі, —
Шляхетна прыгожы
будынак касцёла ў Гервятах
Жамчужынай ззяе
на гэтай спрадвечнай зямлі.

У небе аблокі,
як быццам з цукровае ваты,
Касцельныя вежы
між імі, нібы караблі,
Тут рай на зямлі,
і да Бога бліжэй у Гервятах,
У ціхім куточку
найлепшай у свеце зямлі.

Ля музея Купалы

Ля музея Купалы
стакроткі заўчасна цвітуць.
На газоне яны
матылькамі пужлівымі селі.
Вераснёвыя ночы
маркотна аб нечым гудуць,
Ды вятрыска гайдае
галіны, нібыта арэлі.

Знепрытуленасць дрэваў
маю спусташае душу,
На шалёных вятрах
не дае разгарэцца цяпельцу.
Міласэрнасці сёння
я ў восені ціха прашу,
Каб апошнія промні
сагрэлі самотныя сэрцы.

Каб халоднай зімой
загарнуцца ў маёвы ўспамін
Пра пяшчоту пялёсткаў
стакроток, запозненых кветак,
Ля музея Купалы,
дзе ў чэрвені бэз і язмін
Будуць ціха шаптацца,
ў святочныя строі адзеты…

* * *

На крохкіх гурбах
Студзеньскіх снягоў
Імя свайго кахання напісала.
Мае недаўгавечныя скрыжалі
Завея апантана замятала —
Сумёты выраслі зноў і зноў…

Ды мройнай я надзеі не губляю,
Што надпіс той
Пад снегам будзе жыць.
Увесну, стаўшы талаю вадой,
Ён на зямлі імкліва пабяжыць
І прарасце зялёнаю травой…

Мне явай сон
З купальскім лугам росным,
Дзе травы шэпчуць
Светлае імя…

На мяжы дзесяцігоддзяў

Напрыканцы мінулага года прайшла V Міжнародная канферэнцыя выдаўцоў, паліграфістаў і распаўсюднікаў друкаванай прадукцыі "Рынак друку Беларусі ва ўмовах фарміравання адзінай эканамічнай прасторы з Расіяй і Казахстанам". Падчас форуму прагучалі розныя даклады, у ліку якіх — выступленне дырэктара Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі Алены Івановай. Алена Вітальеўна пазнаёміла прысутных з вынікамі даследавання кнігавыдання краіны за 2001 — 2010 гады. Пагадзіцеся, тэма надзвычай цікавая. Каб даведацца больш пра вынікі даследавання, а таксама папярэднія ацэнкі сітуацыі ў галіне ў 2011 годзе, наш карэспандэнт сустрэлася з Аленай Івановай. Асабліва актуальнай гэтая гутарка выглядае на пачатку Года кнігі.

Марына ВЕСЯЛУХА,
фота Кастуся Дробава

— Алена Вітальеўна, падчас канферэнцыі вы прадставілі даклад, у якім распавялі пра асноўныя працэсы ў кніжнай справе краіны за першыя дзесяць год новага стагоддзя. Што паслужыла асновай для атрымання такіх вынікаў?

— Мы правялі статыстычнае даследаванне, што з'яўляецца лагічным працягам двух папярэдніх, якія ахопліваюць перыяды з 1981 па 1990 гг. і з 1991 па 2000 гг. І вось цяпер — з 2001 па 2010 гг. Гэта адмысловы перыяд, якому папярэднічала станаўленне ў 1990-я гады новай выдавецкай сістэмы Беларусі як суверэннай дзяржавы. Да гэтага доўгі час выдавецтвы знаходзіліся пад кантролем дзяржавы, а ў 1990-я практычна сталі прыватнымі, што ў выніку прывяло да значнага росту колькасці выдаўцоў у Беларусі. Яшчэ ў часы СССР з 1987 па 1990 гады ў Беларусі функцыянавала 11 дзяржаўных выдавецтваў, падпарадкаваных Дзяржаўнаму камітэту па друку, і так званы "сектар ведамасных выданняў" (міністэрствы, камітэты, арганізацыі і прадпрыемствы з правам выдавецкай дзейнасці). У 1991 годзе з'явіліся першыя недзяржаўныя выдавецтвы. З сярэдзіны 1992 года гэты від дзейнасці ў Беларусі стаў ліцэнзуемым. Да пачатку 2011 года 837 арганізацый і прадпрыемстваў атрымалі правы выдавецкай дзейнасці. Але, што цікава, мы заўважылі характэрную тэндэнцыю дзесяцігоддзя — штогод гэтае права рэалізуюць не больш як 50 працэнтаў ліцэнзіятаў, і каля 25 працэнтаў з іх выпускаюць адну-дзве кнігі на год.

— Зазвычай вельмі яскравым паказчыкам з'яўляюцца лічбы. Як у колькасным выражэнні можна прадставіць вынікі дзейнасці выдаўцоў?

— У 2001 — 2010 гг. на тэрыторыі Беларусі было выдадзена 105 096 назваў кніг агульным тыражом 472,7 мільёна асобнікаў. Сярэдні тыраж адной кнігі — 4,5 тысячы экзэмпляраў. Калі параўноўваць з папярэднім дзесяцігоддзем (1991 — 2000 гг.), то назіраем наступнае: па колькасці назваў кніг павелічэнне больш як на 143 працэнты, але памяншэнне прыкладна на 30 працэнтаў па тыражы. Пры тым, што сярэдні тыраж адной кнігі зменшыўся больш як на 70 працэнтаў. У азначаны перыяд было выпушчана ў сярэднім 49 кніг на аднаго жыхара Беларусі.

— Ведаю, што дагэтуль у Беларусі не разглядаўся такі паказчык, як колькасць новых і паўторных выданняў (перавыданняў). Але вы пра гэта распавядаеце.

— Паказчык сапраўды цікавы і важны, ён шырока ўжываецца ў еўрапейскіх краінах і сведчыць, па-першае, пра аб'ём новай інфармацыі, якая ўводзіцца ў карыстанне праз кнігі; а па-другое, колькасць перавыданняў у вызначанай ступені таксама характарызуе выдавецкую палітыку краіны: ці ўмеюць знаходзіць кнігі, адпаведныя чытацкаму попыту, і як выдавецтвы імкнуцца задаволіць гэты попыт. Сёння перавыдаць кнігу досыць проста. Калі раней трэба было захоўваць арыгінал-макет, то цяпер дастаткова захаваць толькі камп'ютарны файл. Быў бы попыт. Лічыцца, што ў краінах, дзе досыць высокі агульны выпуск кніжнай прадукцыі, назіраецца некаторае паніжэнне ўдзельнай вагі новых выданняў. Падобную тэндэнцыю мы назіраем і ў Беларусі. Так, калі ў 2001 годзе ўдзельная вага першых выданняў складала каля 94 працэнтаў, то ў 2010 годзе гэты паказчык знізіўся да 87 працэнтаў. Але трэба мець на ўвазе, што ў большасці краін, і ў Беларусі таксама, у лік паўторных выданняў не ўключаюцца публікацыі, якія не маюць ніякіх змен у змесце і форме ў параўнанні з першым выданнем. Такія кнігі наогул не ўлічваюцца статыстыкай у якасці асобнага выдання, калі яны выпушчаны ў межах аднаго каляндарнага года.

> *У 2001 — 2010 гг. на тэрыторыі Беларусі было выдадзена 105 096 назваў кніг агульным тыражом 472,7 мільёна асобнікаў. Сярэдні тыраж адной кнігі — 4,5 тысячы экзэмпляраў. Калі параўноўваць з папярэднім дзесяцігоддзем (1991 — 2000 гг.), то назіраем наступнае: па колькасці назваў кніг павелічэнне больш як на 143 працэнты, але памяншэнне прыкладна на 30 працэнтаў па тыражы. Пры тым, што сярэдні тыраж адной кнігі зменшыўся больш як на 70 працэнтаў. У азначаны перыяд было выпушчана ў сярэднім 49 кніг на аднаго жыхара Беларусі.*

— У краіне апроч традыцыйных кніг выпускаюцца іншыя выданні: карты, ноты, плакаты. Яны падлягаюць уліку?

— Так, яны ўлічваюцца асобна. У 2001 — 2010 гг. Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі зарэгістравана 5975 аўтарэфератаў дысертацый, 750 нотных выданняў, 1638 карт і атласаў, 4121 выданне па выяўленчым мастацтве.

— Існуе такое паняцце, як "шэрая" літаратура. Якія кнігі ўваходзяць у гэтую групу?

— Выданні "шэрага" сектара мы адносім да групы ведамаснай літаратуры. Гэта па сутнасці тыя ж кнігі, але яны знаходзяцца па-за межамі традыцыйнага кнігавыдання і гандлёвага таваразвароту. Яны маюць абмежаваны маштаб выкарыстання, носяць часовы або дапаможны характар, таму іх цяжка выявіць і атрымаць. Гэта розныя інфармацыйныя, інструктыўныя, навучальныя, метадычныя, нарматыўныя, рэкламныя матэрыялы. Тэндэнцыі сённяшняга дня такія, што падобных выданняў выпускаецца шмат. І на гэта існуе шэраг аб'ектыўных прычын. Сродкі паліграфічнага выканання сталі даступныя, для іх набыцця не патрабуецца ліцэнзія, не патрэбна адмысловая прафесійная падрыхтоўка спецыялістаў, праграмы набору і вёрсткі тэкстаў можа засвоіць амаль кожны, хто валодае навыкамі працы на камп'ютары. Таму нельга недаацэньваць уплыў "шэрай" літаратуры на выдавецка-паліграфічны комплекс. Толькі ў 2010 г. пабачыла свет 7,5 тысячы ведамасных выданняў тыражом 13,5 мільёна асобнікаў, выпрацаваных у "шэрым" сегменце. Нягледзячы на тое, што такія выданні не паступаюць у гандаль, не праходзяць індывідуальную бібліяграфічную апрацоўку, яны па лініі абавязковага асобніка паступаюць у Кніжную палату, падлягаюць статыстычнаму ўліку і захоўванню ў Архіве друку.

— А якія выдавецтвы за гэты перыяд былі самымі актыўнымі і прадуктыўнымі?

— Лідар у нас кожны год адзін і той жа — выдавецтва "Харвест", якое каля 80 працэнтаў прадукцыі выпускае сумесна з расійскімі выдаўцамі альбо друкуе яе на расійскай паліграфічнай базе. За перыяд з 2001 па 2010 год "Харвест" выпусціў 25 890 назваў кніг тыражом больш як 204 мільёны асобнікаў. А гэта — прыкладна 25 працэнтаў сукупнага выпуску кніг па назвах і 43 працэнты — па тыражы. Пагадзіцеся, гэтыя лічбы гавораць пра многае, напрыклад, пра тое, што сітуацыя ў галіне шмат у чым залежыць толькі ад аднаго выдаўца, хоць у цэлым лічыцца, што ў краінах з рынкавай эканомікай асноўная доля выпуску кніжнай прадукцыі засёды прыходзіцца на параўнальна невялікі лік прадпрыемстваў.

— Пытанне тыражу, напэўна, адно з самых балючых. Якія тэндэнцыі назіраюцца ў гэтых адносінах?

— Цікава, што ў 2001 — 2010 гг. выданні, што выпускаюцца невялікімі тыражамі, да 500 асобнікаў, складаюць 40 працэнтаў ад агульнай колькасці назваў кніжнай прадукцыі за 10 гадоў. Аднак сума іх накладу не перавышае 2 працэнты ад агульнага тыражу кніжнай прадукцыі. У асноўным гэта літаратура, якая не мае шырокага распаўсюджвання на рынку. Аднак характэрна і значна, што ў гэтую групу трапляюць і навуковыя выданні, сярэдні тыраж якіх за 10 гадоў знізіўся на 65 працэнтаў і склаў у 2010 г. 176 экзэмпляраў. Таксама варта звярнуць увагу на кнігі, што выпускаюцца накладам звыш 100 тысяч асобнікаў. Нават у коле прафесіяналаў такія лічбы выклікаюць здзіўленне. Так, у 2001 — 2010 гг. было выпушчана 288 назваў такіх "шматтыражных" выданняў сукупным тыражом 43,3 мільёна экзэмпляраў. У асноўным гэта кнігі брэндавых замежных аўтараў: Стэфані Маер, Дэна Брауна, Міхаіла Велера, што пабачылі свет у буйных выдавецтвах, такіх, як "Харвест", а таксама школьныя падручнікі, выпушчаныя выдавецтвам "Народная асвета" і Нацыянальным інстытутам адукацыі па дзяржаўным заказе.

— На якіх мовах друкуюцца кнігі ў Беларусі? І якое месца па колькасці займае беларускамоўная літаратура?

— За дзесяцігоддзе, што мы разглядаем, у нашай краіне пабачылі свет кнігі больш як на 30 мовах. Больш за ўсё кніг выпускалася па-руску — 85,5 працэнта. Доля кніг на беларускай мове ў агульнай колькасці выданняў застаецца практычна аднолькавай на працягу 10 гадоў — 8,5 працэнта; на замежных мовах — каля 6 працэнтаў.

— Калі зірнуць на мінулы 2011 год, якія тэндэнцыі можна заўважыць у галіне?

— Канчатковыя вынікі кнігавыдання 2011 года пакуль не падведзены, бо кнігі за папярэдні год яшчэ некаторы час будуць паступаць у Кніжную палату і ў 2012 годзе, пакуль не "закрыюцца" ўсе статыстычныя справаздачы выдаўцоў — часам на стыку двух гадоў выдаўцы ўключаюць у справаздачнасць выданні, якія па пэўных прычынах яшчэ не пабачылі свет, напрыклад, адбылася непрадбачаная сітуацыя з друкаваннем тыражу ў тыпаграфіі. Сёння можна казаць толькі пра вынікі за 9 месяцаў 2011 года (студзень — верасень) у адносінах да аналагічнага перыяду 2010 года. Колькасць назваў кніг павялічылася на 0,4 працэнта, а тыраж зменшыўся на 17,2 працэнта. Калі паглядзець на нашых суседзяў, то ў Расіі колькасці назваў павялічылася на 4,1 працэнта, а тыраж зменшыўся на 3,5 працэнта. Ва Украіне пабачыла свет на 3 працэнты назваў кніг больш, але іх тыраж зменшыўся на 0,7 працэнта. Гэта значыць, тэндэнцыя росту назваў і падзення тыражоў застаецца стабільнай.

Марылька

Марылька… Так ласкава і пяшчотна называў сваю жонку Марыю Апанасаўну Мякоту Адам Багдановіч. Хто ж яна, Марыя Мякота, жанчына, якая нарадзіла зорку беларускай паэзіі — Максіма Багдановіча?

Радавод маці Максіма мае трывалыя ўніяцкія карані і шляхецкае паходжанне. Мякоты былі прызнаныя ў дваранстве Мінскай губерні Мінскім дваранскім дэпутацкім сходам 8 жніўня 1799 года і карысталіся гербам Курч. Але пазней, з-за недахопу арыгінальных дакументаў, род Мякотаў не быў зацверджаны ў дваранстве Расійскай імперыі.

Бацька Марыі, Апанас Іванавіч Мякота, меў званне губернскага сакратара, працаваў на пасадзе наглядчыка шпіталя ў павятовым горадзе Ігумене і атрымліваў 25 рублёў у месяц, чаго было яўна недастаткова для ўтрымання шматдзетнай сям'і. Ужо ў сталым узросце ён другім шлюбам ажаніўся з маладзенькай, сямнаццацігадовай, папоўнай Таццянай Восіпаўнай Малевіч, якая нарадзіла яму чатырох дачок і сына. Сярод дачок была і Марыя. Яна з'явілася на свет 22 лютага 1869 года. З прычыны смерці бацькі Марыю і Сашу аддалі ў Мінскі прытулак. Марыі пашчасціла: яе ўзяла да сябе жонка мінскага губернатара Ларыса Паўлаўна Пятрова. І дзякуючы гэтай добрай жанчыне Марыя закончыла жаночае Аляксандраўскае вучылішча ў Мінску і некалькі курсаў земскай настаўніцкай семінарыі ў Санкт-Пецярбургу.

Са сваім будучым мужам Адамам Багдановічам Марыя магла сустрэцца яшчэ ў 1882 годзе ў Ігумене, але, хутчэй за ўсё, гэта адбылося ў Мінску, дзе з 1885 года ён працаваў загадчыкам першага гарадскога пачатковага вучылішча. Тады ў Мінску гастраляваў "Малы тэатр на Фантанцы", дзе вядучай зоркай быў артыст Іваноў-Казлоўскі. Яны давалі дзве п'есы: "Сям'я злачынца" і "Кубак гарбаты". Магчыма, падчас гастроляў і адбылося знаёмства Марыі і Адама, бо тэатральную афішу Малога тэатра ён шмат дзесяцігоддзяў захоўваў у сваім архіве. Гэта было каханне з першага позірку, і ўлетку 1888 года маладыя абвянчаліся ў Хмарын-Гарадоцкай царкве пад Мінскам. Вось якія цудоўныя словы знайшоў Адам Ягоравіч для характарыстыкі сваёй жонкі: "*Необыкновенная живость восприятия, и чувства, и движений была основной, выдающейся чертой ее натуры. Подвижная, всегда весёлая, с искристыми глазами, с косой чудовищной величины, она, вдобавок, обладала грацией котёнка и той неотразимо чарующей прелестью, которую принято называть женственностью.*

Её карточки не дают никакого понятия не только об её духовном облике, но даже и о внешнем. Это – маска, лишённая жизни; а она была вся сверкающая, поющая жизнь, вся движение, радость, восторг. (А. Богданович. Материалы к биографии Максима Адамовича Богдановича).

18 сакавіка 1890 года ў Мінску Марыя падарыла мужу першага сына Вадзіма, а 9 снежня 1891 года — другога, Максіма. Потым у Гародні ў 1894 годзе нараджаецца сын Леў, а ў 1896 годзе — доўгачаканая дачушка Ніна.

Адам Ягоравіч прыходзіў дадому толькі ўвечары, таму выхаваннем дзяцей займалася Марыя Апанасаўна. Маючы педагагічную адукацыю, яна развівала творчыя здольнасці дзяцей з дапамогай фрэбелеўскай сістэмы рознакаляровых прадметаў, а таксама разнастайнымі гульнямі. У доме Багдановічаў з раніцы да вечара вясёлымі званочкамі гучалі дзіцячыя галасы і смех. Мабыць, таму характарам Максім быў больш падобны да маці, чым да бацькі: "*…по складу своего характера, мягкого и женственного, по весёлости своего нрава, живости, отзывчивости и впечатлительности, по полноте и мягкости наблюдений, по силе воображения, пластичности и вместе живописности продуктов его творчества, он всего более напоминал свою мать, особенно в детстве*".

Нараджэнне дачушкі значна пагоршыла здароўе Марыі Апанасаўны. "*Что сделала болезнь с этим весёлым, жизнерадостным, прекрасным и телом и душой чудным созданием?*

Страшно вспомнить её облик... Кожа да кости. Всё сгорело на внутреннем огне. А эта согбенная в комочек фигурка, сидящая на постели с прижатыми ко впалой груди коленями, чтобы подавить беспрерывный кашель, потрясающий взрывами этот ещё живой, чувствующий и страдающий комочек?" 16 кастрычніка 1896 года ва ўзросце 27 гадоў Марыя Апанасаўна памерла ад сухотаў і была пахавана на праваслаўных могілках у Гародні.

Марыя Багдановіч мела безумоўныя творчыя здольнасці. 29 снежня 1893 года (паводле старога стылю) у газеце "Гродненские губернские ведомости" пад крыптонімам М. Б. было надрукавана яе апавяданне "Накануне Рождества". Гэтая адзіная прыжыццёвая публікацыя дазваляе ўбачыць, што з цягам часу маці Максіма магла вырасці ў значнага празаіка-белетрыста. Давайце пачытаем апавяданне, якое Адам Ягоравіч Багдановіч да канца свайго жыцця захоўваў у папцы з надпісам "Рукапісы Марылькі".

Марыя Апанасаўна з сынам Максімам. Гродна, 1892 год.

Аляксандр ВАШЧАНКА

P.S. Аўтар прадмовы выказвае шчырую падзяку Беларускаму дзяржаўнаму архіву-музею літаратуры і мастацтва за прадастаўленыя матэрыялы.

Накануне Рождества

(Святочный рассказ)

Тихо угасает день и своими последними умирающими лучами тускло освещает небольшую комнату в покривившемся на бок и съехавшем в землю домишке. Небольшой деревянный стол, такая же некрашеная табуретка, кучка тряпья, развешенного у промозглой от сырости стены, да безногая кровать, подпёртая двумя поленьями, составляют всю незатейливую обстановку этой комнаты. Собственница этой обстановки, еще молодая, но страшно исхудавшая женщина, разметалась в жару тут же на кровати. Несмотря на царствующий здесь холод, от неё так и пышет огнём: щёки её горят; тяжёлое прерывистое дыхание обжигает сухие растрескавшиеся губы; мутные глаза её, точно застланные дымкой, упорно стараются разглядеть при свете догорающего дня смутные очертания двух детских фигурок, приютившихся у её ног. Старшему мальчику на вид не более шести лет, меньший, кажется, годами двумя моложе его. Бедные малютки! Они и не подозревают, что завтра, быть может, очутятся одни-одинёшеньки на белом свете, что тут на их глазах догорает их последняя надежда и опора в жизни!

А ведь ещё год тому назад как весело встречали они этот праздник в своей маленькой, но тёплой и светлой квартирке. Тогда ещё жив был их отец, состоящий на службе в одной из канцелярий и получавший хоть и маленькое, но всё-таки дававшее им возможность не знать нужды, жалованье. Мать тогда не надрывалась над работой, стоя по целым дням за стиркой белья, — была здорова и весела. Как наивно, по-детски радовалась она, устраивая свою новую квартирку в новом городе, куда она только что переехала; она и не подозревала, что через два месяца вынесут отсюда её мужа холодным трупом на кладбище. Он всегда был человеком болезненным, да к тому же два раза страдал воспалением лёгких, а тут, как нарочно, — не поберёгся, простудился после инфлюэнцы и схватил скоротечную чахотку, от которой в два месяца его не стало, осталась она с двумя малютками в чужом городе без поддержки, без помощи: ни родных, ни друзей, ни знакомых; одна — как былинка в поле. Всё, что имело какую-нибудь ценность, малопомалу было продано. Тогда предстали грозные вопросы: чем поддержать существование своё и детей? Как предохранить их от голода и от холода? Пойти в прислуги? Да кто же возьмёт её с детьми! Остаётся одна подённая работа. Но это сказать легко: подённая работа, а достать-то её в чужом городе, не имея ни души знакомых, ой, как мудрено! Не один раз приходилось им сидеть голодными в нетопленой комнате! Не один раз в отчаянии билась она головой о холодные стены своей убогой конуры, прося у Бога смерти, лишь бы не слышать этих надрывающих душу детских воплей о хлебе! Не один раз, заломивши руки в смертельной тоске, она, как безумная, металась по комнате, ища и не находя выхода из своего положенья! Как утопающий хватается за соломинку, так она хваталась за всякую возможность раздобыть какой-нибудь грош: за работой не различала дня от ночи, шила и мыла на господ и всячески угождала их прислуге, от которой нередко зависело получение заработка. О, она не боялась труда! Она то задыхалась в душной, как баня, прачечной, то мёрзла на речке, полоща бельё, то слепила глаза за вышивкой или вязаньем, не чувствуя усталости и не замечая, как угасали её силы и здоровье; ведь всё это делалось для её милых малюток. И как же она была счастлива, если хоть изредка блеснёт улыбка довольства и радости на этих бледных, исхудалых детских личиках; если хоть изредка загорятся весельем эти дорогие глазки! Радовалась, несчастная, работе, которой много было перед праздником, ворочала за двух, думая побаловать детишек какою-нибудь игрушкою да новеньким платьицем к празднику, а вместо того как пришла однажды вечером с работы, как легла в постель, так с тех пор и не вставала. Вот уже около двух недель, как она в постели. Все несчастные гроши, которые были заработаны — проедены, и кабы не сердобольная душа Иваниха, такая же бедная поденщица, живущая в этом же домишке, быть может, и не пришлось бы ребятам дождаться праздника. Забежит добрая душа вечерком и поделится чем Бог послал; иной раз принесёт и горячего для больной. Сегодня она с утра ушла с поваром, — позвали помогать ему при кухне: соседские господа ждут гостей — готовится богатый ужин, для детей устраивается ёлка. Если и наведается сегодня, то поздно.

На дворе темнеет; кое-где показались уже звёзды и в окнах засветились огоньки. В комнате тишина; слышно только дыхание больной да скрип снега на улице под ногами редкого прохожего.

— А что, мама, — вдруг прерывает тишину голос старшего мальчика, — не забудет Христос к нам зайти сегодня? Иваниха вот забыла!

— Нет, детки, Христос не забудет!

При имени Иванихи меньшой Коля как бы ещё сильнее чувствует мучающий его в продолжение целого дня голод и всхлипывая не говорит, а как бы поет: «Е-с-ть х-о-ч-у!» Ответом ему служит только тихий стон матери.

— Мама, — продолжает расспрашивать Миша, — знаешь, чего я боюсь? Что Христос не успеет всех обойти. А может быть, он забудет, что кому нужно подарить? Мне бы так хотелось иметь лошадку! А вдруг он отдаст её кому-нибудь другому! Ведь это может случиться, мама?

— Не бойся, Мишенька, Христос ни о ком не забудет и каждый получит то, что ему нужно.

— Мамочка, голубушка, расскажи ещё, как всё это будет: как он придёт и поставит около меня лошадку; какая будет у неё шерсть, какую ты ей попону сошьёшь…

— Хорошо, детка, слушай! Много-много лет тому назад сошёл на землю Христос маленьким ребёночком. Было это ночью. Все на земле: и люди, и животные, и деревья знали, что он должен был придти, только неизвестно им было — когда именно. И потому случилось так, что, когда настала эта великая ночь, люди, утомлённые горем и заботами прожитого дня, уснули и не встретили как следует небесного гостя.

Деревья, как поснимали на ночь свои зелёные платьица, так и остались неодетыми; даже звёзды не искрились, а, как будто засыпая, тихо мерцали на ночном небе. Только три человека не спали и шли поклониться ему из дальней стороны. А так как они не знали дороги, то и взялась проводить их и указать путь им одна не спавшая звёздочка. Когда пришли они к тому месту, где лежал маленький Христос, звёздочка остановилась и весело замигала всеми своими лучами, как будто приветствуя его. Эти люди поклонились ему до земли и положили к его ногам свои дары. А стоящая у входа ёлочка, единственная из всех деревьев, не спавшая в эту ночь и нарядившаяся в своё лучшее зелёненькое платьице, тихо закивала ему головкой и зашептала своё приветствие. И улыбнулся тогда маленький Христос и

протянул к ним свои ручки. И сказал тогда Господь: "Пусть с этих пор все деревья в это время стоят голыми, а только одна ёлочка зеленеет; пусть каждый год в эту ночь она будет нарядной и красивой и заставляет улыбаться детские глазки, а добрые дети будут получать подарки…" Вот почему в этот вечер каждый год люди наряжают ёлочку, разукрашивают её блёстками и огнями и увешивают разными сластями, носят звезду и поют хвалебные песни в честь родившегося Христа; а у каждой детской кроватки появляются подарки, приносимые ночью Христом. Вот и сегодня, когда ты и братец уснёте и на дворе будет совсем темно — сойдёт на землю Христос и пройдёт из города в город, не минуя ни убогой лачужки, ни богатого дома, побывает везде, где есть дети, и каждый из них, проснувшись на другой день, найдёт у своей кроватки то, чего желал. Когда дойдёт очередь и до нас — то тихо-тихо отворится дверь, войдёт Христос, склонится у вашей постельки и прислушается к тому, о чём молит ваше сердце, какое желание говорит в нём сильнее; благословит нас и отправится дальше, оставив после себя радость и счастье. А завтра, проснувшись, ты найдёшь у себя лошадку, а Коля музыку.

— Я не хочу музыки, хочу булочку, бо-о-оль-шу-щую!.. — протянул и захныкал снова, замолчавший было на время, заслушавшись сказкой, Коля.

— Ах, перестань же ты, наконец! Вот всегда ты так! — расплачешься и помешаешь маме досказать! А я вот всё думаю, — обратился Миша к матери, — можно ли будет на этой лошадке ездить верхом? И потом — как её назвать? Как ты думаешь, если бы назвать её Красавчиком, хорошо это будет?

— Вот что, Мишенька, — прервала его слабым уставшим голосом мать, — сходи ты к Иванихе и, если она дома, то спроси, продала ли она моё обручальное колечко и купила ли то, о чем я её просила; только и спроси: купила ли то, о чём мама просила и больше не расспрашивай. Да приходи скорей!

Миша медленно поднялся с постели и, задумчиво глядя перед собой, как человек, погружённый в свои собственные мысли и ещё не успевший отделаться от них, тихо побрёл к двери. Пройдя чрез хозяйскую кухню, он очутился пред комнаткой Иванихи; постучал несколько раз в дверь, которая оказалась запертой, и, не получая ответа, хотел было вернуться к себе, да передумал и осторожно пробрался на двор. Резкий ветер со снегом, визжа, рванулся к нему, спутал его волосы и острыми иголками пробежал по всему телу. Мальчик съёжился, но продолжал стоять и смотреть на небо. По лицу его видно было, что он напряжённо к чему-то прислушивается; казалось, сквозь плач и завыванье ветра его ухо старается уловить ему одному знакомые звуки. Вдруг на противоположной стороне улицы раздались чьи-то шаги, мальчик весь вздрагивает, быстро выпрямляется и так и застывает с прижатыми к груди ручонками. Но нет, это не он; так кто-то прошел мимо. Однако ведь уже совсем темно: скоро, должно быть, придёт. А что, если он не увидит их домика и пройдёт мимо? Сильное беспокойство не даёт ему устоять на месте: сначала он направляется к калитке, потом, как бы вспомнив о чём-то, возвращается назад и, наконец, видимо решившись, направляется в комнату. Там совершенная темнота; лица матери не видно, только слышен её болезненный голос, произносящий беспорядочные горячечные фразы. С минуту мальчик прислушивается к этому страшному говору и потом направляется к кровати.

— Коля, ты не спишь? — окликает он брата. — Вставай, пойдём на улицу, постоим у калитки.

— Холодно, не хочу, — возражает Коля, приподымаясь с постели, где он лежал, свернувшись калачиком у ног матери.

— Всё равно и тут холодно, — продолжает уговаривать Миша, — а на дворе зато светлей. И когда будет идти Христос, мы покажем ему, где мы живём, а то он, может быть, забудет к нам зайти и пройдёт мимо нашей комнатки. Вот только что мама останется одна! Ну, да ведь мы сейчас вернёмся: он уже скоро должен придти.

С этими словами он взял за руку вставшего с постели Колю, и оба направились к двери. Но чуть только показались они на дворе, как, шипя и свистя, налетел на них ветер и, как бы радуясь, что есть на ком показать свою силу, моментально засыпал им снегом глаза, рванул их платья и, забежав вперёд, преградил им дорогу.

— Ой, холодно! В комнату хочу, — вырывая свою руку из руки брата, заплакал Коля.

— Это только сначала холодно; вот увидишь, сейчас тебе станет теплей, — таща брата на улицу, урезонивает Миша. — Видишь, Коля, тот крайний дом, что на углу улицы? Посмотри, как там светло! Должно быть, теперь там Христос принёс им ёлочку. Ну, надо идти туда скорей: дождёмся, когда он будет выходить, и проведём его к нам.

Последние слова Миша договаривал уже на ходу, торопливо шагая по улице и ведя за руку еле поспевающего за ним брата. Какой-то прохожий удивлённо оглядел их, остановился, хотел было что-то сказать, но передумал и пошёл дальше. Действительно, странно было видеть этих малюток одних, пробирающихся вдоль тёмной улицы, в такую непогодь с непокрытыми головами и без верхнего платья. Дойдя до конца улицы, они вдруг остановились как вкопанные перед большим одноэтажным домом, глядевшим на них всеми своими широкими, ярко освещёнными окнами. Громадная зала, вся залитая светом, была видна как на ладони. Посредине её красовалась вся в огнях, богато усыпанная золотом и серебром, нарядившаяся во все цвета радуги, роскошная ёлка. Из-под каждой её ветки выглядывали апельсины, яблоки, орехи, разноцветные коробочки, а на самой верхушке, как будто собираясь лететь, расправлял свои серебряные крылья ангел. И эта зала, и нарядная ёлка, и такие же нарядные, как она, и весёлые дети — всё казалось как бы сейчас только вызваченным из какой-нибудь волшебной сказки.

— Да, это именно та самая ёлка, про которую рассказывала мама, — сказал себе Миша, прислушиваясь к весёлым звукам музыки.

— Однако Христа здесь не видно. Что, если он уже давно ушёл отсюда и забыл про нас? Нет, не может быть; он, наверное, где-нибудь в другой комнате и сейчас оттуда выйдет.

Мысли его оборвались вместе со звуками музыки; дети перестали плясать и красивыми группами, точно цветы, рассыпались по залу; должно быть, им стали раздавать подарки. Поддавшись было обаянию звуков и точно только сейчас проснувшийся, Коля, весь дрожа от пронизывающего его насквозь холода, каким-то сиплым голосом чуть слышно проговорил:

— Миша, пойдём туда — тут холодно, и я хочу яблочко!

Но Миша не слушал его; он судорожно ухватился руками за выступ стены, прильнул к стеклу своим посиневшим от стужи лицом и широко раскрытыми глазами так и впился в преставившуюся его взорам картину: прямо против него, почти у самого окна, стояла чудная гнедая лошадка с настоящею шерстью и гривой; а перед ней на корточках сидел мальчик его лет и одной рукой гладил лошадку по спине, а другой старался запихнуть ей в рот пряник.

"Ведь это моя лошадка! — промелькнуло в голове у Миши, — я такую именно хотел иметь. Как же она сюда попала?"

И он хотел было закричать, чтобы отдали ему его лошадку. Но смутно сообразил, что это было бы бесполезно, он удержался от крика. Тут его охватило отчаяние: лицо его передёрнуло, как будто от сильной внутренней боли, глаза съёжились, и всё его маленькое тельце заколыхалось от неудержимых рыданий…

В это время у парадного подъезда показался швейцар в блестящей ливрее. С минуту он прислушивался к чему-то и, наконец, вглядываясь в темноту, заметил детей под окном.

— Пошли прочь отсюда! — прикрикнул он на них. — А, щенки, ещё визжать вздумали! Вот я вас! — закончил он грозно и сделал жест, как бы собираясь подтвердить свои слова действием. Но дети уже медленно плелись по направлению к своему дому. Когда они вошли в свою комнату — там царствовала та же темнота и тишина, что и раньше; даже не слышно было бреда и дыхания больной. Коля ощупью взобрался к ней на постель и снова свернулся у её ног, а Миша с трудом дотащился в угол комнаты и, как подкошенный, свалился на разостланное там материнское пальто…

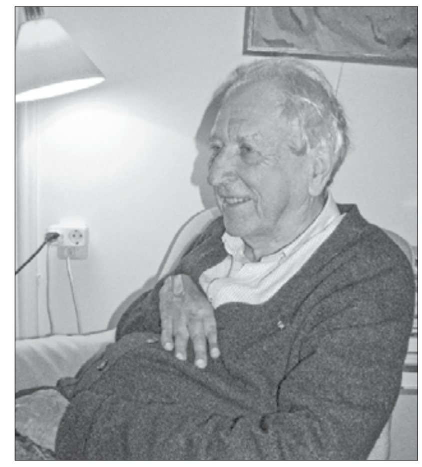
Ещё долго слышались из его угла тихие всхлипыванья, но мало-помалу мысли в голове его начали путаться и, наконец, всемогущий сон смежил его припухшие от слёз веки. Но и во сне не покидали его образы и впечатления прожитого дня. Грезится ему роскошная ёлка, нарядные дети, резвящиеся вокруг неё, и ангел, парящий над ней. Как хорош он со своими серебряными крылышками! Вот он взмахнул ими и, поднявшись высоко над землей, тихо запел чудную песню. И чем дальше поёт он, тем светлее и светлее становится на земле. Вот и в их комнате стало вдруг так светло и хорошо! Дверь тихонько отворяется, и в комнату входит Христос. Он медленно подходит к Мише и склоняется у его изголовья.

— Не печалься, бедный мальчик, — говорит он, — вот твоя лошадка!

Миша радостно вскрикивает и просыпается. При свете занимающегося дня глаза его смутно различают неопределённые очертания лошадки, стоящей на полу тут же около него. А в печи весело потрескивают дрова…

М. Б.

Сіла, якая дапамагае жыць

Не так даўно давялося наведаць Швецыю — па запрашэнні Шведскага інстытута і фатографа Марыі Сёдэрберг. Чатырох дзён, якія я правяла ў Стакгольме, канечне, мала, каб пабачыць усе краявіды гэтага старажытнага і прыгожага горада. У першы ж дзень візіту я папрасіла арганізаваць мне сустрэчу з нобелеўскім лаўрэатам па літаратуры 2011 года. Калі Марыя Сёдэрберг патэлефанавала да яго на кватэру, Моніка Транстромер — жонка лаўрэата — адмовіла ў сустрэчы, спаслаўшыся на стомленасць і не вельмі добрае здароўе мужа. Але, калі яна паведаміла Тумасу, што з ім хоча сустрэцца беларуская журналістка і паэтэса, ён запрасіў мяне ў госці. Адразу ж уразілі прастата і сціпласць Транстромераў. І столькі кніг у кватэры я яшчэ не бачыла ані ў кога.

Наталля КАНДРАШУК, фота аўтара

Доступ да рэальнасці

Нарадзіўся Тумас Транстромер 15 красавіка 1931 года ў Стакгольме. У 1954 годзе выйшаў першы зборнік паэта, у які ўвайшлі 17 вершаў, а наогул за гады творчасці пабачыла свет больш як 10 кніг. Яго вершы перакладзены больш як на 60 моў, у тым ліку на рускую і беларускую.

"Яго канцэнтраваныя, напаўпразрыстыя вобразы па-новаму адчыняюць нам доступ да рэальнасці", — так адзначыла паэзію Тумаса Транстромера Шведская акадэмія, вылучыўшы яго з плеяды пісьменнікаў усяго свету. Дарэчы, у спісе намінантаў на Нобелеўскую прэмію паэт быў не адзін год. Яго вершы адрозніваюцца амаль поўнай адсутнасцю рыфмы, будуюцца толькі на рытміцы і вершаваным памеры і, сапраўды, вылучаюцца незвычайнай метафорыкай.

8 лістапада — 53 гады сумеснага жыцця Тумаса і Монікі, якія і да гэтай пары здаюцца маладымі. Мяне ўразілі іх узаемаразуменне і пяшчотныя адносіны. Моніка нават дапамагала яму адказваць на пытанні, таму што самому паэту цяжка размаўляць з-за хваробы.

Паэзія + псіхалогія

— Паважаны Тумас, калі ты (дарэчы, у Швецыі прынята да ўсіх звяртацца на "ты", "Вы" гаворыцца толькі каралю і членам ягонай сям'і) напісаў свой першы верш?

— Першы верш з'явіўся прыкладна ў 16 — 17 год. Дарэчы, усё дзяцінства я думаў, што буду музыкантам, піяністам, кампазітарам. Вучыўся ў хлапчуковай гімназіі, а там былі спрыяльныя ўмовы для заняткаў літаратурай. Чытаць вершы іншых паэтаў і пісаць свае пачаў амаль адначасова. Да таго ж да паэтычнай творчасці падштурхнулі сябры. Пісаў у гімназічную газету.

Нават не ведаю пэўна, чаму вырашыў сур'ёзна займацца паэзіяй. Гэта прыйшло нейк само сабой. Але я зразумеў, што паэт — гэта не тая прафесія, якая прыносіць шмат грошай. Давялося набываць нейкую спецыяльнасць. Такім чынам, я стаў псіхолагам. І, на мой погляд, гэта самае ўдалае спалучэнне: паэт і псіхолаг.

— Якой тэматыцы былі прысвечаны першыя вершы?

— Першыя вершы былі прысвечаны прыродзе майго любімага вострава Рунмаро, на якім у нашай сям'і быў дом. Мой дзядуля па мацярынскай лініі і наогул усе ягоныя продкі былі лоцманамі. Лета я заўсёды праводзіў там. Гэта самае галоўнае месца ў маім жыцці. Дом пабудаваны ў 1897 годзе, а ў нашай кватэры захоўваецца яго маленькая копія — як добры ўспамін пра дзяцінства.

— Паэзія дапамагае альбо, наадварот, перашкаджае жыць?

— О, гэта тая сіла, якая дапамагае мне жыць. Калі б не пісаў, магчыма, даўно б ужо памёр. Калі ў 1990 годзе здарыўся інсульт, толькі мая паэзія дапамагла выжыць. Складанне вершаў — гэта тое, што цягнула наперад. Магчымасць тварыць — гэта тое, што надае сілы. Вершы, напісаныя пасля хваробы, склаліся ў дзве кнігі: "Жалобная гандола" (Sordegondole) і "Вялікая таямніца" (Den stora gätan). З-за паралічу правай рукі пакрыху навучыўся пісаць левай, але гэта ўсё роўна цяжка. Запісвае вершы ў асноўным мая любая Моніка. Апошнім часам яна, як бачыце, дапамагае і з журналістамі гутарыць.

<u>Тумас ТРАНСТРОМЕР</u>

Красавік і цішыня

Пакінутай ляжыць вясна.
І аксаміт канавы цёмнай
Вакол мяне паўзе са дна,
Няма яго адлюстравання.

І кветкі жоўтыя адны,
Што толькі вылучаюць ззянне.

Мяне нясуць у маім цені,
Як скрыпку
ў футарале чорным.

Адно хачу сказаць цяпер я,
Што водбліск недасяжны воку,
Бы срэбра
у чужым ламбардзе.

Маўчанне

Прайдзіце міма, яны пахаваныя…
Аблокі слізгаюць па дыску сонца.

І голад — вышыннае збудаванне,
Што рухаецца навокал і ноччу

У спальні цёмныя да супрацоўнікаў,
Ліфт адчыняецца ў межах пакояў.

Акветкі ўкювет. Фанфары, маўчанне.
Прайдзіце міма, яны пахаваныя…

Сталовае срэбра выжывее ў вод мелях
І ў топках глыбінях чорнай Атлантыкі.

Пераклад Наталлі Кандрашук

Teenbook

Евгения ПАСТЕРНАК

Нравится детям!

Вот такой симпатичный котик отныне будет жить на нашей с Андреем Жвалевским книге “Время всегда хорошее!”

Этот знак называется “Нравится детям Ленинградской области!” и присуждается открытым голосованием детей. Под наблюдением библиотекарей. Читатель любой детской библиотеки ленинградской области может заявить в список книгу, которая ему понравилась и издана в текущем году. В этом году в списке было порядка ста наименований. А потом открытое голосование решает, кто получит “кота”.

Это очень почётная награда, потому что голосуют непосредственные читатели. Не взрослые, а сами дети. И для нас огромная честь получить такой знак.

Я хочу познакомить вас с полным списком произведений, получивших высшую оценку детского читательского жюри.

10 лучших книг 2011 года:

1. Сергей Махотин. За мелом: стихи для детей; худож. Е. В. Толстая. — Санкт-Петербург: Детгиз, 2011.
2. Анника Тор. Открытое море; пер. со швед. М. С. Конобеева; худож. Е. В. Андреева. — Москва: Самокат, 2011.
3. Сильвана Гандольфи. Альдабра. Черепаха, которая любила Шекспира; пер. с итал. К. М. Тименчик; худож. Е. В. Андреева. — Москва: Самокат, 2010.
4. Евгениос Тривизас. Последний чёрный кот; пер. с греч. Т. Артюхова; худож. С. Уэст. — Москва: Самокат, 2011.
5. Андрей Жвалевский, Евгения Пастернак. Время всегда хорошее; худож. В. Коротаева. — Москва: Время, 2011.
6. Катя Матюшкина. Кот да Винчи против Зызы. — Москва: Астрель, 2011.
7. Марина Аромштам. Мохнатый ребёнок: истории о людях и животных; худож. М. Журавлёва. — Москва: КомпасГид, 2010.
8. Станислав Востоков. Не кормить и не дразнить!: рассказы о Московском зоопарке. — Москва: Самокат, 2011.
9. Диана Сабитова. Где нет зимы. — Москва: Самокат, 2011.
10. Диана Сабитова. Три твоих имени. — Москва: Розовый жираф, 2011.

О многих книгах из этого списка я напишу в своих обзорах, о некоторых уже писала. Сегодня же хочу рассказать о замечательном человеке и прекрасном детском писателе Сергее Махотине.

Его книга “За мелом” — единственная стихотворная в списке, но не удивительно, что дети ее оценили. Вот вам, для поднятия настроения!

За мелом

Какая удача! Послали за мелом!
Я к бэшникам в класс
загляну между делом,
Язык покажу —
и конец тишине,
А Гриша Кружков
позавидует мне.
За мелом!
Устал я сидеть без движенья.
Разбег — и скольженье,
разбег — и скольженье.
Пустой коридор.
Не мешает никто.
А после звонка,
согласитесь, — не то.
Уже доскользил
до дверей туалета.
Во тьме туалета
горит сигарета.
Прогульщику Пахе
“привет” говорю.
— Оставить хибарик?
— Ещё не курю.
Но завуч — вот это подвох! —
за дверями.
— Курил?! — а сама так
и водит ноздрями.
— Да нет, я за мелом…
— Проверю, учти!
— Ага!…
— Еле ноги сумел унести.
По лестнице прыгаю
через ступеньки.
В кармане смеются
карманные деньги.
Пора и в столовую.
Полный вперёд!
А там разливают
вишнёвый компот!
Лишь только в свой класс
успеваю ввалиться,
Я новостью этой
спешу поделиться,
И вместе со мною
ликует весь класс!
— Махотин! Где мел?
— Мел? Ах, да! Я сейчас!..

В этом году Сергей Анатольевич получил премию имени Корнея Чуковского “За выдающиеся творческие достижения в отечественной детской литературе”. Он один из мэтров фестиваля “Молодые писатели вокруг Детгиза”, прекрасный ведущий семинаров. А еще Махотин — великолепный фотограф. У него получаются просто гениальные детские портреты. Потому что для того, чтобы так писать для детей, нужно их очень любить. И понимать. А ещё Махотин поёт и играет на гитаре. И его встречи с детьми — это праздник. Для всех.

Но Махотин не только поэт, фотограф и музыкант. Он ещё и прозаик. Вот вам книга **“Вирус ворчания”** (Москва: Детгиз-Лицей, 2011). Приведу для примера несколько детских отзывов, найденных на просторах интернета.

“Герои такие фантазёры и шутники! Многие из них похожи на моих одноклассников, соседей и других знакомых людей. А есть герои, похожие и на меня...

...Кстати, когда я болел, то решил перечитать книгу. И моя высокая температура опустилась! Так что эта книга — хорошее лекарство от всех болезней, а не только от вируса ворчания...”

Межурецкий А.

“...Мне очень понравились рассказы Сергея Махотина. Как будто хороший друг рассказывает тебе замечательные истории”.

Румянцева М.

В одном городе завёлся вирус ворчания. Все вокруг начали грубить друг другу, ворчать, отвечать раздражённо. Даже диктор в телевизоре не захотел ни о чём говорить, а посоветовал всем выключить программу. Всё равно, мол, ничего хорошего уже не будет. А с чего всё началось? Да с того, что Игорёк встал с плохим настроением. Маме нагрубил, соседку обидел, собаку друга обругал.

Но приехал из экспедиции полярник Кузнецов, улыбнулся, наговорил ему приятных вещей, глядь, и каша вкусная, и чай сладкий, и носки не колючие, и собака хорошая. И перед соседкой извинился, и мама опять улыбается.

Как просто запустить в мир вирус ворчания. И как просто вылечить этот мир, если улыбнуться!

Это только один из рассказов книги, но он даёт название всему сборнику. А в нём еще много разных, таких реальных и таких сказочных историй. О том, как Коляна, который дёргал Свету за косички, заколдовали. И он стал ма-а-а-аленьким. И как потом расколдовали обратно. О том, что не фамилия красит человека, а человек фамилию. О том, как устраивать конкурс на лучшего мужа для лучшей на свете мамы.

Все рассказы разные. Есть немного хулиганские, есть щемяще-грустные, например, про учителя с прозвищем Гомер. Но их объединяет искренность автора, его непосредственность, его любовь и уважение к детским фантазиям и детским бедам.

Однажды на встрече с писателем кто-то из детей спросил:

— А какими мы будем в XXX веке?

Сергей Анатольевич в память об этом вопросе написал целое стихотворение:

Когда-нибудь в тридцатом веке
Мы будем древними, как греки.
Нас в обязательном порядке
Всю четверть
будут проходить,
И наши школьные тетрадки
Всех будут
в трепет приводить.
И кто-то,
взяв тетрадь Орлова
И разобрав с трудом слова,
Воскликнет:
“В древности корова
Писалась через букву “А”!

Раз дети верят в то, что все мы будем живы в XXX веке, значит, так и будет!

Прэзентацыя

Японска-беларускія зносіны

Кацярына БЯДУЛІНА

Апавяданне Андрэя Федарэнкі “Бляха” ўключана ў анталогію, якая выйшла ў Японіі пад назвай “Зборнік лепшых аповедаў фантастыкі і фэнтэзі ўсходнееўрапейскіх краін”. Раней яно шмат перакладалася на еўрапейскія мовы, а вось на японскую — упершыню. Дарэчы, гэта пакуль адзіны твор пісьменніка, перакладзены на японскую.

“Бляху” перастварыў Го Касіна. Праўда, Андрэя Федарэнку здзівіла, што твор аднеслі менавіта да фантастыкі. Відаць, перакладчык палічыў перабольшаным апісаны аўтарам сюжэт пра Чарнобыльскую трагедыю.

Японская пісьменніца Такано Фуміо (член японскага саюза пісьменнікаў) з адным з японскіх вядучых выдавецтваў “Токіо Согэнся” рыхтавала да выдання зборнік фантастычных аповедаў усходнееўрапейскіх краін, было абрана і апавяданне “Бляха”, твор беларускай сучаснай літаратуры. У анталогію “Бляху”, якую наўрад ці можна аднесці да фантастыкі, усё ж вырашылі змясціць.

“Я лічу, што згаданы твор неабходны для маёй анталогіі. Мяркую, для беларускай культуры гэта вельмі значная падзея”, — адзначыла Такано Фуміо ў сваім звароце да Андрэя Федарэнкі.

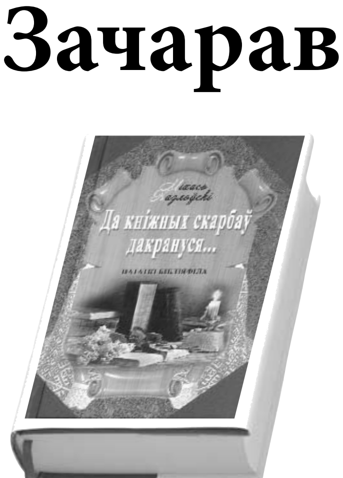
Клуб бібліяфілаў

Зачараваныя скарбы

Марына ВЕСЯЛУХА

У мінскай краме “Кніжны салон” падчас пасяджэння клуба бібліяфілаў адбылася прэзентацыя кнігі краязнаўцы і заўзятага збіральніка беларускай кнігі Міхася Казлоўскага “Да кніжных скарбаў дакрануся…: нататкі бібліяфіла”. Такое рэдкае для Беларусі бібліяфільскае выданне нядаўна пабачыла свет у РВУ “Літаратура і Мастацтва”.

Упершыню сваімі запісамі і назіраннямі Міхась Казлоўскі падзяліўся ў кнізе “Пра кніжнікаў і кнігі: нататкі бібліяфіла, эпісталярная спадчына” (Мінск: Кнігазбор, 2010), яе невялікі наклад — усяго 100 асобнікаў — хутка разышоўся, на выданне звярнулі ўвагу нават тыя, хто раней тэмай беларускай кнігі не цікавіўся. І вось

цяпер — новае выданне, нашмат большы тыраж, які, думаецца, задаволіць цікаўнасць усіх аматараў беларушчыны.

— Я заўсёды з зайздрасцю глядзеў на расійскую бібліяфільскую літаратуру, з радасцю чытаў “Альманах библиофила”, расповеды пра яркіх асоб, — падкрэсліў падчас прэзентацыі Міхась Казлоўскі. — Мне вельмі падабаюцца і такія кнігі, і асобы, якія робяць сумнае чытанне твораў пра кнігі займальным. На вялікі жаль, у нашай краіне такой літаратуры амаль не было. А для мяне асабіста малавата было нават альманаха бібліяфілаў Беларусі “Свіцязь”. На фоне таго, што колькасць чытачоў пастаянна змяншаецца, вельмі цікава закрануць гэтую тэму.

Як распавёў сам аўтар, працаваць над кнігай было складана. Ён не ведаў спачатку, якія тэмы падымаць, хацелася, каб у выданні былі закранутыя розныя бакі і аспекты беларускага бібліяфільства. У выніку атрымалася кніга “з хітрынкай”. Калі такую літаратуру пісаць чыста энцыклапедычным стылем, мала хто зверне на яе ўвагу, прачытае. Таму Міхась Міхайлавіч звярнуўся да жанраў нарыса, эсэ, цікава распавёў пра лёс некаторых кніг і дакументаў. У той жа час вызначаная і мэтавая аўдыторыя — маладое пакаленне. Каб яны “загарэліся” ідэяй чытання і збірання кніг на беларускай мове. У выданне ўвайшлі расповеды не толькі пра кнігі, але і пра бібліяфілаў. Гэтыя асобы шырока не вядомыя, яны з’яўляліся настаўнікамі, дырэктарамі школ, працавалі ў глыбінцы і былі апантанымі кніжнікамі.

Што да магчымага пашырэння колькасці бібліяфільскай літаратуры ў Беларусі, Міхась Казлоўскі падтрымаў ідэю выдання альманаха, якая ўжо абмяркоўвалася падчас адной з сустрэч кніжнікаў у “Кніжным салоне”. Але ён прапанаваў назваць яго “Наш свет” — гэтая назва мае пэўную глыбіню, яна паказвае і на свет беларускі, і на кніжны свет.

Навінкі кнігавыдання

Айчынныя выданні, зарэгістраваныя Нацыянальнай кніжнай палатай Беларусі апошнім часам

Беларуская мова

Антонава, Н. У. Беларуская мова: 1-шы клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / Н. У. Антонава, Г. А. Галяш. — 3-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 48 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-529-979-1.

Беларуская мова: 8-мы клас: выкананыя заданні з падрабязнымі тлумачэннямі: дадаванні да дапаможнік / [укладальнік А. Я. Савеня]. — Мінск: Кузьма, 2011. — 176 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-453-471-8.

Галяш, Г. А. Беларуская мова: 3-ці клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / Г. А. Галяш, Н. А. Жыліч. — 3-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 74 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-934-0.

Галяш, Г. А. Беларуская мова: 4-ты клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / Г. А. Галяш, Н. А. Жыліч. — 2-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 93 с. — 4100 экз. — ISBN 978-985-529-943-2.

Груша, М. Ю. Беларуская мова: 2-гі клас: чароўны сшытак: [для навучэнцаў] / М. Ю. Груша, І. Ц. Сухаверава. — 5-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 140 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-529-999-9.

Зіманскі, В. Э. Беларускі правапіс-2008: практыкум: [для студэнтаў] / В. Э. Зіманскі; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Віцебскі дзяржаўны універсітэт ім. П. М. Машэрава, Кафедра беларускага мовазнаўства. — Віцебск: ВДУ, 2011. — 51 с. — 120 экз.

Тумаш, Г. В. Беларуская мова: 5-ты клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання / Г. В. Тумаш. — 10-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 128 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-915-9.

Шаршнёў, А. В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка: зборнік практыкаванняў і вучэбных матэрыялаў / А. В. Шаршнёў; Прыватны інстытут кіравання і прадпрымальніцтва. — Мінск: Прыватны інстытут кіравання і прадпрымальніцтва, 2011. — 80 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6971-38-2.

Мастацкая літаратура на асобных мовах

Лучнасць: пераклады [і укладанне] Міколы Мятліцкага: з паэзіі народаў свету. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2011. — 238 с. — Змяшчае пераклады аўтараў: Авезбярдыеў С., Альберці Р., Ар-Сяргі В., Архан Велі (Канык), Ахмед Джаміль, Богуш П., Брковіч Я., Ван Вэй, Варандзі Д., Вуканавіч С., Вылчаў Н., Гала І., Галубнічы І., Гамзатаў Р., Гансалес А., Гвездаслаў, Гелавані М., Дамянаў Д. П., Джавід Г., Дзялану Л., Есенкі Я., Зульфія, Ісаакян А., Кальцоў А. В., Канаат М., Касаус В., Келдзі А., Кікелаў Ш., Ковачык М., Кос-Каусэ Х., Кулієў К., Кунанбаеў А., Купрыянаў В., Курбанняпесаў К., Майкаў А. М., Максімавіч Д., Малышка А., Мамур С., Мернік Р., Міндыяшвілі С., Мокаш Й., Навара А., Неруда П., Нерыс С., Палянская К., Панчанка П., Плаўдзіс Э., Прэмендра Мітра, Пушкін А., Раднеці М., Рэа Р., Рокпеліс Ф., Румі Д., Саін Ж., Сарайлі І., Сарвешвар Даял Саксена, Сасюра У., Саўсцер Р., Тадзееў А., Твардоўскі А., Умашанкар Джосі, Фарзона, Феліпэ Л., Фет А. А., Флорын Т. Г., Хабіт Юсуфі, Хатам М., Худайназараў Б., Цадаса Г., Чычалава Р., Шастакоў Ю., Шаўчэнка М., Шаўчэнка Т., Шопаў А., Шчэпанаўч Б., Эбер А., Элебаеў М., Юшчанка А. — 1100 экз. — ISBN 978-985-6994-56-5 (у пер.).

Нямецкая літаратура

Паўзэванг, Г. Хмара: [проза] / Гудрун Паўзэванг; [пераклаў з нямецкай мовы Уладзімір Папковіч]. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2011. — 159 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6991-35-9.

Французская літаратура

Растан, Э. Сірано дэ Бержарак: гераічная камедыя ў 5 дзеях: у 2 кн.: пераклад з французскай мовы / Эдмон Растан; [пераклад з рускай мовы Каяновіча С. С.]. — Мінск: Печанко А. Г., 2011. — ISBN 978-985-7008-15-5. Кн. 2: 3–5 дзеі. — 2011. — 147 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-7008-39-1.

Літаратура Беларусі на рускай мове

Аронова, А. И. Горки: люди и судьбы: Очерки. Стихи / Анна Аронова. — Минск: А. Н. Вараксин, 2010. — 215 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-6929-97-0.

Бохонкович, К. С. С чего начинается Родина?: [проза] / Константин Сергеевич Бохонкович. — Брест: Брестская типография, 2011. — 263 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-524-099-1 (в пер.).

Бука, Д. С. Карманный гарем: стихотворения / Денис Бука; художник Владимир Ткаченко. — Минск: И. П. Логвинов, 2010. — 189 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6991-01-4 (в пер.).

Гаврилов, И. Д. Основатели цивилизации инков / И. Д. Гаврилов. — Минск: Минсктиппроект, 2011. — 31 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6735-89-2.

Гирич, И. В. Гороскоп: (сборник стихов) / И. В. Гирич. — Минск: Белпринт, 2011. — 55 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-459-218-3.

Голденков, М. Огненный всадник: [роман] / Михаил Голденков; [художник Микульчик Елена]. — Минск: Букмастер, 2011. — 382 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-549-039-6 (в пер.).

Голденков, М. Тропою волка: [роман] / Михаил Голденков; [художник Микульчик Елена]. — Минск: Букмастер, 2011. — 414 с. — 3050 экз. — ISBN 978-985-549-040-2 (в пер.).

Голушко, П. Шведский дневник, или Записки путешествующего поэта / Павел Голушко; [авторы предисловий: Дмитрий Бушуев, Диана Балыко]. — Минск: Галіяфы, 2011. — 161 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6906-45-2 (в пер.).

Кирпиченко, В. Я. Планета псов и ягнят. Одинцовы: роман / Виталий Кирпиченко. — Минск: Літаратура і Мастацтва, 2011. — 374 с. — 1100 экз. — ISBN 978-985-6994-58-9 (в пер.).

Клышка, А. А. Минская земля: семейный архив: [стихи, рассказы] / Алесь Клышка. — Минск: Кнігазбор, 2011. — 57 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-7007-19-6.

Крапивина, К. Если и говорить о прошлом, то как о сказке: [стихи] / Ксения Крапивина; [художник Я. В. Талюк]. — Мозырь: Белый Ветер, 2011. — 51 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-538-410-7.

Ледум, В. А. Пародийный калейдоскоп: [стихи] / Василий Ледум. — Минск: Четыре четверти, 2011. — 69 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6981-84-8.

Пелюшонок, Ю. А. Струны для битлеса: [проза] / Юрий Пелюшонок. — Минск: Белпринт, 2011. — 124 с. — 30 экз. — ISBN 978-985-459-220-6.

Петелина, Т. А. «Осенний возраст – это просто зрелость»: стихи / Тамара Петелина. — Слоним: Слонимская типография, 2011. — 51 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6602-92-7.

Потапов, В. П. Земные страсти: (избранное): поэзия / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2011. — 79 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-7008-36-0.

Потапов, В. П. На краешке души: (избранное): поэзия / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2011. — 79 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-7008-47-6.

Потапов, В. П. Перерождение: поэмы / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2011. — 59 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-7008-35-3.

Потапов, В. П. Ударная: повесть: трилогия «Ступени жизни» / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2011. — 75 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-7008-42-1.

Потапов, В. П. Целина: повесть: трилогия «Ступени жизни» / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2011. — 75 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-7008-41-4.

Потапов, В. П. Что прочнее?: повесть: трилогия «Ступени жизни» / Валерий Потапов. — Минск: Печенко А. Г., 2011. — 75 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-7008-43-8.

Рыковский, Г. Ф. Очей твоих очарованье: сборник стихов и песен / Геннадий Рыковский. — Минск: Медиал, 2011. — 190 с. — Часть текста на белорусском языке. — 90 экз. — ISBN 978-985-6914-06-8.

Солодкая, Н. С. Прикосновение: [стихи] / Надежда Солодкая. — Минск: Четыре четверти, 2011. — 95 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-6981-82-4.

Титоренко, И. И. Чаек у костра: стихотворения / Иван Титоренко; [автор вступительной статьи Нина Шклярова]. — Минск: Ковчег, 2011. — 65 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-7006-36-6.

Фарбер-Кондратьева, Л. С. Смятение души, или Знак бесконечности: стихи / Людмила Фарбер-Кондратьева. — Слоним: Слонимская типография, 2011. — 155 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-6602-90-3.

Хвойницкий, А. В. Горький хлеб: рассказы / Анатолий Хвойницкий. — Минск: Ковчег, 2011. — 185 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-7006-27-4 (в пер.).

Цыплюк, С. Ф. Пламя утренней зари: [повести и рассказы] / Сергей Цыплюк. — Брест: Брестская типография, 2011. — 150 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-524-097-7 (в пер.).

Шамрова, Е. А. Иду к Голгофе: стихи / Елена Шамрова. — Брест: Религиозная миссия «Христианское миссионерское общество «Благовест» Союза евангельских христиан баптистов в Республике Беларусь, 2011. — 334 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6853-11-4.

Шатыренок, И. С. Старый двор: [роман] / Ирина Шатыренок. — Минск: Букмастер, 2011. — 349 с. — 1550 экз. — ISBN 978-985-549-062-4 (в пер.).

Ширшов, И. Е. Тщета любви = Vanité d'amour: альтернативная поэзия лирического натурализма об изнанке любви / Игорь Ширшов. — Минск: Печенко А. Г., 2011. — 19 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-7008-51-3.

Яськова, Л. А. И пусть другим послужит время: стихотворения / Людмила Яськова; [автор предисловия Нина Шклярова]. — Минск: Ковчег, 2011. — 74 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-7006-34-2.

Беларуская літаратура

Бабіна, Н. Рыбін горад: раман / Наталка Бабіна. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2011. — 319 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6991-15-3.

Багдановіч, М. Вянок: кніга выбраных вершаў / Максім Багдановіч. — Факсімільнае выд. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2011. — 117 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-02-1301-3.

Брыль, А. Ф. Не ўпаў жолуд / Антон Францішак Брыль. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2011. — 46 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6991-40-3.

Віцьбіч, Ю. Лшоно Габоо Бйрушалаім: даваенная проза / Юрка Віцьбіч; [укладанне і прадмова Лявона Юрэвіча; каментары Ціхана Чарнякевіча]; Міжнароднае грамадскае аб'яднанне «Згуртаванне беларусаў свету «Бацькаўшчына». — Мінск: Кнігазбор, 2011. — 229 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-7007-17-2.

Дубянецкі, Э. С. Душы маёй няскончаны палёт: кніга паэзіі / Эдуард Дубянецкі. — Мінск: Кнігазбор, 2011. — 123 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-7007-18-9.

Егарэйчанка, С. А. Лебедзі паміраюць разам: [проза] / Сяргей Егарэйчанка. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2011. — 191 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6991-39-7.

Жуковіч, В. А. Цудадзейны вітамін: кніга сатыры і гумару / Васіль Жуковіч. — Мінск: Кнігазбор, 2011. — 219 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-7007-15-8.

Зайка, А. Ф. Дым з коміна: лірычныя запісы, мініяцюры, апавяданні / Алесь Зайка. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2011. — 176 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6991-42-7.

Козел, А. Сто вёрстаў да дзяцінства: бацькам маім Івану Васільевічу і Станіславе Вітальеўне прысвячаецца: [кніга прозы] / Алесь Козел. — Мінск: Белпрінт, 2011. — 118 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-459-217-6.

Марук, У. А. Кудмень: вершы / Уладзімір Марук; [прадмова А. Марціновіча]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2011. — 158 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-6994-55-8.

Марэйка, В. М. Пазітыў = Позитив: гукі славянскага двухмоўя: зборнік вершаў / Васіль Марэйка. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2011. — 126 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай і рускай мовах. — 700 экз. — ISBN 978-985-6994-54-1.

У краіне паэтаў = Au pays des poetes: зборнік беларускай паэзіі: выданне на беларускай і французскай мовах / [укладанне, пераклад: Ніна Дзябольская]. — Мінск: В.Хурсік, 2011. — 380 с. — Змяшчае пераклады аўтараў: Аксак В., Акулін Э., Багдановіч М., Баравікова Р., Барадулін Р., Буланда В., Бураўкін Г., Вітка В., Грахоўскі С., Жуковіч В., Зніч, Каляда І., Караткевіч У., Коўтун В., Кустава В., Мацяш Н., Някляеў У., Панізьнік С., Панчанка П., Паўлікава-Хейдарава Л., Разанаў А., Скобла М., Спрынчан А., Сыс А., Тармола-Мірскі Р., Трафімава Т., Чакур В., Чобат А., Шніп В., Янішчыц Я. — 200 экз. — ISBN 978-985-6888-67-3.

Пригодич, З. К. Родник у лесных берез: повесть, эссе, рассказы, миниатюры, интервью / Зиновий Пригодич; перевод с белорусского [З. К.]. — Минск: Четыре четверти, 2011. — 361 с. — Часть текста на белорусском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-6981-74-9 (в пер.).

Мастацкая літаратура для дзяцей і юнацтва

Андерсен, Х. К. Волшебный сундук: сказка: [для младшего школьного возраста] / Ханс Кристиан Андерсен; [перевод Анны Ганзен; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0338-4.

Бажов, П. П. Малахитовая шкатулка: избранные сказы / П. П. Бажов. — Минск: Мастацкая літаратура, 2011. — 284 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-02-1296-2.

Белая уточка: русская народная сказка: [для младшего школьного возраста / обработка А. Н. Афанасьева; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0318-6.

Береза и три сокола: русская народная сказка: [для младшего школьного возраста / обработка Сергея Кузьмина; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0340-7.

Гаршин, В. Сказка о Жабе и Розе: [для младшего школьного возраста] / Всеволод Гаршин; [художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0321-6.

Гримм, Я. Верные звери: сказка: [для младшего школьного возраста] / братья Гримм; [обработка Сергея Кузьмина; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0335-3.

Гримм, Я. Злая волшебница: сказка: [для младшего школьного возраста] / братья Гримм; [художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0339-1.

Гримм, Я. Королева-кошечка: сказка: [для младшего школьного возраста] / братья Гримм; [художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0336-0.

Гримм, Я. Три брата: сказка: [для младшего школьного возраста] / братья Гримм; [обработка Сергея Кузьмина; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0333-9.

Даль, В. Война грибов с ягодами: сказка: [для младшего школьного возраста] / Владимир Даль; [художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0319-3.

Дочь и падчерица: русская народная сказка: [для младшего школьного возраста / обработка Сергея Кузьмина; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0337-7.

Жар-птица и Василиса-царевна: русская народная сказка: [для младшего школьного возраста / обработка А. Н. Афанасьева; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0322-3.

Житков, Б. С. Храбрый утенок: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Б. Житков; [художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2011. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-789-2.

Заяц-хваста: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2011. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-782-3.

Золотые русские сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста]. — Минск: Харвест, 2011. — 175 с. — 7000 экз. — ISBN 978-985-16-9643-3 (в пер.).

Курочка Ряба: [русская народная сказка: для дошкольного возраста / художник Е. Б. Белозерцева]. — Минск: Сказ, 2011. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-783-0.

Лиса и Дрозд: русская народная сказка: [для младшего школьного возраста / обработка Алексея Толстого; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0323-0.

Лиса и Журавль: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / обработка Сергея Кузьмина; художники: Виктор Чайчук и Александр Ткачук]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 14 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0348-3.

Мамин-Сибиряк, Д. Н. Серая Шейка: сказка: [для младшего школьного возраста] / Дмитрий Мамин-Сибиряк; [художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0317-9.

Михайлов, М. Л. Два Мороза: сказка: [для младшего школьного возраста] / М. Л. Михайлов; [художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0320-9.

Одоевский, В. Ф. Городок в табакерке: сказка: [для младшего школьного возраста] / Владимир Одоевский; [художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0324-7.

Чытальная зала

Загадкі з адгадкамі для самых маленькіх

"Біблійныя загадкі. Дзяцінства Пана Езуса" — гэта каляровая кніжка для маленькіх чытачоў нядаўна ўбачыла свет у мінскім выдавецтве "Про Хрыста". Яна адрасавана тым, хто толькі пачынае сваё знаёмства з навакольным светам, адкрывае яго прыгажосць і законы, якія ў ім дзейнічаюць. І першыя звесткі пра Пана Бога і пра Езуса Хрыста, Сына Божага, што прыйшоў на гэты свет з любові да чалавека, дзеці атрымаюць з дапамогай невялічкай каляровай кніжкі, над аздабленнем якой шчыравала мастачка Галіна Хінка-Янушкевіч.

Кожны разварот пабудаваны наступным чынам: злева прыведзена цытата з евангельскага тэксту, справа — пытанне, якое дазваляе даросламу ўдакладніць, ці правільна дзіця зразумела тэкст, пад пытаннем па добрых традыцыях дзіцячай літаратуры — малюнак-падказка, а ў канцы кнігі знойдуцца і адгадкі.

Неаднойчы пацягнуцца маленькія чытачы перагартаць цудоўныя рознакаляровыя старонкі, каб яшчэ і яшчэ раз зазірнуць у Назарэт да Дзевы Марыі, з якой размаўляе Анёл, у Бэтлеем — у яслі да маленькага Езуса, разам з мудрацамі падзівіцца на Зорку і, канечне, завітаць у майстэрню цесляра Юзафа, дзе шмат часу праводзіў Сын Божы.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

Путешествие Мышонка: [сказка эскимосов Америки: для дошкольного и младшего школьного возраста / художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2011. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-785-4.

Репка: [русская народная сказка: для дошкольного и младшего школьного возраста / художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2011. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-786-1.

Родничок: хрестоматия для детей младшего школьного возраста / [составитель Раиса Шастак]. — 6-е изд. — Минск: Родиола-плюс, 2011. — 524 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-448-112-8 (в пер.).

Уайльд, О. Одинокий Великан: сказка: [для младшего школьного возраста] / Оскар Уайльд; [перевод Михаила Ликиардопуло; художники: Ирина и Владимир Пустоваловы]. — Минск: Книжный Дом, 2011. — 16 с. — 7030 экз. — ISBN 978-985-17-0334-6.

Літаратура Беларусі на рускай мове

Дашкевич, Т. Н. Именины у Пингвина: [для чтения взрослыми детям] / Татьяна Дашкевич; [художник – Елена Карпович]. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2011. — 22 с. — 2500 экз. (доп. тираж). — ISBN 978-985-545-032-1.

Дашкевич, Т. Н. Муравей идет домой: [для чтения взрослыми детям] / Татьяна Дашкевич; [художник – Сергей Самсоненко]. — Минск: Издательство Дмитрия Харченко, 2011. — 36 с. — 2500 экз. — ISBN 978-985-545-029-1.

Краснова-Гусаченко, Т. И. С добрым утром!: стихи: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Тамара Краснова-Гусаченко. — Минск: Народная асвета, 2011. — 38 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-03-1624-0.

Любимые игрушки: книжка-раскраска. — Минск: Юнипресс, 2011. — 16 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-695-4.

Михаленко, Е. И. Добрые сказки: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Елена Михаленко; [художник А. С. Забрейко]. — 2-е изд. — Минск: Белорусская Православная Церковь (Белорусский Экзархат Московского Патриархата, 2011. — 63 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-511-418-6.

Чистякова, М. Б. Спи, малыш: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / М. Б. Чистякова; [художник Е. Б. Белозерцева]. — Минск: Сказ, 2011. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-787-8.

Чистякова, М. Б. Стихи для малышей: [для дошкольного и младшего школьного возраста] / Мария Чистякова; [художник К. В. Остахов]. — Минск: Сказ, 2011. — 10 с. — 10000 экз. — ISBN 978-985-400-788-5.

Юркин, И. З. Молекулы в дырявых сапогах: рассказы: [для среднего школьного возраста] / И. З. Юркин; [художник Е. А. Карпович]. — Минск: Издательство Гревцова, 2011. — 61 с. — 5000 экз. (1-й з-д 500). — ISBN 978-985-6954-39-2 (в пер.).

Ськова, Л. А. Солнечный зайчик: стихотворения для детей / Ськова Людмила. — Минск: Ковчег, 2011. — 32 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-7006-35-9.

Беларуская літаратура

Гіруць-Русакевіч, В. Ф. Каляровыя вятры: вершы для дзяцей [малодшага школьнага ўзросту] / Валянціна Гіруць-Русакевіч; малюнкі Уладзіміра Дзямідава. — Мінск: Чатыры чвэрці, 2011. — 29 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6981-79-4.

Тэорыя літаратуры. Літаратурная тэхніка

Воропаева, В. С. Литературное чтение: 3–4-е классы: путешествие в мир сказки: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова; Национальный институт образования. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 270 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-19-0015-8.

Воропаева, В. С. Тетрадь по литературному чтению: 2-й класс: приложение к учебнику «Литературное чтение» для 2-го класса (авторы: В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова) / В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова. — 6-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 128 с. — 9100 экз. — ISBN 978-985-529-920-3.

Воропаева, В. С. Тетрадь по литературному чтению: 3-й класс: приложение к учебнику «Литературное чтение» для 3-го класса общеобразовательной школы с русским языком обучения (авторы: В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова) / В. С. Воропаева, Т. С. Куцанова. — 4-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 110 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-529-909-8.

Русакович, Н. В. «Все в жертву памяти твоей...»: А. С. Пушкин в школе: учебно-методическое пособие / Н. В. Русакович. — 2-е изд. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2011. — 263 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-471-470-7.

Скибицкая, Л. В. Малые повествовательные формы в русской литературе конца XIX–XX веков: учебно-методический комплекс: [для студентов] / Л. В. Скибицкая; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2011. — 152 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-473-730-0.

Беларуская літаратура

Бараноўскі, А. А. «За прамень схаплюся – і жыву!»: творчая самабытнасць Ніны Шкляравай / Алесь Бараноўскі. — Мінск: Ковчег, 2011. — 63 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-7006-20-5.

Беларуская літаратура: вучэбны дапаможнік для 9-га класа ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання / [В. П. Рагойша і інш.]. — Мінск: Нацыянальны інстытут адукацыі, 2011. — 317 с. — 114260 экз. — ISBN 978-985-465-898-8 (у пер.).

Варапаева, В. С. Сшытак па літаратурным чытанні: 4-ты клас: дадатак да падручніка «Літаратурнае чытанне» для 4-га класа агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання (аўтар Анатоль Клышка) / В. С. Варапаева, Т. С. Куцанава. — 3-е выд. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 95 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-19-0010-3.

Купала і Колас, вы нас гадавалі: дакументы і матэрыялы: у 2 кн. / Дэпартамент па архівах і справаводству Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь, Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь, Федэральнае архіўнае агенцтва Расіі, Расійскі дзяржаўны архіў літаратуры і мастацтва; укладальнікі: В. Дз. Селяменеў, В. У. Скалабан; [рэдкалегія: М. І. Мушынскі (галоўны рэдактар) і інш.]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2010– — ISBN 978-985-6941-52-1 (у пер.).

Кн. 2: 1939–2009, ч. 1. — 2011. — 381 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6941-54-5.

Максімюк, Я. Словы ў голым полі: беларуская літаратура 1990-х у снах, успамінах і фотаздымках / Ян Максімюк; [рэдактар Сяргей Шупа]. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2011. — 222 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6991-26-7.

Мельнікава, А. М. Літаратура і час: постаці, тэндэнцыі, плыні: зборнік навукова-крытычных артыкулаў / А. М. Мельнікава; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт ім. Франциска Скарыны. — Гомель: ГДУ, 2011. — 197 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-439-550-0.

Шматкова, І. І. Наталіцца роднасці святлом...: агульнае і адметнае ў творчасці Е. Лось, Н. Мацяш, Г. Каржанеўскай: манаграфія / Ірына Шматкова. — Мінск: Ковчег, 2011. — 145 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-7006-26-7.

ГЕАГРАФІЯ. БІЯГРАФІІ. ГІСТОРЫЯ

Археалогія. Культурныя рэшткі гістарычных часоў

Acta archaeologica albaruthenica: [зборнік артыкулаў]. — Мінск: І. П. Логвінаў, 2007–

Вып. 7 / [укладальнікі: М. А. Плавінскі, В. М. Сідаровіч, М. І. Лашанкоў]. — 2011. — 211 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай і англійскай мовах. — Частка тэксту на англійскай і рускай мовах. — 300 экз.

Краязнаўства

Ганцаўшчына – край легенд і талентаў народных / [аўтар тэксту В. К. Гардзей; фота А. В. Клешчука, мастак В. Г. Паўлавец]. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2011. — 164 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6994-57-2 (у пер.).

Грыбко, В. В. Іванск і ваколіцы: гісторыка-краязнаўчы нарыс / Віктар Грыбко. — Мінск: Медысонт, 2011. — 123 с. — Частка тэксту на англійскай мове. — 250 экз. — ISBN 978-985-6982-33-3.

Ганцевичи. Традиции щедрой земли: [обзорный историко-краеведческий очерк / автор концепции и текста А. М. Суворов; главный редактор А. М. Суворов; фото: А. М. Суворов, В. В. Герасименя, О. В. Цуканов]. — Брест: Полиграфика, 2011. — 131 с. — 700 экз. — ISBN 978-985-6970-22-4 (в пер.).

Лиозненский район. — Витебск: Витебская областная типография, 2011. — 32 с. — 100 экз.

Щучинский район. — Гродно: Гродненская типография, 2011. — 31 с. — Часть текста на белорусском языке. — 200 экз.

Геаграфія. Агульная, сістэматычная, тэарэтычная геаграфія

Гледко, Ю. А. Общее землеведение: учебно-методический комплекс для студентов географических специальностей / Ю. А. Гледко, П. С. Лопух; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2011. — 303 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-531-210-0.

Рэгіянальная геаграфія ў цэлым

Витченко, А. Н. География материков и стран: 8-й класс: тетрадь для практических работ и индивидуальных заданий: приложение к учебнику «География материков и стран» для 8-го класса общеобразовательных учреждений (авторы: Е. А. Зыль [и др.]): пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / А. Н. Витченко, Г. Г. Обух, Н. Г. Станкевич. — 7-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 111 с. — 8100 экз. — ISBN 978-985-529-981-4.

Витченко, А. Н. География материков и стран: 9-й класс: тетрадь для практических работ и индивидуальных заданий: приложение к учебнику «География материков и стран» для 9-го класса (авторы: Н. В. Науменко, Н. Л. Стреха): пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / А. Н. Витченко, Г. Г. Обух, Н. Г. Станкевич. — 6-е изд., переработанное. — Минск: Аверсэв, 2011. — 77с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-529-926-5.

Гістарычная навука. Гістарыяграфія

«Государственные архивные службы и частные архивы: опыт взаимодействия», международная научно-практическая конференция (2011 ; Минск). Материалы Международной научно-практической конференции «Государственные архивные службы и частные архивы: опыт взаимодействия» (Минск, 21–23 июня 2011 г.) / [редколлегия: В. И. Адамушко и др.]. — Минск: БелНИИДАД, 2011. — 59 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-6733-58-4.

Матюшевская, М. И. Источниковедение истории Беларуси: учебно-методический комплекс: [для студентов]: в 3 ч. / М. И. Матюшевская; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2010–2011.

Ч. 3: Летописи и хроники, литературные и публицистические произведения, мемуарная литература, эпистолярные источники и периодическая печать. — 2011. — 57 с. — 52 экз.

Усеагульная гісторыя

История восточных славян: хрестоматия для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальностям: 1-02 01 01 История; 1-02 01 02 История. Дополнительная специальность: в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка; [под общей редакцией А. П. Житко]. — Минск: БГПУ, 2010–2011. — ISBN 978-985-501-876-7.

Ч. 2: Внешняя политика самодержавия (1861–1917 гг.) / [составители: Н. М. Забавский и др.]. — 2011. — 211 с. — Составители также: Житко А. П., Левкович Н. Д., Новогродский В. Я., Путик В. С., Сержанович И. И., Толмачева С. А., Фомин В. М. — 150 экз. — ISBN 978-985-501-953-5.

Гісторыя старажытнага свету

Тимахович, Ю. Н. Ганнибал – заклятый враг Рима / Юрий Тимахович. — Минск: Ковчег, 2011. — 63 с. — 25 экз. — ISBN 978-985-7006-16-8.

Гісторыя сярэдніх вякоў, новага і найноўшага часу

Космач, Г. А. Всемирная история Новейшего времени: 1945–2005 гг.: 10-й класс: рабочая тетрадь: приложение к учебнику «Всемирная история Новейшего времени: 1945–2005 гг.» для 10-го класса (под редакцией Г. А. Космача): пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Г. А. Космач, М. А. Краснова. — 2-е изд., переработанное. — Минск: Аверсэв, 2011. — 93 с. — 4100 экз. — ISBN 978-985-529-974-6.

Кошелев, В. С. Всемирная история: XIX – начало XXI в.: 11-й класс: рабочая тетрадь: приложение к учебнику «Всемирная история: XIX – начало XXI в.» для 11-го класса (автор В. С. Кошелев): пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / В. С. Кошелев, М. А. Краснова. — Минск: Аверсэв, 2011. — 91 с. — 4100 экз. — ISBN 978-985-529-975-3

Кошелев, В. С. Всемирная история Нового времени: XIX – начало XX в.: 9-й класс: рабочая тетрадь: [приложение к учебнику «Всемирная история Нового времени: XIX – начало XX в.» для 9-го класса (автор В. С. Кошелев)]: пособие для учащихся учреждений общего среднего образования с русским языком обучения / В. С. Кошелев, Н. В. Байдакова. — Минск: Аверсэв, 2011. — 108 с. — 7100 экз. — ISBN 978-985-529-781-0

Федосик, В. А. История Средних веков: V–XIII вв.: 6-й класс: рабочая тетрадь: [приложение к учебнику «История Средних веков: V–XIII вв.» для 6-го класса общеобразовательных учреждений (под редакцией В. А. Федосика)]: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. А. Федосик, С. Н. Темушев, Д. В. Мазарчук. — 3-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 111 с. — 12000 экз. — ISBN 978-985-529-972-2

Федосик, В. А. История Средних веков: XIV–XV вв.: 7-й класс: рабочая тетрадь: [приложение к учебнику «История Средних веков: XIV–XV вв.» для 7-го класса общеобразовательных учреждений (под редакцией В. А. Федосика)]: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / В. А. Федосик, С. Н. Темушев, Д. В. Мазарчук. — 3-е изд. — Минск: Аверсэв, 2011. — 111 с. — 8100 экз. — ISBN 978-985-529-973-9.

Гісторыя Расіі. Гісторыя СССР у цэлым

"22 июня 1941 г. Брест. В 3.15 батарея начинает стрелять..." = «22. Juni 1941. Brest. 3.15 Uhr beginnen die Batterien...»: военный дневник Эберхарда фон Ханкследена / Минский международный образовательный центр им. Йоханнеса Рау, Дортмундский международный образовательный центр, Историческая мастерская ММОЦ им. Йоханнеса Рау; [составители: Рюдигер и Беата фон Ханкследен; под общей редакцией К. И. Козака]. — Минск: Логвинов И. П., 2011. — 331 с. — Часть текста на немецком языке. — 99 экз. — ISBN 978-985-6991-37-3.

Гісторыя Беларусі

Гісторыя Беларусі: дапаможнік для падрыхтоўкі да цэнтралізаванага тэсціравання / [пад навуковай рэдакцыяй М. С. Сташкевіча, Г. Я. Галенчанкі, І. І. Багдановіча]. — 6-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Аверсэв, 2011. — 414 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-19-0019-6.

Гісторыя Магілёва: мінулае і сучаснасць: зборнік навуковых прац VII Міжнароднай навуковай канферэнцыі, 29–30 чэрвеня 2011 г. / [укладальнікі: А. М. Бацюкоў, І. А. Пушкін]. — Магілёў: МгДУ, 2011. — 326 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 120 экз. — ISBN 978-985-480-720-1.

Магільніцкі, У. Я. Мая вёсачка Вайшкуны: гісторыка-этнаграфічны нарыс / У. Я. Магільніцкі. — 2-е выд., дапрацаванае. — Мінск: Кнігазбор, 2011. — 147 с. — Частка тэксту на рускай мове. — 100 экз. — ISBN 978-985-7007-16-5

Макарчык, Ю. Нататнік з Гродзенскага гета = Notatnik z Grodzieńskiego getta = Записная книжка из Гродненского гетто = Notebook from Grodno ghetto / Юзаф Макарчык; [пераклад Кацярыны Канчэўскай, Людмілы Гапонік]. — Гродно: Гродзенская дыяцэзія Рымска-каталіцкага Касцёла ў Рэспубліцы Беларусь, 2011. — 129 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай, польскай, рускай і англійскай мовах. — 250 экз. — ISBN 978-985-6724-95-7.

Рэха мінуўшчыны: зборнік навуковых артыкулаў студэнцкага навуковага таварыства факультэта гісторыі і сацыялогіі ГрДУ ім. Янкі Купалы / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт ім. Янкі Купалы; [рэдкалегія: А. С. Горны, А. М. Загідулін, А. І. Мялешка]. — Гродна: ГрДУ, 2011. — 283 с. — Частка тэксту на англійскай і рускай мовах. — 23 экз.

Стэльмах, В. В. Беларусь у асобах / В. Стэльмах. — Мінск: Пачатковая школа, 2011. — 207 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6947-96-7.

Чалавек і свет. Мая Радзіма – Беларусь: 4-ты клас: рабочы сшытак: дапаможнік для вучняў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання / [укладальнік М. Ю. Дуда]. — 3-е выд. — Мінск: Кузьма, 2011. — 32 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-453-458-9.

Беларусь: страницы истории / Национальная академия наук Беларуси, Институт истории; [редакционный совет: А. А. Коваленя (председатель) и др.]. — Минск: Беларуская навука, 2011. — 406 с. — 2200 экз. — ISBN 978-985-08-1304-6 (в пер.).

Бохан, Ю. Н. История Беларуси в контексте мировых цивилизаций: пособие для студентов / [Бохан Юрий Николаевич, Бущик Галина Петровна, Голубович Валерий Иванович]; под редакцией Н. И. Полетаевой, Ю. Н. Бохана. — Минск: Экоперспектива, 2011. — 159 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-469-387-3

Деды: дайджест публикаций о белорусской истории / [составитель и редактор Тарас Анатолий Ефимович]. — Минск, 2009– — Основан в 2009 г. — ISSN 2075-5376.

Вып. 7. — Харвест, 2011. — 255 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-18-0185-1.

История Беларуси в контексте мировых цивилизаций: учебно-методическое пособие / [В. И. Голубович и др.]. — 2-е изд. — Минск: Экоперспектива, 2011. — 111 с. — Часть текста на белорусском языке. — 1000 экз. — ISBN 978-985-469-388-0.

Корсак, Д. А. Минщина: легенды, события, люди / Дмитрий Корсак. — Минск: Медиафакт, 2011. — 303 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6875-16-1 (в пер.).

Крестоносцы. Грюнвальдская битва / [автор-составитель Н. Н. Малишевский]. — Минск: Харвест, 2011. — 668 с. — 1000 экз. (3-й з-д). — ISBN 978-985-16-8567-3 (в пер.).

ОУН-УПА в Беларуси, 1939–1953 гг.: [о деятельности Организации украинских националистов на территории Белорусского Полесья] : документы и материалы / Департамент по архивам и делопроизводству Министерства юстиции Республики Беларусь, Национальный архив Республики Беларусь, Государственный архив Брестской области, Центральный архив Комитета государственной безопасности Республики Беларусь. — Минск: Вышэйшая школа, 2011. — 526 с. — 560 экз. — ISBN 978-985-06-1997-6 (в пер.).

Семинары по истории Беларуси в контексте мировых цивилизаций: учебно-методическое пособие для студентов экономических специальностей высших учебных заведений Республики Беларусь / [В. И. Голубович и др.]; под редакцией Н. И. Полетаевой, А. М. Сасима. — 2-е изд. — Минск: Экоперспектива, 2011. — 200 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-469-392-7.

Кнігарня «Кнігі», г. Новалукомль

Кнігі беларускіх выдавецтваў

1. Софья Евсеенко. Азбука природы. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2011.
2. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Минск: Адукацыя і выхаванне, 2011.
3. Михаил Голденков. Русь — другая история. — Минск: Букмастер, 2011.
4. Лучшие сказки. — Минск: Минская фабрика цветной печати, 2010.
5. Мария Балашова, Юлия Семёнова. Большая энциклопедия по вязанию. — Минск: Харвест, 2009.

Это универсальное руководство с пошаговым описанием основных приёмов вязания и техник выполнения ключевых элементов древнего, но не стареющего искусства.

6. Янка Журба. Творы. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2011.
7. Татьяна Басик. Добро пожаловать в мир английского языка. — Минск: Аверсэв, 2011.
8. Золотая книга сказок. — Минск: Харвест, 2011.
9. Уильям Шекспир. Ромео и Джульетта. — Минск: Мастацкая літаратура, 2010.
10. Галина Трафимова, Сергей Трафимов. Почему у чёрной смородины ягоды чёрные? — Минск: Народная асвета, 2011.

Кнігі расійскіх выдавецтваў

1. Агния Барто. Мы с Тамарой. — Москва: АСТ; Астрель, 2009.
2. Мариягграция Бертарини. Winx Club. Волшебные каникулы. — Москва: АСТ; Астрель, 2010.
3. Екатерина Вильмонт. Девственная селёдка. — Москва: Астрель: АСТ, 2011.
4. Юлия Гиппенрейтер. Продолжаем общаться с ребёнком. Так? — Москва: АСТ; Астрель, 2011.
5. Большая книга знаний. — Москва: Мир энциклопедий Аванта+, Астрель, 2010.
6. Леонид Филатов. Про Федота-стрельца, удалого молодца. — Москва: АСТ; Астрель, 2011.
7. Пауло Коэльо. Алхимик. — Москва: АСТ; Астрель, 2010.
8. Сергей Лукьяненко. Непоседа. — Москва: АСТ; Астрель, 2011.
9. Омар Хайям. Рубайат. — Москва: АСТ; АСТ Москва; Владимир: ВКТ, 2010.
10. В. Н. Зубков. Мудрость тысячелетий от А до Я. — Москва: АСТ; Астрель, 2010.

Свет праз дэталі

Міхаіл СТРАЛЕЦ, Міхаіл КОРШАК

У 2010 годзе ў Мінску адбылася міжнародная навукова-практычная канферэнцыя "Вялікая культурная спадчына Індыі і Беларусь". Па выніках яе працы зусім нядаўна выдадзены зборнік тэкстаў дакладаў і тэзісаў выступленняў. Варта адзначыць, што гэта была першая ў нашай краіне навуковая канферэнцыя, цалкам прысвечаная індалогіі. Яна засведчыла інстытуцыянальнае станаўленне індалогіі як акадэмічнай дысцыпліны.

На прадстаўнічым навуковым форуме была дадзена ацэнка творчым пошукам і педагагічнай дзейнасці Каятана Касовіча, які нарадзіўся ў Полацку, выкладаў у вучэбных установах Цвяры, Масквы, Санкт-Пецярбурга. Гэты першы санскрытолаг беларускіх зямель пазнаёміў грамадскасць Расійскай імперыі з дасягненнямі паэзіі індыйскай цывілізацыі, з асновамі яе культуры. Наш зямляк перакладаў унікальныя творы з санскрыту на рускую мову.

І канферэнцыя, і зборнік пераканальна даказалі, што "без індыйскай філасофіі, дзе размываецца звыклая для еўрапейскага розуму мяжа паміж жыццём і смерцю, жывым і нежывым, патрэбным і існым, былі б немагчымыя ні тэасофія і антрапасофія, ні сучаснае захапленне... дзэн-будызмам, ні "Роза мира" Д. Андрэева, ні творчасць Мікалая Рэрыха".

З матэрыялаў навуковага форуму чытач мае магчымасць даведацца, як "пры дапамозе методыкі канцэптуальнага апісання... атрымліваюцца патрэбныя адзнакі выдзялення рыгведыйскімі арыямі сябе з усяго вядомага ім чалавецтва, г. зн., крытэрыі іх самаідэнтыфікацыі". У зборніку арыгінальна асэнсавана беларускае этнаганічнае паданне ў святле ведыйскай блізнечнай міфалогіі.

Акрамя таго, у выданні выразна выдзелены асаблівасці старажытнаіндыйскага пантэону ў Субхапарве Махабхараты і "на аснове выдзеленых асаблівасцей эпічнага пантэону... зроблены вывад пра цесную сувязь паміж сабою ўсіх трох галоўных светаў: свету людзей, свету багоў і свету дэманаў".

На наш погляд, важным сегментам канферэнцыі і зборніка сталі цікавыя думкі пра філасофію культавай архітэктуры ранняй і класічнай Індыі. Канкрэтныя факты сведчаць пра тое, што ў гэтай "архітэктуры... развіта сфера сімвалічных адносін у архітэктурным фармаўтварэнні", што "кожная дэталь — гэта цэласнае ўвасабленне дойлідам сумы ўяўленняў пра свет".

«Зорка Венера...»

Тамара КРАСНОВА-ГУСАЧЕНКО

Удивительный праздничный вечер провели Витебское областное отделение Союза писателей Беларуси вместе с Витебской областной библиотекой имени В. И. Ленина. На нём собралось более 300 маленьких и юных читателей, которые вместе со своими родителями приехали в этот день даже из самых отдалённых деревень области. На вечере состоялось подведение итогов десятого областного конкурса поэзии, посвящённого 120-летию со дня рождения Максима Богдановича.

Витебское областное отделение СПБ проводит литературные конкурсы, которые позволяют активизировать как юных читателей, так и их родителей, дедушек, бабушек, вновь и вновь обратиться к Её Величеству Книге, а также выявить новые юные дарования, поддержать их.

Отличительной чертой конкурса, посвящённого 120-летию М. Богдановича, стало активное участие и горячий отклик юных со всей страны. Большинство произведений принадлежало детям в возрасте от 8 до 12 —14 лет. Потому было принято решение о выделении в первую группу номинантов в возрасте от 8 до 14 лет. Стихотворных произведений, равных по качеству, оказалось так много, что пришлось присуждать призовые места не одному, а сразу нескольким победителям.

Авторитетное жюри в составе известных поэтов — руководителя секции поэзии областного отделения СПБ Николая Наместникова, Почетного члена Союза писателей Беларуси Бориса Бележенко, заведующей кафедрой белорусской литературы Витебского государственного педагогического университета имени П. М. Машерова, аспирантки Елены Крикливец, члена Союзов писателей Беларуси, России и Союзного государства, председателя областной писательской организации Тамары Красновой-Гусаченко — две недели тщательно изучало присланные работы. В результате горячих творческих споров были выбраны победители.

В первой возрастной номинации — от 8 до 14 лет — победителями конкурса стали: Валера Сятковский и Саша Евсюкова — первое место; второе место разделили Саша Бугай, Аня Соболь и Саша Березина; на третьем — Аня Клещенок, Оксана Федорович, Руслана Едикарова, Никита Кандубов, Ангелина Сорокина.

Во второй возрастной номинации — до 17 лет — Анастасия Ландышко и Ксения Краева на первом месте; на втором месте сразу три победителя: Алина Пучинская, Екатерина Гридюшко и Юлия Биран; третье место разделили Максим Каминский и Татьяна Транчевская.

В старшей возрастной номинации первые места у Алёны Ясек и Маргариты Касниковской; на втором месте Татьяна Ливицкая, Анастасия Сидоренко и Анна Наумова; третье место разделили Анастасия Пашуто, Марина Варламова и Анастасия Писарева.

Победителям были вручены дипломы, почетные грамоты и ценные подарки. А малыши получили пригласительные билеты на новогоднее представление с подарками. Призы победителям были собраны членами Витебского отделения СПБ, помощью БРСМ и Витебского областного объединения "Детский фонд", а билеты на Новогоднюю ёлку детям подарил Координационный совет руководителей общественных организаций соотечественников при поддержке Посольства России в Республике Беларусь. Директор Витебской областной библиотеки Анатолий Сёмкин выступил с предложением издать сборник стихов победителей конкурса и разместить их на электронном сайте областной библиотеки.

З нагоды

37 — узрост паэта

У мінскім клубе "Багема" прайшла прэзентацыя паэтычнай кнігі Валерыя Бястолкава "Трыццаць сем".

Вера АФІЦЭРАВА

Валерый нарадзіўся ў Яраслаўлі, але ўсё жыццё жыве ў Мінску, скончыў дзве ВНУ, якія не маюць ніякага дачынення да творчасці, але ўвесь час развіваў у сабе паэтычны талент.

Тэматыка творчасці Валерыя Бястолкава вельмі разнастайная. У сваіх вершах і паэмах ён звяртаецца да тэмы сям'і, выказвае ўласную грамадзянскую пазіцыю, але ў той жа час з гумарам ставіцца да многіх з'яў. Яго творы напоўнены рамантычна-лірычным настроем, які мяжуе з філасофскай задуменнасцю.

На прэзентацыі выступленне Валерыя суправаджалася мініяцюрамі пластычнага тэатра сучаснай харэаграфіі D.O.Z.SK.I. Паэмы і вершы ператварыліся ў тэатральныя пастаноўкі, выкананыя прафесійнымі акцёрамі. Музычнае афармленне вечара зачаравала з першых нот. Незвычайныя, пяшчотныя гукі залатой скрыпкі Беларусі Карэна Карапецяна, а таксама ігра джазавага бэнда *Apple Tea*. Завяршальнай часткай імпрэзы стала выкананне аўтарам песень асобна і ў дуэце са спявачкай Аняй Шаркуновай.

Падчас сустрэчы ў нас атрымалася крыху пагутарыць з паэтам.

— Валерый, чаму ваш першы зборнік атрымаў такую незвычайную назву — "Трыццаць сем"?

— Гэтыя лічбы я выбраў не выпадкова. Лічу, што трыццаць сем — гэта той узрост, калі паэта можна смела назваць паэтам. Гэта ўжо сфарміраваная творчая асоба з вялікім багажом ведаў, зробленай працы. Да гэтага аўтар вучыцца. Яго могуць ведаць, творы могуць знайсці чытача, але сапраўдным творцам ён становіцца ў трыццаць сем гадоў. Я заўсёды лічыў сябе паэтам, быў упэўнены ў сваіх вершах. Іх высокі ўзровень падтрымліваю больш як дваццаць гадоў, але кнігу вырашыў выдаць толькі тры гады таму.

— Сёння адбыўся ваш своеасаблівы дэбют. Першы зборнік ужо шукае свайго чытача. А якія творчыя планы на будучыню?

— Як я ўжо казаў, твораў у мяне шмат, тэматыка вершаў вельмі разнастайная, таму адным зборнікам абмяжоўвацца не буду і думаю, што хутка пабачыць свет наступная кніга.

Рукапісы не гараць!

Дзяніс МАРЦІНОВІЧ, фота Наталлі Купрэвіч

У Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адбылася прэзентацыя каталога "Рукапісы татараў Беларусі канца XVII — пачатку XX ст. з дзяржаўных кнігазбораў краіны", што выйшаў у выдавецкім доме "Беларуская навука".

Кніжная культура татараў-мусульман Беларусі — без перабольшвання ўнікальная з'ява. Прадстаўнікі гэтай нацыянальнасці пачалі перасяляцца на беларускія землі з XIV ст. Як мяркуюць навукоўцы, ужо ў XVI ст. беларуская мова стала для іх роднай. Каб зберагчы на новай радзіме ісламскую рэлігію, татары пераклалі на беларускую і польскую мову свае рэлігійныя кнігі, карыстаючыся пры гэтым арабскім алфавітам, свяшчэнным для мусульман.

Рукапісы татар Беларусі атрымаліся шматмоўнымі: у іх змяшчаліся тэксты на арабскай, цюркскай, беларускай і польскай мовах. На жаль, такіх рукапісных кніг засталося вельмі мала, усяго ў свеце — некалькі соцень. У дзяржаўных калекцыях Беларусі знаходзіцца 50 асобнікаў. Вынікам шматгадовай працы супрацоўнікаў ЦНБ НАН Беларусі па іх вывучэнні стаў каталог, прэзентаваны чытачам.

Складальнікі выдання Мікалай Тарэлка, малодшы навуковы супрацоўнік аддзела славістыкі і тэорыі мовы Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы, і Алена Цітавец, загадчык сектара кнігазнаўства аддзела рэдкіх кніг і рукапісаў ЦНБ, працавалі з рукапісамі, якія захоўваюцца ў фондах Цэнтральнай навуковай бібліятэкі і Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, БДУ культуры і мастацтваў, музеі гісторыі рэлігіі (у Гродне) і Клецкім краязнаўчым музеі. Цікава, што на іх старонках сустракаюцца імёны перапісчыкаў, уладальнікаў, але даволі рэдка — саміх перакладчыкаў. Адным з нешматлікіх выключэнняў стаў самы даўні рукапіс калекцыі — "Тэфсір", які датуецца 1686 годам. На ім пазначана імя Ур'яша ібн Ісмаіла, імама мусульман Мінска.

З нагоды імпрэзы ў памяшканні бібліятэкі была арганізавана выстаўка, на якой прадстаўлены 15 арабаграфічных рукапісных кніг дадзенага перыяду. Таксама наведвальнікі змаглі ўбачыць даследаванні айчынных і замежных навукоўцаў пра татарскую кніжнасць: пачынаючы ад працы першаадкрывальніка пісьменства татараў, ураджэнца Беларусі, прафесара ўсходніх моў Пецярбургскага ўніверсітэта Антона Мухлінскага "Zdanie sprawy o Tatarach litewskich..." і заканчваючы публікацыямі сучасных навукоўцаў. Для тых сяброў бібліятэкі, якія не змаглі ўзяць у прэзентацыі асабісты ўдзел, установа падрыхтавала каляднны падарунак: віртуальную прэзентацыю, з якой можна пазнаёміцца на яе сайце.

Дарэчы, літаральна за некалькі дзён да здачы каталога ў друкарню навукоўцы даведаліся пра існаванне яшчэ двух рукапісаў, якія знаходзяцца ў Мядзельскім раённым музеі. Апісаць іх ужо не паспелі. Магчыма, адклалі да перавыдання?

Вначале была... Библия

Денис МАРТИНОВИЧ

Одной из самых великих книг, созданных человеческой цивилизацией, без сомнения, является Библия. Священная книга христиан, а также отчасти иудеев (применительно к Ветхому Завету), она требует не только вдумчивого чтения, но и оригинальной интерпретации. Знакомим читателей “Кніжнага свету” с книгами Александра Лопухина “Библейская история Ветхого Завета” и “Библейская история Нового Завета”, вышедшими при участии ООО “Харвест”.

Познакомимся с автором

Жизнь русского богослова Александра Лопухина (1852—1904) не была насыщена внешними событиями, хотя один любопытный эпизод в ней всё-таки присутствовал. Сын священника, уроженец Саратовской губернии, он закончил местную духовную семинарию и Санкт-Петербургскую духовную академию. Поскольку А. Лопухин хорошо знал английский язык, он получил “распределение”... в Америку, где два года служил псаломщиком в русской церкви при российском посольстве в Нью-Йорке. Собранный в Новом свете материал стал основой магистерской диссертации “Римский католицизм в Америке: Исследование о современном состоянии и причинах быстрого роста Римско-Католической Церкви в Соединённых Штатах Северной Америки”. Вернувшись в Санкт-Петербург, молодой исследователь занял кафедру сравнительного богословия. А вскоре перешёл на кафедру древней общегражданской истории, которую занимал до самой смерти.

За свою жизнь А. Лопухин написал значительное количество работ. Это “Апостол Павел в центрах классического мира”, “Библия и естествознание”, “Библия и Вавилон”, “Библия и научные открытия на памятниках Древнего Египта”, “Библия и новейшие открытия в области иероглифических надписей на памятниках Древнего Египта”,

“Брак и соединённые с ним отношения по законам Моисея” и ряд других. Но самым известным произведением А. Лопухина, своеобразной книгой его жизни, стали два исследования: “Библейская история Ветхого Завета” и “Библейская история Нового Завета”, которые выдержали до 1917 года 20 переизданий. В своей работе автор собрал и проанализировал весь библейско-хронологический, археологический, исторический и этнографический материал, доступный к концу XIX века.

Почему возникли «Библейские истории»?

Что подтолкнуло Александра Лопухина к написанию такого объёмного исследова-

ния? Как утверждает сам автор, в исторической науке XIX века происходили удивительные открытия: “С того счастливого часа, когда историки, не ограничиваясь пером, взялись за заступы и лопаты и начали раскапывать мусор развалин в долинах Нила, Тигра и Евфрата, равно как и в других странах исторического востока, — писал Лопухин в предисловии к первому изданию своей книги, — пред взорами исследователей открылся целый мир нового исторического знания: бледные и тощие страницы истории древних народов чрезвычайно оживились и расширились, открыто было даже существование новых, совершенно неизвестных дотоле народов и монархий, знание о которых пролило новый свет на всю судьбу древнего человечества”. Например, обратимся к истории Древнего Египта. Только за 1890-е годы был опубликован текст Палермского камня — список с перечислением фараонов, обнаружен ряд гробниц древних правителей страны, а также совершены другие находки.

Какое это имеет отношение к христианству? Дело в том, что эти открытия получили ещё большее значение вследствие того, что они оказались “в ближайшем соотношении с Библейской историей, и не только пролили в неё много нового света, уясняя часто самые тёмные её страницы, но и представили почти чудесное подтверждение многих библейских событий и фактов, которые дотоле могли безнаказанно подвергаться критике скептицизма”. По мнению А. Лопухина, это обстоятельство “чрезвычайно оживило интерес к Библейской истории, которая перестала быть сухою специальностью богословов, а привлекает теперь внимание и светских учёных историков и всего образованного общества всех цивилизованных народов”.

Однако существовала одна проблема. Интерес к Библейской истории в России в то время являлся достоянием узкого круга специалистов. Кроме того, не существовало ни одной популярной, общедоступной книги, которая, по словам А. Лопухина, “могла бы служить руководством или введением к этой глубоко интересной и в высшей степени поучительной области знания”. Написание “Библейской истории” было вызвано стремлением заполнить этот пробел.

Подробнее о книге

Структура книг полностью соответствует традиционной религиозной периодизации. **“Библейская история Ветхого Завета”** делится на ряд периодов: “От сотворения мира до потопа”, “От потопа до Авраама”, “От избрания Авраама до смерти Иосифа и заключения патриархальной эпохи”, “От смерти Иосифа до смерти Моисея”, “От завоевания земли обетованной до учреждения царской власти”, “Время судей”, “От помазания царя до разделения царства еврейского”, “От разделения царства до

разрушения храма Соломонова вавилонянами”, “Времена вавилонского плена” и “Состояние ветхозаветной церкви от Ездры до Рождества Христова”.

Кроме того, в качестве отдельных приложений в книгу включены дополнительные замечания по отдельным вопросам из Библейской истории Ветхого Завета. В частности, речь идёт о библейской хронологии, солнцестоянии при Иисусе Навине, мерах длины в то время и ряде других вопросов.

В свою очередь, **“Библейская история Нового Завета”** состоит из следующих разделов: “От рождения Христова до крещения Господня”, “От крещения Господня до преображения его на горе”, “От преображения до входа в Иерусалим”, “Последние дни земной жизни Господа Иисуса Христа” и “Деяния святых апостолов”. Кроме того, “Библейская история Нового Завета” также включает приложения. В них читатель узнает, на каком языке говорили Иисус Христос и апостолы, познакомится с обществом, которое их окружало, а также сможет расшифровать для себя термин “нардовое миро”.

Стоит отметить, что А. Лопухин использовал в книге серьёзную литературу. Это собственно текст Библии, сочинения Иосифа Флавия, Геродота, библейские словари Смита, Рима и Касселя, энциклопедия Герцога, а также ряд специализированных научных изданий. При этом автор избежал использования ссылок, что облегчило читательское восприятие.

Источник воспитания

Только ли научные задачи стояли перед Александром Лопухиным при написании работы? Как признавался сам богослов, “всякая история есть воспитательница ума и сердца и учительница мудрости; но Библейская история в этом отношении стоит выше всех других историй, потому что предмет её — центральные пункты духовной жизни человечества, и в ней раскрываются глубочайшие законы всемирно-исторического развития. <...> Наше “руководство”, конечно, не имеет никаких претензий на изложение Библейской истории с этой именно стороны: понимание этой стороны в ней предполагает предварительное знакомство с начатками библейско-исторического знания, и эти-то начатки именно и предлагаем мы в своей книге, в надежде, что она может послужить руководством к проникновению и в более глубокую область знания”.

На поиски северной прародины

Ольга ПОЛОМЦЕВА

Книга Александра Асова “Русь колыбельная. Северная прародина славян. Арктида, Гиперборея и Древняя Русь” рассматривает гипотезу гиперборейского происхождения славян. Базируясь на сказаниях “Велесовой книги”, “Русских ведах”, эпосе болгар-помаков “Веде словена”, автор повествует о Край-земле, где полгода день и полгода ночь, однако никто не старится. Переселение из этих благодатных мест началось, когда слуга Зимы наслал на них холод, — в VII тысячелетии до н. э. Отдельная глава книги посвящена упоминаниям северной прародины ариев в мировой ведической науке и в современных научных исследованиях. Песни “Веды славян”, которые также упоминает автор, собирались в 1860 — 70-х годах и вышли малым тиражом в двух томах: в Белграде в 1874-м и в Санкт-Петербурге в 1881-м. Часть их сохранилась лишь в рукописях. В 1778 году французский академик Жан Байи в “Письмах об Атлантиде Платона и о древней истории Азии” указал широту, где возник древний египетский миф об Осирисе. Следы Гипербореи на Севере, на Кольском полуострове и Соловках стала искать в 2000 — 2002 годах экспедиция Русского географического общества из Санкт-Петербурга, о её находках издана книга В. Токарева “В поисках Гипербореи” (2006).

Издание рассказывает о пути гипербореев “из варяг в греки”, священных камнях Москвы, которым поклонялись до середины XIX века, называет основателем Москвы Илью Муромца (он же бог Гор и Георгий Победоносец), а также об экспедиции в Ирий (на Северный Кавказ) на поиски града Кия, к тайнам Святых гор.

Таіса Супрановіч

Парэчкі

Апавяданне

У горадзе, жывучы ў адным доме, нават у адным пад'ездзе, нават на адной лесвічнай пляцоўцы, амаль ніхто не ведае пра жыццё суседа. У вёсцы ж усе пра ўсіх усё ведаюць. І жыццё вясковых настаўнікаў, канечне ж, навідавоку. Некаторых з іх няма на гэтым свеце гадоў дзесяць, нават дваццаць, а іх лёсы, жыцці помняцца, можа, з таго часу, як была адчынена ў вёсцы школа пасля вайны. Калектыў настаўнікаў тады, у гэтай школе, быў малады. Жанатыя былі толькі дырэктар — з настаўніцай беларускай літаратуры — і настаўнік геаграфіі — з біялагічкай. Усе астатнія — дваццацісямігадовы матэматык і маладыя настаўніцы. З усяго калектыву нікому трыццаці гадоў не было. Але тады гэта ўжо лічыліся сталыя людзі.

На ўсе святы, канечне ж, не рэлігійныя, у сваю настаўніцкую кампанію запрашаліся найбольш паважаныя вяскоўцы. Зімой збіраліся ў якой-небудзь больш дагледжанай хаце, вясной, летам — на беразе Нёмана. Бралі чайкі (так у вёсцы казалі пра лодкі) і адплывалі ад вёскі з які кіламетр ці два. Слалі на траве абрусы, і на іх клаліся ўсе сялянскія прысмакі: каўбасы, сыры, сала, агародніна, ставіўся трохлітровы слоік самагонкі. Выпівалі пакрыху, і пад трафейны гармонік ліліся песні да самага вечара. Завадзілам у гэтай кампаніі быў дырэктар Уладзімір Міхайлавіч Кецко. Вельмі абаяльны, ён меў такі дар, што мог ладзіць з якім заўгодна чалавекам. Усе праверкі па адукацыі загадчык райана стараўся прывозіць у гэтую школу. Кецко ўсім дагодзіць, зможа як след сустрэць і па-людску правесці. Жонка яго акрамя літаратуры вяла яшчэ спевы, сама іграла на гармоніку і гітары, прыгожа спявала. А ў той час, ці гэта патрабавалася зверху, ці проста па добрай волі, настаўнікі ездзілі па суседніх школах з канцэртамі. Хутчэй па добрай волі, бо пасля вайны народ быў жыццярадасны, энергічны.

Галоўнае, прайшла вайна, а наперадзе толькі шчасце. Давалі канцэрты і ў сваёй вёсцы. Бывае, як выйдуць на сцэну дырэктар з жонкаю — абое высокія, чарнявыя, — як заспяваюць, слухаць не наслухацца. Марыі Андрэеўне многія зайздросцілі — і вясковыя маладыя жанчыны, і дзяўчаты, нават і з другіх вёсак таксама. А дырэктар і яго маладая жонка былі шчаслівыя. Мелі траіх дзяцей — дзвюх пагодкаў-дзяўчынак, а ў красавіку нарадзіўся і хлопчык. Будавалі ў суседняй вёсцы дом — на наступны навучальны год Уладзіміра Міхайлавіча пераводзілі туды ў школу-дзесяцігодку дырэктарам. Тут жа, у васьмігодцы, дырэктарам пакідалі настаўніка матэматыкі Мікалая Іванавіча — першага жаніха на ўсю акругу. Быў ён да ўсяго здатны: і свой прадмет выдатна знаў і выкладаў, рукі таксама меў залатыя — жыў на кватэры ў старэнькіх людзей, рамантаваў ім дом, хлеў, дапамог зрабіць пограб. Людзі цанілі яго за жыццярадаснасць, лёгкасць характару, вясёлы нораў. Дзевак поўная вёска, калегі-настаўніцы маладыя, але ў настаўніцкім калектыве заўважалі нейкую як бы прыхільнасць, ці большую, чым ветлівасць, увагу да жонкі дырэктара. Але гэта быў малады шал, можа, трохі зайздрасць да чужога такога відавочнага шчасця.

Быў канец чэрвеня. Выхадным днём да дырэктара прыязджала ўсё раённае начальства з жонкамі, дзецьмі — якраз стаяла спёка, усё зелянела, хацелася з горада на прыроду, да вады. Выехалі за вёску і Кецко. Сам дырэктар на матацыкле з каляскаю: у каляску пасадзіў сваіх дачок, за сабой начальніка аддзела культуры. Жонка Марыя Андрэеўна з маленькім сынам і другія госці з дзецьмі і жонкамі паселі ў машыны. Прыехалі на круты бераг Нёмана, разаслалі абрусы, расклалі снедзь. Дзеці пачалі гуляць з мячыкам, дарослыя трохі выпілі, Марыя Андрэеўна ўзяла гітару, усе разам праспявалі некалькі песень. Раптам дзеці згледзелі на кусце чырвоныя парэчкі. Хоць і не галодныя, але ж гэта першыя ягады. Куст рос тут адзін і ўмомант быў абабраны. А на другім беразе Нёмана гэтых парэчак бачана-нябачана. Кецко тут жа скінуў адзенне і кінуўся ў ваду. Хутка, моцнымі ўзмахамі дужых рук пераплыў Нёман. І вось ужо ён плыве назад, падняўшы адной рукой наламаны пук галінак з парэчкамі. Марыя Андрэеўна якраз карміла свайго маленькага Косціка. Яму ішоў ужо трэці месячык, быў ён ужо дужанькі, моцненька прыпаў да грудзей, з сілай сціскаў ручкамі матчыну скуру. Яна сядзела трохі воддаль ад гасцей за кусцікам, але пачула сярод іх нейкае хваляванне, далей устрывожаныя крыкі, енк. Паклала хлопчыка на коўдзерку і кінулася да гасцей. Жанчыны ляпіліся, чапляліся за мужэй, не пускаючы іх да Нёмана. А на рацэ Марыі Андрэеўне адкрылася жудасная карціна: на сярэдзіне Нёмана плыў яе муж, але і не плыў, а то з'яўляўся над вадой, то знікаў. Вось ужо толькі яго рука высунулася з вады — і ўсё, пайшлі кругі. Марыя Андрэеўна кінулася ў Нёман, за ёй кінуліся і мужчыны, вырваўшыся з рук віснуўшых на іх жонак. Паплавалі, паныралі — перад вачыма толькі мутная вада.

Прывезлі ў вёску Марыю Андрэеўну амаль непрытомную. Яна моцна трымала, прыціскала да сябе Косціка і паўтарала то шэптам, то збіваючыся на крык: "Сыночак, сыночак, дзеткі мае..."

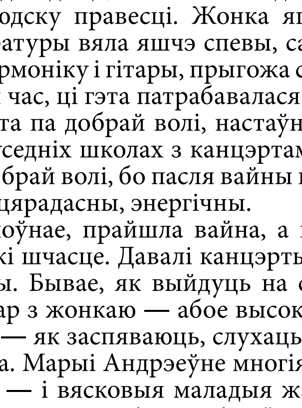
Назаўтра прыехалі ў вёску вадалазы, шукалі пад вадой з раніцы да вечара — не знайшлі. Марыю Андрэеўну не маглі адцягнуць ад берага — кідалася ў ваду, крычала, клікала мужа ці проста стагнала, стоячы на каленях. Настаўнікі вырашылі адправіць яе з дзецьмі да бацькоў. Марыя, як у сне, з усім згаджалася. Мікалай Іванавіч на дырэктаравым матацыкле адвёз іх за дзесяць кіламетраў у вёску, адкуль была родам Марыя.

Цела Кецко ўсплыло само. Паласкала раніцаю вясковая жанчына бялізну, глядзь — плыве па рацэ як бы бервяно. Угледзелася добра — сіне-чорны чалавек. На лямант збегліся людзі, дзяругамі выцягнулі цела. Непамерна раздзьмутае, гэтае *нешта* нічым не нагадвала таго прыгожага маладога чалавека, які тыдзень таму знік пад вадой. Толькі пук галінак парэчак намертва заціснуты ў руцэ. Мужчыны змайстравалі-збілі з габляваных дошак труну, паклалі ў яе нябожчыка і адразу забілі века. Так самотна і хавалі такога вартага пры жыцці чалавека. Марыя Андрэеўна на пахаванні была нейкая ўзрушаная, нервовая, не плакала, вочы гарэлі нездаровым, як у вар'яткі, агнём. Трымалася за край труны, і людзі бачылі, што рука сціснула дрэва так, што пальцы ад напружання былі бялейшыя за габляваныя дошкі. Да першага верасня Марыя Андрэеўна пераехала з дзецьмі ў вёску, дзе быў амаль пабудаваны іх з мужам, цяпер нябожчыкам, дом. Наняла вясковых мужчын, і два невялікія пакоі былі гатовыя да жылля. Як быў жывы муж, усе ў вёсцы толькі і гаварылі, як ёй пашанцавала. Ён браўся з ахвотаю рабіць і мужчынскую, і жаночую работу. Так у вёсцы ўмоўна павялося — напрыклад, дровы калоць павінен мужчына, посуд мыць — жанчына і гэтак далей. Уладзімір Міхайлавіч ніякую работу не раздзяляў. Людзі бачылі, як у той час, калі жонка поле грады, ён на двары ў ночвах мые бялізну. Цяпер Марыя Андрэеўна і дровы калола, і бялізну мыла, і наогул усю работу рабіла сама. Не зацялася ў сваім горы, у чорным адзенні яе бачылі толькі на хаўтурах. Пасля апраналася звычайна, як і да смерці мужа. Гэта многімі асуджалася. Нават нехта ў настаўніцкай няўзнак ёй намякнуў, што жалобу па мужу трэба насіць цэлы год. "Жалоба па мужу ў мяне ў душы, а сваім знешнім выглядам не хачу напружваць людзей. У мяне быў адзін адрэзак жыцця. Ён закончыўся. Цяпер іншае жыццё, і я буду жыць і думаць пра будучае, пастараюся не вяртацца нават у думках назад, бо нічога не зменіш і нічога не вернеш".

Гэтая яе ўстаноўка на жыццё пачала хутка здзяйсняцца. Позняй восенню купіла саджанцы і пасадзіла сад. Вяскоўцы дзівіліся такой руплівасці. Суседка праз плот прапанавала: "Андрэеўна, дай я во табе адкапаю ад сваіх кустоў парэчак, пасадзі паўз плот, ужо праз год будзеш для дзяцей з ягадзінай". Марыя Андрэеўна збялела з твару, рэзка ўваткнула ў зямлю рыдлёўку: "Яны мне ўсё жыццё перабэрсалі, гэтыя парэчкі, хай яны з зямлі звядуцца". Рэзка павярнулася і пайшла ў хату.

Яшчэ да маразоў наняла вясковых мужчын, прыехаў яе бацька і ўмомант збудавалі хлеў. Бацькі мелі дзве каровы — адну аддалі дачцэ. Купіла двое парасят. Працавала да абеду ў школе, днём — па гаспадарцы, вечарам — у вячэрняй школе. Да года з дня смерці мужа паставіла яму прыгожы мармуровы помнік. Першы помнік на гэтых могілках. Вёска была глухая, акружаная лесам, балотам-багнай і Нёманам. Хто пра тыя помнікі дбаў, стаялі крыжы, покуль час не знішчыць.

Вось ужо і другі верасень не за гарамі, другі год Марыя Андрэеўна будзе працаваць у гэтай школе. Ды раптам, як маланка, пранеслася на ўвесь раён навіна. Мікалай Іванавіч, дырэктар васьмігодкі, пайшоў у прымы да Марыі Андрэеўны. Гэта было як выбух бомбы — малады чалавек, па якім сохлі мала што ўсе дзеўкі з гэтай і бліжэйшых вёсак, пайшоў да ўдавы ды аж з трыма дзецьмі. Усе так і казалі, што адышоў ад розуму альбо тут няйначай варажба. Адна дзяўчына нават падпільнавала Марыю Андрэеўну пасля вячэрніх урокаў і кінулася біцца, драпаць ёй твар. Як бы там ні было, а Мікалай Іванавіч стаў жыць з Марыяй Андрэеўнай шчасліва, гэта ўсе бачылі, шчасця не схаваеш. Ездзіў за сем кіламетраў на матацыкле ў школу, потым, праз пару гадоў, перавялі дырэктарам туды, дзе працавала жонка. А яна адразу адну за адной нарадзіла дзвюх дачок, а потым яшчэ і сына. Так і выгадавалі шасцярых дзяцей, усім далі адукацыю, усе потым раз'ехаліся па свеце. Жывуць цяпер удваіх, яшчэ пры сіле, трымаюць гаспадарку. А Марыя Андрэеўна, як і ў былыя часы, нават да крамы не выйдзе не прычасаўшы прыгожа пафарбаваныя валасы і не падвёўшы бровы і вусны. Жанчына, якая перамагла Пракруста.

Аркадзь Жураўлёў

Шчасце

Абразок

Больш за ўсё Вольга любіць кветкі. Не замежныя, няхай сабе і ў шыкоўнай абгортцы, а звычайныя, палявыя кветкі. Яна радуецца васількам, валошкам, як завуць у іх. Кожны свежы сінявокі букецік прыемна ўзбуджае жаночую трапяткую душу, вяртае ў маладосць...

Іван вярнуўся з поля, калі вячэрняе сутонне вось-вось павінна паглынуць вёску. Малады, дужы і плячысты, ён пругка крочыў, не ведаючы стомы.

Вясковы статак з паўгадзіны як разышоўся па сваіх падворках. І Вольга толькі што скончыла дойку чорна-пярэстай Зоркі. Шосты год яна ў іх — акурат столькі часу мінула, як калгас падараваў першацёлку маладажонам: механізатару і загадчыцы фермы, а разам з цёлкаю — і катэдж.

Іван чапляе на плот сарочку, пачынае мыцца. Вада ў рукамыйніку сагрэлася і зусім не бадзёрыць. Ён пазірае на ганак, дзе звычайна стаіць іх Петрусёк, але сёння сына няма.

— Вольга, а дзе наш жэўжык?

— Пабег да Мішкі Канановіча; той як узяў яшчэ з вясны кнігу казак — так і не аддае.

— Казкі — гэта добра...

Не паспеў дагаварыць, як жонка падышла з вядром халоднай вады, зачэрпнула конаўкай і пачала паліваць яму на спіну.

— Якая ты ў мяне здагадлівая!

— Пашчасціла табе, Хацяновіч!

Абое засмяяліся.

— Заўтра ў раён з'ездзім, — сказала Вольга. — Ранец ды чаравікі Петрусю прыгледзім, бо тыя ціснуць ужо.

— Расце наш памочнік, — з гордасцю зазначыў Іван, выціраючы ручніком твар. — Восенню ўжо ў школу... Як бяжыць час! А здаецца, толькі ўчора прасіў цябе выйсці за мяне замуж...

— Ды стаяў перад маімі бацькамі разгублены, з букетам палявых кветак.

— Прычым першай пацалаваў тваю маці...

— Цешчу, значыць. Сапраўдны стратэг! А я думала, ціхоня ты...

Раптам у сенцах рыпнулі дзверы, пачуўся мяккі тупат ног і на парозе з'явіўся іх Пятрок.

— Вось, — падаў бацьку кнігу, — ледзь знайшлі ў Мішкі. Глядзіце, нават тлушчам залітыя старонкі. Больш не дам яму.

— Пеця, ды нічога не сталася з тваёй кнігай, — супакойвала маці. — Мый рукі ды ідзі вячэраць.

За вячэрай бацька з сынам з зайздросным апетытам упляталі падсмажаныя скваркі...

Назаўтра ў нядзелю ўсе ўтраіх выехалі на машыне ў горад. Раніца была цёплай і сонечнай. Іван пільна сачыў за дарогай. Сонечныя акуляры добра паглыналі пырскі зыркіх промняў. Машына вёртка праскочыла аселіцы і выкацілася на бальшак. І калі да горада ўжо заставалася якіх кіламетраў пяць, узбоч пайшло жытнёвае поле. Іван усміхнуўся, убачыўшы ў ражку палетка сінія лапікі валошак. Жонка з сынам драмалі. Ён спыніў машыну і скіраваўся да таго лапіка. Нарэзаў сцізорыкам ладны букецік і толькі хацеў сесці за руль, як жонка расплюшчыла вочы.

— Гэта табе...

— Дзякуй, любы!

У гэты момант з аўтамагнітолы пачуўся голас вядучай: "А зараз для перадавога механізатара з СВК «Усход» Івана Хацяновіча па просьбе яго жонкі Вольгі прагучыць вось гэтая песня..."

— Тата, мама, гэта пра вас гавораць! — ускочыў малы.

— Чую, чую, — азваўся бацька. — Вось дык неспадзяванка. Дзякую, дарагая! Так прыемна пачуць віншаванне па радыё, прытым на ўсю краіну.

— Татка, я цябе таксама віншую!

— Дзякуй, мой харошы! Дзякуй!

Людзі цешыліся сваім звычайным чалавечым шчасцем...

Лібрэта: колькі ў гэтым слове...

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

Увазе чытачоў — працяг тэмы, якую абмяркоўвалі ўдзельнікі размовы за “круглым сталом” у Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры. Газетную версію той палемічнай размовы мы змясцілі ў сённяшнім нумары на стар. 4.

Калектыў шаноўнага тэатра ў пошуках матэрыялу для стварэння арыгінальных беларускіх пастановак і з мэтай заахвочвання аўтараў, здатных рэалізаваць свой талент у працы над беларускай музычнай камедыяй (альбо аперэтай, альбо камічнай операй) ды над беларускім мюзіклам не толькі абвясціў адпаведны конкурс, але і наладзіў “разведку боем”, прапанаваўшы выказацца многім зацікаўленым асобам. Пра што гаварылі за тэатральным “круглым сталом”, чытач уяўляе. Збольшага, вядома. Бо “ў рэжыме рэальнага часу” дыскусія працягвалася добрыя пару гадзін і завяршылася калі не без знакаў прышпілку, дык на мностве пытанняў са шматкроп’ем. Так і павінна быць! Маштабны і нялёгкі творчы працэс у папулярным сталічным тэатры і вакол яго толькі пачынае разгортвацца, так што самыя вострыя дыскусіі з гэтай нагоды — наперадзе. І не толькі ў тым сэнсе, што цягам года (прыём конкурсных заявак абвешчаны да 1 снежня 2012 г.) будзе закручвацца конкурсная інтрыга. Напалу жарсцей можна чакаць і ў асяроддзі будучых творчых партнёраў.

Кажу гэтак не таму, што маю шматгадовы ўласны досвед у “нізкіх” драматургічных жанрах (напрыклад, напісанні сцэнарыяў музычных радыёспектакляў, праграм). А таму, што ёсць проста — шматгадовы досвед, які складаецца з грузу і легендарных, і не такіх ужо даўніх жыццёвых прыкладаў,назіранняў ды спарадкае мноства пытанняў.

З гісторыі вядома, што...

Што найбольш дасканалыя музычна-сцэнічныя творы нараджаліся з-пад пяра тых кампазітараў, якія самі былі аўтарамі лібрэта (Р. Вагнер, П. Чайкоўскі). Што і кананізаваныя сёння ў якасці шэдэўраў узоры класікі ў свой час перажывалі кпіны крытыкаў, халодны прыём сваіх сучаснікаў, а то і правал (“Кармэн” Ж. Бізэ, “Шчаўкунчык” П. Чайкоўскага). Што лібрэта “Трубадура” Дж. Вердзі спецыялісты лічаць не проста заблытаным, а лагічна бязглуздым. Што венская аперэтачная класіка не мае пад сабой нейкага “драматургічнага абсалюту”, бо лібрэта перажылі (і перажываюць) разнастайныя пераніцоўкі, сцэнічныя рэдакцыі. Тое ж — лібрэта балетных пастановак.

З гісторыі музычна-сцэнічных жанраў у Беларусі вядома, што...

Што ў выніку супольнай працы з аўтарамі твора пастаноўшчыкі нярэдка станавіліся і суаўтарамі лібрэта. Што паважаныя кампазітары, пастаноўшчыкі ды лібрэтысты нават падчас аркестравых рэпетыцый нярэдка сварыліся. Зважаючы на тое, што опера — гэта драма, напісаная музыкай, рэжысёр дзеля дынамікі патрабаваў ад аўтара музыкі скарачэння ці перастаноўкі пэўных нумароў у партытуры, а балетмайстар, пераканаўшы, што танец — гэта рух, “выкідаў” лірычна-сузіральныя старонкі, змушаючы кампазітара дапісваць напружана-рытмічныя такты дзеля эфектнай варыяцыі саліста. Кампазітар наракаў на суаўтара-лібрэтыста за “літаратурную” аднастайнасць і недахоп кантрастаў, на адсутнасць музыкі ў самім тэксце, перасыпаным шыпячымі ды свісцячымі зычнымі, а той настойваў на спеўным увасабленні свайго праблемнага для харавой артыкуляцыі доўгага верша з “прынцыпова важнымі філасофскімі думкамі”...

За “круглым сталом” хтосьці ўбачыў праблему ў тым, каб звесці філолагаў і музыкантаў. На маю ж думку, праблема ў іншым. У тым, што наша інтэлігенцыя, якая паводле сваёй прыроды мусіць духоўна ды інтэлектуальна сілкавацца ад творчага асяроддзя, у тым ліку ад таго, што — сваё, што побач, прынамсі, цікавіцца ім, не робіць гэтага. Уражанне такое, што кампазітары, музыканты, літаратары не маюць патрэбы хадзіць у тэатр ці на вернісажы, калі, выбачайце за таўталогію, няма патрэбы. Што патэнцыяльныя лібрэтысты не цікавяцца філарманічнымі прэм’ерамі сваіх раўналетак. Што кампазітары і рэжысёры не гартаюць літаратурна-мастацкіх часопісаў, не цікавяцца айчыннымі краязнаўчымі ды гістарычнымі выданнямі... Дык каго з кім “зводзіць”? Каму і якія прапаноўваць тэмы, сюжэты для будучых мюзіклаў? Творчыя людзі, тым болей — моладзь, мусяць самі знаёміцца (завочна, праз творчасць!) з будучымі партнёрамі, шукаць аднадумцаў, наведваючы бібліятэкі, канцэрты, тэатры, галерэі, музеі, адпаведныя інтэрнэт-сайты. Цікавіцца навінамі культурнага жыцця і гісторыяй роднай культуры.

І ці варта баяцца айчыннай класікі, калі яна састарэла? Колькі можна жыць з аглядкай “на Маскву”, адаптуючы для сцэны, хай сабе і таленавіта, папулярныя з часоў СССР кінагісторыі?

Нацыянальны акадэмічны драматычны тэатр імя Якуба Коласа ставіць забытых “Ветрагонаў” У. Галубка з арыгінальнай і яркай музыкай У. Кур’яна. На сталічных сцэнах новае жыццё набываюць камедыі Ф. Аляхновіча, В. Дуніна-Марцінкевіча, нацыянальныя вадэвілі, адмысловыя інсцэніроўкі. У ТЮГу нараджаецца кранальная сучасная казка пра Брыка і Шусю... У нотных сховах ляжаць пазабытыя творы М. Аладава, Я. Глебава, У. Дамарацкага, В. Іванова, створаныя для музычнай сцэны. Той самай, на якой ставіліся прэм’еры Ю. Семянякі, Р. Суруса...

Калісьці Д. Шастаковіч, пасля рэдакцыі М. Рымскага-Корсакава, пераарыхтаваў оперныя старонкі М. Мусаргскага. А беларускі кампазітар Г. Вагнер зрабіў новую, сваю (аркестравую і літаратурную) рэдакцыю оперы М. Туранкова “Яснае світанне”.

Нагоду і аснову для стварэння лібрэта музычнага спектакля, беларускага па форме і па сутнасці, знайсці можна. І таленавітыя аўтары ў нас, як слушна заўважана, ёсць. А паколькі кропка ў гэтай размове не пастаўлена, няхай выказваюцца на старонках “ЛіМа” літаратары, кампазітары, рэжысёры, артысты і тыя, для каго будуць ствараццa новыя пастаноўкі. Апошняе слова ўсё ж за тэатрам. І за гледачом.

Рэжысёр як гісторыя

Журботная вестка, якую мы атрымалі на пачатку года, нагадала пра гісторыю беларускага тэатра, а дакладней — пра тыя адметныя яе старонкі, што звязаныя з імем рэжысёра Саламона Казіміроўскага. Ён памёр 31 снежня 2011 года, не дажыўшы чатыры месяцы да сваіх дзевяноста сямі...

Гэтае імя ўжо даўно належыць гісторыі, якую памятаюць тэатралы старэйшых пакаленняў і пра якую сведчаць радкі колішніх рэцэнзій ды старонкі кніг. Што мы ведаем пра жыццё Саламона Савельевіча ў апошнія дзесяцігоддзі ў далёкай Швецыі? Хіба толькі тое, што яго пачціваму ўзросту спадарожнічала творчае даўгалецце. Ён паспеў завяршыць кнігу ўспамінаў, якая выйшла ў Расіі, у Іркуцку, — люструнак свайго неўтаймоўнага, вандроўнага лёсу. Так, ён мяняў гарады і тэатры. Але хочацца думаць, што творчыя знаходкі рэжысёра, яго лепшыя спектаклі з’явіліся менавіта ў той час, калі С. Казіміроўскі працаваў у Нацыянальным акадэмічным драматычным тэатры імя Якуба Коласа.

Пры канцы 1930-х ён пакінуў родны Бабруйск і паехаў па адукацыю ў Маскву. Іграў у студыі легендарнага Міхоэлса, скончыў ГІТІС і адразу ж, у 1940-м, прыехаў на працу ў славуты віцебскі калектыў, з якім яго неўзабаве і надоўга разлучыла вайна. На фронт С. Казіміроўскі пайшоў добраахвотнікам... З 1967 па 1975 г. ён быў галоўным рэжысёрам Коласаўскага тэатра. Ставіў п’есы Шэкспіра, Мальера, Гальдоні, Астроўскага, Горкага, Нушыча, Макаёнка, Матукоўскага, спектаклі паводле Шамякіна і Дастаеўскага... Сярод лепшых — “Шостага ліпеня” М. Шатрова (Дзяржаўная прэмія БССР), “Матухна Кураж і яе дзеці” Б. Брэхта.

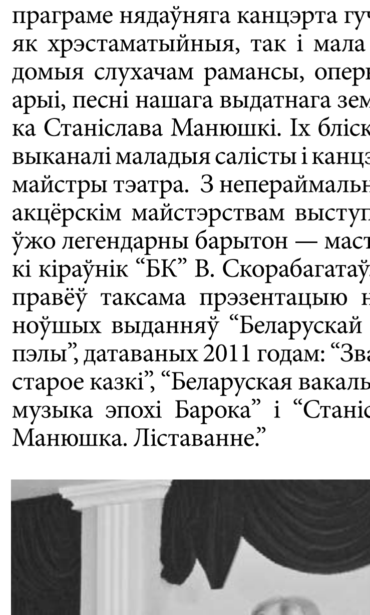
У 1973-м рэжысёр быў адзначаны ганаровым званнем заслужанага дзеяча мастацтваў БССР. А праз некалькі гадоў ён зноў паехаў з Беларусі, потым і з Расіі, пакінуўшы пра сябе добрую памяць — і старонку ў тэатральнай гісторыі.

Я. КАРЛІМА

Адшукаць — і агучыць

Арцём КУМЕЛЬСКІХ,
фота Наталлі Купрэвіч

Свайму 20-годдзю знанае і шаноўнае творчае аб’яднанне “Беларуская Капэла” прысвяціла шэраг арыгінальных праграм гэтага канцэртна-тэатральнага сезона. Адну з іх даследчыкі і прапагандысты нашай музычнай гісторыі падрыхтавалі, можна сказаць, “пад ёлачку”. Канцэрт адбыўся пры канцы снежня ў Камернай зале імя Л. П. Александроўскай НАВТ оперы і балета Беларусі, у межах праекта “Музычныя вечары ў Вялікім”. Асаблівую святочнасць надаваў імпрэзе і вось такі ўрачысты штрых: адметная дата ў гісторыі “Беларускай Капэлы” супала з надыходам юбілеем ініцыятара яе стварэння і нязменнага мастацкага кіраўніка — Віктара Скорабагатава. Дзякуючы яго энтузіязму ўнікальная творчая суполка сцвердзіла сябе ў культурным полі Беларусі як сур’ёзны навукова-даследчы асяродак, генератар канцэптуальных праектаў па сістэматычным і паслядоўным пошуку нашай занядбанай і забытай музычнай спадчыны, абрынутай у нябыт воляю “заказных” гісторыкаў. Пошуку — і вывучэнні, адраджэнні, вяртанні ў канцэртна-тэатральнае жыццё, увядзенне ў навучальны і конкурсны рэпертуар. За 20 гадоў “БК” зладкавала мноства праектаў, галоўны з якіх — традыцыйны фестываль “Адраджэнне беларускай капэлы”. А яшчэ наладзіла плённую выдавецкую дзейнасць: свет пабачыла больш як чатыры дзясяткі нотных, літаратурных, навуковых зборнікаў і манаграфій, праз якія да беларусаў, можна сказаць, вяртаецца “музычная памяць”. У праграме нядаўняга канцэрта гучалі як хрэстаматыйныя, так і мала вядомыя слухачам рамансы, оперныя арыі, песні нашага вядатнага земляка Станіслава Манюшкі. Іх бліскуча выканалі маладыя салісты і канцэртмайстры тэатра. З непераймальным акцёрскім майстэрствам выступіў і ўжо легендарны барытон — мастацкі кіраўнік “БК” В. Скорабагатаў. Ён правёў таксама прэзентацыю найноўшых выданняў “Беларускай Капэлы”, датаваных 2011 годам: “Званы старое казкі”, “Беларуская вакальная музыка эпохі Барока” і “Станіслаў Манюшка. Ліставанне.”

На здымку: выступае мастацкі кіраўнік “Беларускай Капэлы”, заслужаны артыст Беларусі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Віктар Скорабагатаў.

ART-пацеркі

Лана ІВАНОВА

Сёння спаўняецца 100 гадоў з дня нараджэння народнага артыста СССР Яўгена Палосіна. Сталыя тэатралы памятаюць, які гэта быў яркі талент, самаадданы майстар! Персанажы, увасобленыя Я. Палосіным, вылучаліся шчырасцю, арганічным гумарам і заўсёды — трапнасцю сцэнічнай характарыстыкі. Індывідуальнасць акцёра выявілася, напрыклад, у непераймальных дэталях вобраза дзеда Шчукара, створанага ім у спектаклі “Узнятая цаліна” Дзяржаўнага рускага драматычнага тэатра БССР. Дарэчы, у гэтым калектыве, які сёння завецца НАДТ імя М. Горкага, Яўген Максімавіч праслужыў з 1949 па 1976 год. А да гэтага ён, ураджэнец расійскай вёскі, іграў на сцэнах Тулы; атрымаў акцёрскую адукацыю ў Маскве (ГІТІС) і прыйшоў у Гомельскі абласны драматычны тэатр; падчас вайны выступаў у складзе 1-й Беларускай франтавой брыгады; потым працаваў у Магілёўскім і Брэсцкім абллрамтэатрах. Зямны шлях Артыста, чыё майстэрства раскрылася ў п’есах К. Крапівы і А. Маўзона, У. Шэкспіра і Ж. Б. Мальера, М. Гогаля і А. Чэхава, М. Шатрова і В. Розава, завяршыўся ў 1981 г.

Мюзік-фэнтэзі для дзяцей і дарослых “Чарадзейны гадзіннік, або Хто ўратуе Новы год” стаўся ў святочныя дні падарункам для публікі Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра. Аўтар музыкі новага спектакля — Алена Атрашкевіч, аранжыроўка Аляксандра Давыдзіка; лібрэта Наталлі Марчук, вершы напісала рэжысёр-пастаноўшчык Настасся Грыненка. Над прэм’ерай таксама працавалі балетмайстар Дзмітрый Якубовіч, сцэнограф Любоў Сідзельнікава, мастак па святле Аляксандр Колас.

Фартэпіянны дуэт Беларускай дзяржаўнай філармоніі Наталля Котава ды Валерый Баравікоў чакаюць сваіх прыхільнікаў у Малой зале імя Р. Шырмы, дзе заўтра адбудзецца іх канцэрт. “Улюбёныя мелодыі на Каляды” — так называецца праграма, у якой прагучаць творы Дж. Расіні, А. Дворжака, Я. Сібеліуса, А. Хачатурана, В. Гаўрыліна, А. Цфасмана.

Заўтра ў тэлеэфіры — “Залатая калекцыя беларускай песні”! Так называецца новы творчы праект, ажыццёўлены па ініцыятыве і пры падтрымцы Міністэрства культуры Беларусі “з мэтай развіцця сучаснай беларускай эстрады, стварэння ўмоў для з’яўлення і далейшага развіцця таленавітых дзеячаў эстраднага музычнага мастацтва, падтрымкі і папулярызацыі беларускай песні і беларускага слова”. Да ажыццяўлення праекта прычыніліся Маладзёжны тэатр эстрады і ЗАТ “Сталічнае тэлебачанне”, якія, у адпаведнасці з канцэпцыяй, склалі пералік з больш як сотні песень XX стагоддзя. Трыццаць з іх і прагучаць у гала-канцэрце, які пакажа сталічнае тэлебачанне. Адборам твораў-прэтэндэнтаў на месца ў “Залатой калекцыі...” займаліся экспертныя савет (у яго ўвайшлі вядомыя дзеячы мастацтва, літаратуры, прадстаўнікі сферы адукацыі, СМІ — больш як 50 чалавек, з іх літаратараў... чацвёра), фокус-група (прадстаўнікі студэнтаў і выкладчыкаў кафедры эстраднага мастацтва БДУКіМ), а таксама ўсе ахвочыя — праз інтэрнэт-галасаванне. Вынікі падсумоўвала падліковая камісія, затым адбыліся падрыхтоўка, рэпетыцыі, запіс гала-канцэрта ў Палацы Рэспублікі... Яго тэлепаказ — не канчатковая кропка ў новым праекце. Плануецца ажыццяўленне дзяржзаказу Міністэрства культуры на запіс новых твораў беларускіх аўтараў для пашырэння кола тых песень, што склалі “залаты фонд” нашай эстрады.

Вераніка ЯРМАЛІНСКАЯ,
фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Драматургі, на сцэну!

Пры канцы мінулага года ў Бабруйску прайшоў IV Рэспубліканскі фестываль нацыянальнай драматургіі імя В. І. Дуніна-Марцінкевіча, які праводзіцца ў Беларусі з 1998 г. Асноўная мэта фэсту — развіццё і папулярызацыя нацыянальнай драматургіі. Гэтым разам было прадстаўлена 12 пастановак тэатраў Беларусі, а таксама запрошаных калектываў з Расіі, Украіны і Літвы. Адбыўся паказ лепшых спектакляў краіны паводле п'ес беларускіх аўтараў і адметных спектакляў гасцей. Увага сканцэнтроўвалася на канцэпцыі фестывалю: нацыянальная драматургія.

Відавочна, што фэст, прысвечаны айчыннай драматургіі, — адзін з самых важных і неабходных для тэатральнага мастацтва Беларусі, бо менавіта драматургія дэманструе яго стан. Драматургія з'яўляецца асноўнай самых розных відаў тэатральнага мастацтва: драматычнага, музычнага і лялечнага (не кажу тут пра сучасныя спектаклі, якія ствараюцца наогул без тэксту). Тэатру ўвесь час даводзіцца даказваць, што менавіта той ці іншы матэрыял патрэбны для канкрэтнага калектыву і яго непаўторнай трупы.

Невыпадкова з'явілася на афішы фестывалю п'еса "Страцім-лебедзь" Ю. Сохара, прысвечаная 120-годдзю з дня нараджэння Максіма Багдановіча. Спектакль, пастаўлены В. Баркоўскім, думаю, з'яўляецца важным для Магілёўскага абласнога тэатра драмы і камедыі імя В. І. Дуніна-Марцінкевіча, для яго акцёраў. Названы тэатр гледачы ўбачылі ў новай якасці не рэалістычнага, бытавога, а інтэлектуальнага, напоўненага сімваламі і метафарамі. Пастаноўшчык выкарыстоўвае ў спектаклі асобныя карціны, фрагменты твора драматурга, і такім чынам п'еса Ю. Сохара становіцца асновай для спектакля, у якім прысутнічае трапяткая, чыстая, жывая душа паэта. У п'есе сканцэнтраваны раней не вядомы для гледача бібліяграфічны матэрыял з жыцця Максіма Багдановіча. Драматургічны матэрыял "Страціма-лебедзя" насычаны канкрэтнымі фактамі і падзеямі, ён падкрэслена ўзнёслы і эмацыянальны. Менавіта гэтую плынь, зафіксаваны стан і імкнуцца перадаць рэжысёр-пастаноўшчык В. Баркоўскі, мастак П. Анашчанка, кампазітар А. Касінскі і балетмайстар Э. Матрунецкая. Аснову мастацкага афармлення спектакля складаюць пругкія струны, замацаваныя ад каласнікоў да самага планшэта. Яны сімвалізуюць і трапяткую прастору нашага свету, і крохкасць, недаўгавечнасць чалавечага жыцця, і сувязь з паралельнымі, нябачнымі нам жыццямі, што існуюць побач. Аднак відавочныя рэжысёрскія паўторы, сцэнаграфічныя цытаты са спектакляў "Прывітанне, Альберт!" Ю. Сохара (тэатр імя Якуба Коласа) і "Дзённік паэта" С. Кавалёва (РТБД), пастаўленых В. Баркоўскім. Заяўлены сцэнаграфічны прыём свядома паўтараецца ў названых пастаноўках, дэманструючы аўтарскі тэатр Баркоўскага і яго ўласны погляд на дзвюх вялікіх асоб: М. Багдановіча і А. Эйнштэйна.

Максіма Багдановіча ў спектаклі тэатра імя В. І. Дуніна-Марцінкевіча ўвасабляе акцёр Я. Ракіцкі. Яго герой — зусім малады чалавек. Сціплы і сарамлівы. Ён прыязджае ў Ялту ў вельмі цяжкі асабісты перыяд, калі жыцця заставалася так мала, хвароба забірала яго, але і ў той час хацелася жыць, кахаць і заставацца паэтам. Тэатр і акцёр знаёмяць гледача не з манументальным вобразам, які мы прызвычаіліся бачыць на палотнах мастакоў і ў творах скульптараў, а з жывым чалавекам, глыбока пакутным, шчырым і кранальным у кожнай сваёй сустрэчы з тымі, каго ён любіў і каму прысвячаў свае творы. Важна, што радкі вершаў у спектаклі з'яўляюцца не ілюстрацыяй, а магутным паэтычным вобразам, неад'емным ад усёй знакавай сістэмы пастаноўкі.

Гомельскі гарадскі маладзёжны тэатр прывёз "Некамедыю" паводле У. Рудава. Спектакль неадназначна ўспрымаўся гледачом і крытыкай. Выклікала неўразуменне само аўтарства спектакля. Рудаў пісаў сваю п'есу паводле К. Марачэўскага і Ф. Аляхновіча. А тут раптам — "паводле Рудава"... Як вядома, "Камедыя" У. Рудава была пастаўлена ў Альтэрнатыўным тэатры і ў Мінскім абласным драматычным, які працуе ў Маладзечне. Абодва спектаклі ішлі з вялікім поспехам — відаць, таму, што іх пастаноўшчыкі звярнулі ўвагу на самае галоўнае — філасофскую плынь твора. Бо за смешнымі, звычайнымі побытавымі абставінамі, за недарэчнымі і пазнавальнымі характарамі было схавана нешта вялікае і значнае, таямнічае і бясконца дарагое: Чалавек, яго адзінае і непаўторнае жыццё, яго духоўная еднасць з роднымі, блізкімі і проста навакольнымі людзьмі, загадкавым Сусветам. "Камедыя..." прачытваецца не проста як нязначная гісторыя з жыцця недарэчнага Дзёмы і хітрага Жыда, а як павучальная філасофская прыпавесць пра існаванне звычайнага смяротнага на Зямлі, яго пакуты і расчараванні. На жаль, надпобытавы пласт у пастаноўцы Ю. Вуты губляецца наогул. Рэжысёр прапануе гледачу некалькі сітуацый, у якія трапляюць героі "Некамедыі". Не дзіўна, што глядач сочыць за дзеяннем на ўзроўні тэксту і пацяшаецца з камічных персанажаў і недарэчнасцей у іх жыцці. Спектакль Гомельскага тэатра мае назву "Некамедыя". А насамрэч усё разыгрываецца толькі ў камедыйным плане. Пры гэтым нельга не адзначыць прафесіяналізм акцёраў гомельскай трупы. Захапляюць іх малады імпэт і тэмпераментнае выкананне. Так, напрыклад, селянін Дзёма (Ю. Марціновіч) эмацыянальна, з надрывам распавядае пра свой лёс. Толькі вось невядома, да каго ён звяртаецца: да гледача, Бога ці самога сябе?.. І жартуе ён ці гаворыць усур'ёз?.. Акцэнт рэжысёрам не пастаўлены, і многія пытанні так і застаюцца без адказу. Давід (С. Савосцін) — дзікаваты і крыху смешны, ён занадта мітусіцца на сцэне. Акцёр то іграе камедыю, то пераходзіць да адкрыта трагедыйных, сумных нот, шукаючы ў гледача спачування да свайго персанажа. Вельмі прывабная, яркая Маланка ў выкананні А. Арол. Яе гераіня шумная, смелая і рашучая. Толькі існуе сама па сабе. У адрыве ад акцёрскага ансамбля. Тактоўна выконвае ролю Чорта акцёр М. Крэчэтаў. Ён вельмі элегантны, спакойны і вытрыманы. Толькі, на жаль, успрымаецца звычайным, а не містычным персанажам. Відавочна, што спектаклю бракуе рэжысуры, яе вынаходлівасці і ўмення працаваць з драматургічным матэрыялам і акцёрамі.

Не знайшла свайго сучаснага гучання і п'еса "Хто смяецца апошнім" К. Крапівы на сцэне Мінскага абласнога драматычнага тэатра (Маладзечна). Спектакль атрымаў назву "Свінтус грандыёзус, альбо Хто смяецца апошнім" (рэжысёр У.Савіцкі). Мастак В. Цімафееў імкнецца стварыць на сцэне атмасферу жыцця сучаснай навукова-даследчай установы. На вызваленай ад груваcткай мэблі прасторы ён паставіў драўляныя скрынкі: прадметы прамавугольнай і квадратнай формы, у цэнтры сцэны — дзверы, праз якія праходзяць і ў якія ўваходзяць і выходзяць персанажы. Усе гэтыя канструкцыі сімвалізуюць інтэр'ер інстытута. Героі спектакля апранутыя ў сучасныя касцюмы, імкнуцца размаўляць па-сучаснаму. Але, нягледзячы ні на што, ім не ўдаецца запэўніць гледача ў актуальнасці праблем, пра якія ідзе гаворка ў спектаклі. Дзеянне выглядае манатонным і нецікавым, хаця ў ім удзельнічаюць акцёры, якім падуладна многае і якія добра валодаюць прафесіяй: Б. Донін, Т. Карпец, А. Пашкевіч, С. Карзей, Л. Рошчына, А. Цырук і іншыя. П'еса К. Крапівы так і застаецца творам мінулага стагоддзя. І ўзнікае пытанне: а ці заўсёды можна асучасніць пастаўіць класіку, каб яна была актуальная і цікавая гледачу?

На жаль, не падабраў ключ да п'есы Г. Марчука "Кветкі правінцыі" рэжысер В. Грыгалюнас. А помніцца ж яшчэ пяшчотны, жыццерадасны "Восеньскі блюз" і ўсё тыя ж персанажы — "кветкі правінцыі" — у пастаноўцы Р. Таліпава на бабруйскай сцэне! Ды В. Грыгалюнас вырашыў прачытаць драматургічны матэрыял як успамін пра далёкія 80-я гады мінулага стагоддзя, пра пераўтварэнні грамадства тых дзён і маладых людзей, якія выхоўваліся на дыскатэках і свята верылі ў светлую будучыню. Невыпадкова музычнае афармленне спектакля складаецца з падбору тагачасных песень. Але пры гэтым рэжысёр будуе дзеянне так, што спектакль ператвараецца ў дыскатэку і забаўляе гледача. За гэтай шумнай музыкай губляюцца характары, людскія лёсы, дзеянне нагадвае чараду камічных сітуацый. Дзіўная і сцэнаграфія спектакля. Уся сцэна зацягнута зялёнай сеткай, такой жа зялёнай раслліннасцю засцелена і ўся пляцоўка. Персанажам нібы не хапае прасторы на такой сцэне, якая да ўсяго ўспрымаецца як непраходны гушчар ці зарослыя палескія балоты. Такая сцэнаграфія прапанавана самім рэжысёрам (што і пазначана ў праграме). Ізноў пераконваемся, што сцэнаграфіяй павінны займацца прафесійныя тэатральныя мастакі, а не рэжысёры-пастаноўшчыкі сваіх спектакляў. Пра такое сумяшчальніцтва даўно ўжо варта забыць і наогул не дазваляць падобных эксперыментаў на прафесійнай сцэне. І прафесійная ігра палескай трупы — П. Рыжова, Н. Гусак, С. Серады, А. Дзмітрычэнкі, В. Ермалаевай, Ю. Брылёвай, П. Марыніча, А. Ракала і іншых акцёраў не выратоўвае гэты спектакль.

Сярод фестывальных паказаў не згубіўся спектакль Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра "Кавалер Руж" А. Курэйчыка, пастаўлены В. Еранькоўвай у жанры камедыі. Героі п'есы і спектакля прывабныя і пазнавальныя дзякуючы запазычанаму вядомаму музычнаму твору. Пастаноўшчыкі прапаноўваюць свой варыянт гісторыі кахання, ствараючы спектакль на драматычнай сцэне, які цікавы гледачу і сцэнаграфіяй (мастак А. Меранкоў), і лёгкай, няўлоўна спакуслівай музыкай А. Еранькова, і жывапісна аб'ёмнай, дакладнай рэжысурай В. Еранькоўай. Вылучаюцца работы магілёўскіх акцёраў: вытанчаная і прывабная Тэрэза, графіня Вердэнберг у выкананні А. Дудзіч; раскаваны ва ўчынках, брутальны і прыцягальны, нягледзячы ні на што, Барон фон Лерхенау — У. Пятровіч; рамантычны Актавіян — І. Ламановіч; жыццерадасная, іскрыстая Сафі — К. Кандолева; арыстакратычны Дырыжор Венскай оперы — Р. Белацаркоўскі.

Цікавым было фестывальнае знаёмства з Днепрадзяржынскім музычна-драматычным тэатрам імя Лесі Украінкі, які прывёз у Бабруйск "Эзопа" Г. Фігейрэду. Спектакль пастаўлены ў вельмі выверанай, дакладнай дынамічнай пабудове мізансцэн (рэжысёр В. Дзенісенка). Трупа прадэманстравала высокі прафесіяналізм, сучаснае асэнсаванне вядомага класічнага твора. Тэатр не імкнецца да ілюстрацыі падзей вядомага твора, прапануючы свой варыянт бачання герояў Фігейрэду і іх жыццёвых ідэалаў. Матэрыял падаецца пастаноўшчыкамі іранічна, праз прыём гульні тэатра ў тэатр.

Прысутнасць гасцей фестывалю, знаёмства з іх спектаклямі — важная падзея як для гледача, так і для крытыкі. А фэст беларускай драматургіі яшчэ раз пацвердзіў сваё права на існаванне, засведчыўшы, што наш нацыянальны тэатр існуе ў імёнах айчынных драматургаў, у нашай непаўторнай мове. І што менавіта праз п'есу, прачытаную тым ці іншым тэатрам, можа быць наладжаны дыялог культур.

На здымку: сцэна са спектакля Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа "Прывітанне, Альберт!".

Імкнуцца да мары

«Незвычайная казка Шахразады» на сцэне сталічнага Рускага дзіцячага тэатра

Кацярына ВАРОНІНА

Яшчэ зусім малады, але ўжо відавочна памацнелы і сфарміраваны на беларускай тэатральнай сцэне Рускі дзіцячы тэатр радуе сучаснага юнага гледача дзівоснай і яркай пастаноўкай "Незвычайная казка Шахразады". Кіраўнікі дзіцячага тэатра і яны ж аўтары інсцэніроўкі, творчыя і сапраўды таленавітыя людзі, — Мікіта Рулёў ды Алена Карэліна. Спектаклі тэатра арыентаваныя на дзіцячую аўдыторыю ад 3 да 12 гадоў. Тэатральныя пастаноўкі тут ладзяцца на рускай мове.

Першае, што адразу прыцягвае да сябе ўвагу ў спектаклі "Незвычайная казка Шахразады", — сцэнаграфічнае вырашэнне мастака Ларысы Рулёвай. Каляровая арганза, усходні дыван, мноства розных па форме падушак, трон уладара. Мастацкае афармленне сцэны выкананае ў плане аднаго пакоя — гасцёўні, у якой і адбываецца дзеянне ўсёй пастаноўкі. Незвычайныя, нібы з казачнай краіны, паўстаюць на сцэне акцёры ў яркіх і прыгожых касцюмах загадкавага Усходу. Улічана кожная дробязь: біжутэрыя, сумачкі, ружанец, кніга-малітоўнік.

Музычнае афармленне казкі ствараецца невялікімі фанаграмнымі песнямі ад "імя герояў" спектакля. Харэаграфічнае вырашэнне падкрэслівае атмасферу любові і чараўдзейства.

Рэжысёр пастаноўкі Уладзімір Рулёў трапна вызначыў акцёрскі склад. Знаныя прафесіяналы Андрэй Кавальчук (Візір), Раіса Сідорчык (Шахразада), Віктар Багушэвіч (Каліф), а з імі поруч — маладыя акцёры Юлія Сурмейка (Джаміля) і Дзмітрый Мядзведзеў (Фарыс). Як і ў кожнай казцы, тут прысутнічаюць дабро і зло, станоўчы персанаж і адмоўны, якім з'яўляецца ў спектаклі Візір у выкананні Андрэя Кавальчука. Яму на прафесійным акцёрскім шляху спадарожнічаюць драматычныя ролі з "дарослага" рэпертуару. У дзіцячым тэатры Андрэй Кавальчук пераканальна і з прыкметнай нотай камізму іграе злога, карыслівага персанажа. Артыст раскрываецца як майстар пераўвасаблення. Візір у яго выкананні — яркі, запамінальны.

Таямнічая Шахразада (Раіса Сідорчык), загадкавая і мудрая, заўсёды гатовая выслухаць, дапамагчы, але такім чынам, каб кожны чалавек дасягнуў праўды і дабра сам. Пяшчотна і меладычна Шахразада распавядае казкі вялікаму Каліфу, які зачаравана прыслухоўваецца да кожнага яе слова. Ды і седзячы ў глядзельнай зале, пад голас казачніцы Шахразады і насамрэч пераносішся думкамі ў пустэльню — валадарства пяскоў, вятроў...

Маладая дачка Каліфа Джаміля ў выкананні Юліі Сурмейкі далікатная і прыгожая. Яна не хоча замуж за багатага гандляра, купца ці падобных да іх. Яе не хвалюе той велізарны пасаг, які за яе прапаноўваюць. Джаміля ўпартая і строгая перад бацькам. Яна марыць кахаць і быць каханай, выйсці замуж за шчырага, добрага чалавека.

Юны і абаяльны Фарыс (Дзмітрый Мядзведзеў) па ўсім свеце шукаў дзяўчыну са свайго сну, сваю каханую. Ёю аказалася Джаміля. І цяпер, знайшоўшы адно аднае, закаханыя больш не расстануцца.

Але галоўнае слова ўсё ж застаецца за Каліфам, ролю якога выконвае Віктар Багушэвіч. Герой спектакля павінен дапамагчы шчасцю любай дачкі. Ён успамінае, што ж было ў казцы Шахразады, расказанай яму мінулай ноччу. Хоча знайсці для Фарыса ратаванне ад смерці і падносіць да вуснаў юнака ажыўляльнае малако чароўнай вярблюдзіхі. І — цуд: Фарыс ажывае. У выніку свайго злога намеру карыслівы Візір становіцца выгнаннікам. Джамілі наканаваны шлюб з яе каханым, а Каліф шчаслівы за сваю дачку.

Спектакль Рускага дзіцячага тэатра цікавы не толькі юнаму гледачу, але і дарослай аўдыторыі. Пастаноўка запамінальная, а галоўнае, актуальная сваёй праблематыкай: канфлікт бацькоў і дзяцей, дабра і зла, пошук сапраўднага кахання. Казка нясе ў сабе як павучальны, так і выхаваўчы патэнцыял. Дапамагае разумець і любіць людзей, а таксама ісці да канца за сваёй марай.

На здымку: сцэна са спектакля "Незвычайная казка Шахразады".

Няўлоўныя матылькі лёсу

Ала ДАРАШЭНКА

Гомельскі абласны драматычны тэатр працягвае слаўныя традыцыі ўвасаблення на сцэне беларускага паэтычнага слова. Сёлета была інсцэніравана аповесць Івана Шамякіна "Тандлярка і паэт", ажыццёўлена кампазіцыя паводле песень пра вайну. А да 120-годдзя з дня нараджэння Максіма Багдановіча пастаўлены спектакль "Максім і Магдалена".

Тэатр пільна шукаў адпаведную драму з жыцця класіка. Цікавы рэжысёр і акцёр, які ўжо мае неблагі досвед у гэтай сферы, В. Чэпелеў узяў за аснову аповесць Я. Конева, адаптаваўшы яе да ўласнай канцэпцыі. Тэкст давялося значна скараціць, хаця лінія кахання, сацыяльна-псіхалагічныя канфлікты захаваныя ў спектаклі і ўдала раскрываюцца ў працэсе развіцця сюжэта.

Спектакль узнаўляе апошнія гады жыцця М. Багдановіча. Цёмная сцэна. Стол з запаленай свечкай. Перад гледачамі з'яўляецца самотная постаць паэта, які знаходзіцца ў глыбокім роздуме (акцёр Р. Жураўлёў вельмі дакладна перадае найтанчэйшыя рухі душы свайго героя). Сум падкрэслівае адпаведная сцэнаграфія. Пакой для бедных студэнтаў знешнім выглядам цалкам адпавядае ўнутранаму стану героя. Нават святло здаецца шэрым і халодным. Дакладнай рэалізацыі задумы спрыяе і вобраз гаспадыні пакоя: у ім падкрэсліваюцца толькі сквапнасць, прага нажывы і адпаведная гэтаму жорсткасць у словах, дзеяннях, нават у маўчанні (артыстка Г. Вевер).

Матыў антаганізму паміж геніем і натоўпам падкрэсліваецца сцэнай, дзе гаспадыня разважае пра тое, як прадаць рукапісы і кнігі яшчэ жывога паэта.

Наогул, прыём кантрастаў — святла і цемры, жыцця і смерці — робіцца вызначальным у спектаклі. Змрочнаму настрою Ялты супрацьпастаўлена светлая часіна Яраслаўля, смяротнай хваробе — шчасце кахання.

Ванда Андрэеўна (артыстка Т. Шабалтас) — галоўная гераіня п'есы, выхаваная і самастойная паненка. Знаёмства з Максімам адбываецца ў доме Какцэвіча (артыст В. Цітоў). Маладая паненка адразу запала ў "кніжную душу" Багдановіча. Ванда верыць у лёс. Яна задумала: калі зловіць матылька — зловіць сваё шчасце. Але шчасце не давалася ў рукі дзяўчыны… Не давалася да таго часу, пакуль яна не сустрэла Багдановіча. Ён дапамог злавіць матылька яе лёсу. Для Ванды матылёк — гэта сімвал шчаслівага жыцця. А ці атрымала яна гэтае шчасце?

Жыццё раскідала Максіма і Ванду ў розныя куткі. Але каханне не гіне. Той час, калі не бачыліся паэт і паненка, шмат чаго змяніў у іх жыцці. Яны пісалі лісты адно аднаму, аднак у Ванды была ўжо сям'я і маленькая дачушка. А Максім… У Максіма пагаршалася здароўе, яго жыццё ўмомант магло трагічна абарвацца: сухоты ж на той час не вылечваліся. Memento mori (памятай пра смерць) увасабляе ў спектаклі жанчына ў белым (артыстка Л. Госцева), што ценем ходзіць за героем.

Ванда так і не зведала шчасця побач з мужам. Шарачковы раўнівец, ён аднойчы знайшоў усе тыя лісты, што пісаў да яго жонкі Багдановіч. І, раззлаваны, ледзь не застрэліўшы Ванду, ён па-свойму вырашыў адпомсціць паэту. Сцэна, дзе мужчыны па чарзе "стралялі" з пісталета ў галаву сабе, пакуль куля не вылеціць, — дастаткова напружаны момант у драме. Якую ж незвычайную моц мае каханне! Дзеля Ванды Багдановіч выстаяў, гледзячы смерці ў вочы (ён не ведаў, што стрэлы былі халастыя).

І вось каханыя разам… Здаецца, што ўжо нічога не стаіць на іх шляху, але жанчына ў белым назаўсёды забірае паэта.

Пастаноўка вызначаецца моцным мастацкім уздзеяннем. Акцёры справіліся са сваёй задачай. Спектакль, прысвечаны юбілею Максіма Багдановіча, адбыўся і застанецца, безумоўна, у памяці гледача светлай падзеяй.

Тут святкуюць, хітруюць і…

Купалаўцы зладзілі прэм'еру «Ноч на Каляды»

Кацярына ВАРОНІНА, фота Аляксандра Дзмітрыева

Мікалай Гогаль для тэатра заўсёды быў асобай загадкавай. Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы не ўпершыню спрабуе гэтую загадку разгадаць і ў сёлетнім сезоне звяртаецца да творчасці класіка.

"Ноч на Каляды" — адна з самых цікавых і жыццярадасных аповесцей М. Гогаля. Дзеянне разгортваецца ў 70-я гады XVIII ст. вакол вядомай кожнаму незвычайнай гісторыі пра ўкраінскага хлопца Вакулу, якому давялося прайсці цяжкі і адначасова захапляльны шлях па залатыя чаравічкі, каб заваяваць сэрца каханай Аксаны, паразумецца з самім чортам, пазнаёміцца з царыцай Кацярынай II у горадзе Пецярбургу. І спектакль "Ноч на Каляды" — нібы паказ украінскага народа, сярод якога жывуць каваль Вакула (А. Бародзіч) і прыгажуня Аксана (Г. Хітрык). Рэжысёр-пастаноўшчык і аўтар інсцэніроўкі М. Пінігін звяртае ўвагу на тое, што дзеецца ў час надыходу Каляд. Моладзь святкуе, радуецца жыццю, коўзаецца на санках, лепіць снегавіка. Абавязковыя калядныя песні, скокі, гульня ў Казу-калядоўшчыцу. І сімвалы: калядная зорка, каза і чырвоны певень, які, паводле старога павер'я, прадказвае хуткае замужжа.

У пастаноўцы занята каля чатырох дзясяткаў акцёраў. Што ні вобраз — то праява творчай індывідуальнасці.

Вось чаму Аксана — шыкоўная бландзінка з доўгаю касой, а не чарнявая запарожская прыгажуня. Красуня Аксана ў выкананні Г. Хітрык хавае за сваім з'едлівым какецтвам сапраўдныя пачуцці да каваля. Фізічна дужы і адначасова душэўна датклівы Вакула ў трактоўцы А. Бародзіча. Каларытная, спешчаная мужчынскай увагай і карыслівая Салоха ў выкананні В. Няфёдавай. А галоўны баламут у спектаклі — чорт, увасоблены П. Харланчуком.

Сцэнаграфія З. Марголіна — зімовыя горы, бутафорскі снег, зорнае неба, на якім месяц-серп. Пасярэдзіне сцэны — чортава пекла, уверсе над ім — купал. У сцэне, калі Вакула выпраўляецца ў Пецярбург па чаравічкі, чорт і каваль садзяцца разам у пекла-калодзеж, і купал накрывае іх, такім чынам утвараючы… ракету, якая пад знаёмыя мелодыі нясе пасажыраў да царыцы.

Адзначу сцэну ў Пецярбургу. Тут рэжысура звяртаецца да сродкаў тэатра лялечнага: у абліччы лялек — царыца Кацярына II, Фанвізін і Пацёмкін. Сучасны рэжысёрскі ход — сцэнічнае ўзаемадзеянне драматычных акцёраў і артыстаў-лялькаводаў, не схаваных ад гледачоў за шырмай.

Бабскія сваркі, гульні моладзі, чортавы хітрыкі, гогалеўскі гумар узнімаюць настрой на працягу ўсяго дзеяння.

Заключная песня ўдзельнікаў "тэатральнай фантазіі" — пра Каляды. І перазовы царкоўных званоў гучаць як напамін гледачу пра святочнасць гэтых зімовых вечароў.

На здымку: сцэна са спектакля "Ноч на Каляды".

Калісьці даўно ў мяне была цікавая вандроўка — сумесная камандзіроўка са знакамітай рускай паэтэсай Святланай Яўсеевай ад Бюро прапаганды мастацкай літаратуры. Куды мы тады камандзіраваліся, ужо не памятаю, але добра помніцца, што ў нас атрымліваўся зладжаны паэтычны дуэт, які добра прымалі слухачы нашых вершаў на шматлікіх сустрэчах, ды і мы заставаліся задаволеныя слухачамі. Што ж да мяне асабіста, дык у першую чаргу я сама была вельмі ўважлівым слухачом вершаў Святланы Георгіеўны, якая для мяне тады была жывой легендай, у якой цікава ўсё: і яе надзвычай яркі ўваход у тагачасную рускую паэзію, дзе яе лічылі адной з самых яркіх зорак у плеядзе — Андрэй Вазнясенскі, Яўген Еўтушэнка, Бэла Ахмадуліна… І тое, што яе радкі, захапляючыся, маглі цытаваць многія славутыя паэты, а галоўнае — нечаканы, на самай вяршыні ўзлёту, яе ад'езд з Масквы ў Мінск, дзе яна жыве і дасюль, ужо больш як сорак гадоў… Тады, падчас нашай камандзіроўкі, я чамусьці не асмелілася распытаць у яе пра той зоркавы маскоўскі перыяд, быццам адчувала, што змагу гэта зрабіць пасля — зусім у іншую эпоху, дзе, адпаведна, усё па-іншаму, акрамя аднаго: у кожнага паэта — свой пачатак…

Ясная паляна Святланы Яўсеевай

Раіса БАРАВІКОВА

— Святлана Георгіеўна, якім ён быў у вас? Дзе, як, з чаго ўсё пачалося, з якой крынічкі ўзяла выток сцяжына вашай паэзіі?

— З літаратурнага аб'яднання пры Саюзе пісьменнікаў у Ташкенце, дзе ўжо тады ў мяне было напісана некалькі вельмі моцных вершаў, якімі потым я і здзівіла Маскву. У Ташкенце я закончыла педінстытут і, вядома ж, паказвала вершы выкладчыку-беларусу, навукоўцу і пісьменніку Сцяпану Ліхадзіеўскаму, які вёў там замежную літаратуру, ад яго атрымала некалькі каштоўных парад, што трэба выхоўваць літаратурны густ, шукаць свае вобразы. Гэта і было пачаткам пэўнай літаратурнай школы, працягам якой стаў Маскоўскі літаратурны інстытут, праўда, завочнае аддзяленне, што было і не істотна. На свой творчы семінар, пазнаёміўшыся з маімі вершамі, мяне ўзяў паэт Васіль Жураўлёў як завочніцу. Гэта давала падставу застацца ў Маскве. Зняла пакой у "камуналцы" і… уладкавалася прыбіральшчыцай у выдавецтва "Молодая гвардия". Праўда, усяго на тры месяцы. У выдавецкіх кабінетах заўжды шмат творцаў. Пачала ім паказваць свае вершы, і неяк адразу мяне прынялі ў творчы асяродак, сталі дапамагаць. Булат Акуджава, які тым часам працаваў у выдавецтве, пачаў даваць рукапісы на рэцэнзіі, у рэдакцыі "Литературной газеты" сталі прапаноўваць для перакладу вершы паэтаў з рэспублік, ды і мае ўласныя ахвотна бралі ў друк. Потым пазнаёмілася з паэтам Давідам Самойлавым і па яго рэкамендацыі пачала супрацоўнічаць з часопісам "Иностранная литература". Такім чынам, я ўжо магла жыць з літаратурнага заробку. І займацца толькі літаратурай. Актыўна ўдзельнічала ў літаратурных вечарынах, куды мяне запрашалі старэйшыя пісьменнікі, і нават наведвала літаратурны салон Лілі Брык, дзе таксама чытала свае вершы. Я шмат чаму вучылася, і вучылася ў старэйшых і вельмі славутых тады паэтаў. Гэта была сапраўдная літаратурная школа, дзе і ад Барыса Слуцкага, і ад Сяргея Нараўчатава неаднойчы даводзілася чуць, што ўсе поспехі і пахвалы сённяшняга дня трэба як мага хутчэй забываць, таму што нельга таптацца на месцы, паэзія патрабуе ўсё новых і новых адкрыццяў, трэба ўвесь час рухацца наперад, быць у пошуку. Мы, маю на ўвазе сваіх равеснікаў, а гэта маглі быць і Уладзімір Сакалоў, і Тамара Жырмунская, і Яўгеній Вінакураў, ды і шмат іншых, звычайна збіраліся ў ЦДЛ і па чарзе чыталі вершы. І гэта таксама была літаратурная школа, там я навучылася па-сапраўднаму разумець паэзію.

> *Сапраўдныя беларускія пісьменнікі — таксама спартанцы, іх дзяржава — беларуская мова… Я знала і ведаю цудоўных беларускіх паэтаў, і яны — падзвіжнікі для мяне. Для іх захаваць сваю мову ў мастацкай літаратуры — гэта нават і не мэта жыцця, гэта само жыццё.*

— Вы згадалі паэта Яўгенія Вінакурава. Здаецца, гэта яму належаць радкі: "Талантам надо помогать, бездарности пробьются сами", але ж не толькі дапамога і падтрымка патрэбны таленавітаму паэту, патрэбен яшчэ і асяродак, у якім пануе зычлівая, шчырая, па-сяброўску цёплая атмасфера. Памятаеце славутыя радкі, што "служэнне Муз не церпіць мітусні", альбо вось гэты выраз: "Калі гавораць пушкі, Музы маўчаць"? Усё, пра што вы расказвалі, сведчыць, што вас акружала вельмі спрыяльная атмасфера, якая толькі садзейнічала развіццю таленту.

— Напэўна, гэтак… У той час усё дыхала паэзіяй. Гэтае дыханне і назвалі тады кніжным бумам. Ды і паміж самімі творцамі панавала суладдзе. Літаратурная моладзь захаплялася старэйшымі, а яны, у сваю чаргу, не шкадавалі слоў захаплення для вершаў маладых. Цяпер многае здаецца проста неверагодным. Толькі ўявіце, аднаго разу пазваніў мне Сцяпан Шчыпачоў, які тады быў старшынёй Маскоўскага аддзялення Саюза пісьменнікаў, папрасіў, каб зайшла да яго пазнаёміць са сваімі вершамі. І вось прыходжу, чытаю, і ў нейкі момант ён прамаўляе ўсхвалявана: "Да мяне прыйшоў цуд!"

— Як правіла, у маладыя гады бывае шмат куміраў, і найчасцей яны са свайго ж пакалення, а да старэйшых асаблівае стаўленне: тых, каго найбольш любіш, міжволі ўзводзіш на пэўны п'едэстал. Помню, Жэня Янішчыц пісала: "Старэйшыя мае, мне з вамі добра!" Нас, маю на ўвазе сваё пакаленне, таксама вельмі падтрымлівалі старэйшыя, значыцца, верылі ў нашу паэзію, у нашыя таленты. Была ў гэтай падтрымцы нейкая магія, нават не верылася, што такое можа быць. Помню, як я першы раз пабачыла Максіма Танка, гэта было ў старым будынку СП на Энгельса. Я прыехала ў Мінск на студэнцкую практыку. І вось зварочваю ў СП у калідор і бачу… Танк! Каля дзвярэй у прыёмны пакой. У мяне літаральна ногі падкасіліся ад хвалявання, я столькі разоў школьніцай чытала яго вершы са сцэны, і вось ён тут… зусім блізка! Жывы класік! А калі ён звярнуўся да мяне, не ведала, куды падзець рукі і што адказваць, словы блыталіся… У вас ніколі не было такога моцнага ўражання ад сустрэчы з вялікім паэтам?

— Было. У Перадзелкіне, дзе я сустрэлася з Міхаілам Святловым, які пачынаў там будаваць сваю дачу. Яна будавалася зусім недалёка ад дачы Барыса Пастарнака, які тады быў надзвычай апальным паэтам і вельмі прыцягальным для моладзі. Там, каля яго дачы, заўжды быў натоўп маладых. І вось я вазьмі ды і скажы Святлову: "А вось жа слабо зараз узяць і пайсці да апальнага Пастарнака і мяне з ім пазнаёміць?!" І Святлоў раптам зусім нечакана адказаў: "Чаму слабо? Пайшлі…" Я літаральна аслупянела… Ідзём, не запрошаныя, без папярэдняга званка. Барыс Леанідавіч сустрэў нас у хатнім халаце, але пад ім была бялюткая кашуля з накрухмаленым каўняром і манжэтамі, мяне гэта чамусьці адразу ўразіла. Вось мы прайшлі ў вялікі пакой, вось Пастарнак падышоў да піяніна, абаперся аб яго, пачаў нешта гаварыць, натхнёнае, пра літаратуру, увогуле пра мастацтва… А ў мяне галава кругам і адначасова нейкае здранцвенне, я ўся — ашаломленая: няўжо бачу і чую самога Пастарнака?!

> *Мітусня маскоўская пачала надакучваць па горла, хацелася сапраўднага дома, нарадзіць дзіця. Я пачала разумець людзей, якія пакутуюць на сутыку ўзростаў, і лёгка пагадзілася на пераезд у Мінск.*

І яшчэ была адна запамінальная сустрэча, праўда, больш спакойная, да якой я сама была падрыхтавана. Мне вельмі хацелася сустрэцца, пазнаёміцца з Ганнай Ахматавай. І Барыс Слуцкі папрасіў яе, каб яна мяне прыняла. Тэлефаную, яна запрашае да сябе. Сустрэла ў хатнім адзенні і тут жа папрасіла пачытаць вершы. Я стала чытаць любоўную лірыку, як цяпер сказалі б, "крутую", без сентыментальнасці. Паслухаўшы, яна дала ацэнку: "А мы так не пісалі!" — і я разгубілася… Потым, калі развітваліся, пацалавала — проста як Дзяржавін Пушкіна — у лоб і падарыла з аўтографам свой зборнік вершаў.

— Святлана Георгіеўна, а вы тады кахалі ўжо вядомага ў Беларусі паэта Артура Вольскага, з якім узялі шлюб і, адпаведна, пераехалі з Масквы ў Мінск?

— Артуру Вітальевічу я ўдзячная за безагляднасць: пабачыў мяне і пайшоў за мною… Мне здавалася, што ён вельмі надзейны. Мітусня маскоўская пачала надакучваць па горла, хацелася сапраўднага дома, нарадзіць дзіця. Я пачала разумець людзей, якія пакутуюць на сутыку ўзростаў, і лёгка пагадзілася на пераезд у Мінск. Помню, тады напісаўся верш: "...Трудиться буду неустанно, премного о себе не мня, там — «Ясная моя Поляна», прощай, Москва, любовь моя!"

— І як жа ўсё складвалася пасля ў Мінску?

— У мяне з'явіўся вялікі дом, надзейны муж, я нарадзіла сына… І ў той жа час зразумела, што тут свой свет, а я была створана іншым светам. І стыль літаратурнага жыцця іншы — вельмі спакойны, без таго апантанага паэтычнага бума… Для мяне настаў цяжкі час — клопат па доме, дзіця, прыйшло адчуванне, што пачала горш пісаць вершы. Ужо значна пазней, прачытаўшы безліч разумных кніг, зразумела, што большасць пісьменнікаў праходзяць праз перыяды стрэсаў, дэпрэсій, творчага ўпадку і кожны па-свойму іх пераадольвае, выходзіць з іх. Я таксама свае цяжкасці пераадолела і вынесла з іх адно вельмі важнае для сябе. Памятаеце, з гісторыі… Была такая дзяржава Спарта, якой спартанцы прысвячалі ўсё сваё жыццё. Сапраўдныя беларускія пісьменнікі — таксама спартанцы, іх дзяржава — беларуская мова… Я знала і ведаю цудоўных беларускіх паэтаў, і яны — падзвіжнікі для мяне. Для іх захаваць сваю мову ў мастацкай літаратуры — гэта нават і не мэта жыцця, гэта само жыццё. Я таксама ўключылася ў яго, праз пераклад… Пачала перакладаць Танка, пазней Купалу і Коласа, потым самых розных паэтаў — Алеся Гаруна, Ніну Тарас, Ларысу Геніюш, Ганну Новік, Васіля Вітку, Анатоля Вялюгіна, Анатоля Вярцінскага, Казіміра Камейшу, Нэлі Тулупаву і Раісу Баравікову таксама…

— Святлана Георгіеўна, а вось сённяшнія дні нашага літаратурнага жыцця? Як вы сябе адчуваеце ў гэтых днях, якія думкі з'яўляюцца?

— Калі пра асабістае, цяпер ёсць у мяне шмат сапраўдных вершаў, гэта аб'ёмная кніга, яшчэ не надрукаваная. Заўжды думала, што я чысты лірык, аднак аказалася, што наш час, цалкам новы і па-свойму непаўторны, можа выклікаць і такія радкі: "…Культура — глыба хрупкой Антарктиды. По ней гулять по-грубому нельзя: осердится, взрыдает от обиды и захлебнётся пропастью Земля"… Я не магу абыякава ставіцца да настырнай, вульгарнай, самаўлюбёнай непрафесійнасці. Цяпер у культуры і ў літаратуры шмат самазванцаў… Яны заўжды з'яўляюцца на сутыку розных эпох, новага і мінулага часу. Гэта можна параўнаць з падзвіжкаю маналітных зямных пластоў, у выніку чаго адбываюцца землятрусы. Самазванцы — гэта як тыя ж казнакрады: яны паразітуюць на культуры і, па вялікім рахунку, шкодныя для яе. Але час рухаецца, і самазванцы вельмі хутка сыходзяць у нябыт. Я веру, што ў маналіце новага часу народзяцца маладыя, прафесійныя і вельмі таленавітыя творцы, такія ж, як і іх папярэднікі, якія адкінуць самазванцаў і пачнуць ствараць сапраўдныя каштоўнасці, што абудзяць росквіт айчыннай культуры ва ўсіх яе сферах.

Словакраязнаўцы

АНАТОЛЬ ВАЛАХАНОВІЧ, даследчык гісторыі Беларусі, распавядае пра Максіма Багдановіча як пра краязнаўцу.

— Возьмем яго верш "У вёсцы" з цыкла "Мадонны", які быў надрукаваны ў зборніку "Вянок". Максім Багдановіч апісваў у ім сялянскае жыццё з усімі яго грамадска-гістарычнымі і сацыяльнымі праблемамі, нічога не прыхарошваў, паказваў усё, як было на самай справе. Ёсць меркаванне, што ў аснову верша "У вёсцы" пакладзены рэальны факт. Летам 1911 года Максім Багдановіч жыў у фальварку Ракуцёўшчына, непадалёку ад Маладзечна, і падчас адной са сваіх пешых вандровак сустрэў дзяўчынку — "упэцканую і хілаю, і худую" — "год васьмі", якая суцяшала маленькага хлопчыка, які спалохаўся, і выцірала яму слёзкі.

Паэт прызнаваўся беларускаму гісторыку, публіцысту і пісьменніку Вацлаву Ластоўскаму: "Край беларускі — лясісты і балоцісты. Вось нам і трэба стварыць паэзію лесу, паэзію дрыгвы". І не "алегорыю цёмных сіл", а "красу", "рытміку" і "чар" роднага краю яна ўвасабляе, якія, на думку паэта, трэба "падгледзець, знайсці і вынесці на шырокі свет". "На страніцах журналаў пачалі з'яўляцца беларускія казкі і песні, у апавяданнях з краёвага жыцця ўвесь час спатыкаюцца беларускія выразы, іншы раз гутаркі дзе-якіх асоб пераказваліся нават цалкам па-беларуску, а адсюль ужо недалёка і да чыста беларускіх твораў", — пісаў Максім Багдановіч у нарысе гісторыі беларускай пісьменнасці "За сто лет".

Харство беларускага краю — наша някідкая, шчымлівасціплая і такая мілая для паэта беларуская прырода — апетае ў творах "Цёплы вечар, ціхі вецер, свежы стог", "Добрай ночы, зара-зараніца!", "Плакала лета, зямлю пакідаючы", "Напілося сонца са крыніц сцюдзёных", "Над возерам" і іншых. Некаторыя вытрымкі з верша "У вёсцы" яскрава сведчаць: Максім Багдановіч быў яшчэ і краязнаўцам.

Духоўныя скарбы

Наперадзе — новыя праекты

Напрыканцы мінулага года ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адбылася ўрачыстая прэзентацыя некалькіх праектаў, рэалізаваных дзякуючы падтрымцы кампаніі Japan Tobacco International. Хаця стылістычна яны не зусім звязаныя, але ўсе скіраваныя на вырашэнне адной мэты — захаванне і папулярызацыя гісторыка-культурнай спадчыны, а таксама той, якая ёсць у фондах гістарычнай скарбніцы нашай краіны.

Раіса МАРЧУК, фота Кастуся Дробава

Альбом "Рарытэты Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь", які ўбачыў свет у РВУ "Літаратура і Мастацтва", прадстаўляе шырокай публіцы каштоўныя помнікі агульнанацыянальнага значэння, якія сведчаць пра значныя падзеі і з'явы, што паўплывалі на фарміраванне нацыі, самаідэнтыфікацыю народа Беларусі. Выданне прэзентуе прадметы са збору музея, якія адносяцца да ліку рарытэтных, знешніх з гісторыяй самой установы і фарміраваннем яе калекцый.

— Мы шмат гаворым пра тое, што наша гісторыка-культурная спадчына зазнала розныя часіны, у тым ліку і ліхія, шмат гістарычных здабыткаў знікла ці трапіла за межы краіны, таму мы павінны цаніць, шанаваць, вывучаць і папулярызаваць тое, што ў нас захавалася, — зазначыў дырэктар Нацыянальнага гістарычнага музея Сяргей Вечар. — У гэтым выданні прадстаўлены прадметы з разнастайных калекцый: археалогіі, каштоўных металаў, музычных інструментаў, беларускага народнага адзення, дакументаў… Шэраг экспанатаў, адлюстраваных у альбоме, унесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей.

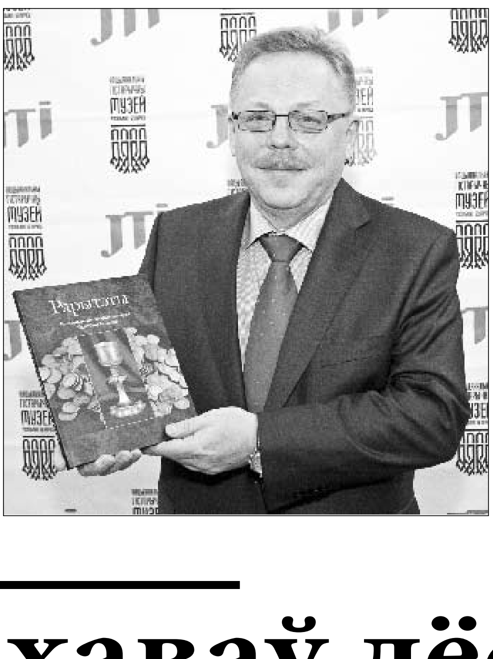
Падчас вялікай імпрэзы было прадстаўлена яшчэ адно выданне — чарговы нумар "Музейнага весніка". Першы нумар зборніка навуковых работ выйшаў восем гадоў таму ў Нацыянальным гістарычным музеі. У традыцыйным ужо выданні прэзентуюцца вынікі і здабыткі навуковай дзейнасці ўстановы, музейных спецыялістаў і навукоўцаў Беларусі. Гэты зборнік — пяты, юбілейны. Частка яго асвятляе матэрыялы круглага стала, прысвечанага 130-годдзю з дня нараджэння Івана Луцкевіча і 90-годдзю заснавання Беларускага гісторыка-этнаграфічнага музея ў Вільні. Зборнік ахоплівае шырокую палітру зробленага супрацоўнікамі музея: матэрыялы гістарычных даследаванняў, навуковыя канцэпцыі выставак, музейна-педагагічныя праекты, хроніку падзей, што адбываліся ва ўстанове.

Музейны збор Нацыянальнага гістарычнага — найбуйнейшы ў краіне — налічвае больш як 370 тысяч прадметаў. Для таго, каб прадставіць шырокай грамадскасці ўнікальныя экспанаты, большасці з іх патрабуецца дапамога рэстаўратараў. Так, новае жыццё было нададзена надзвычай унікальнаму экспанату — каталіцкай іконе канца XVIII ст. Адрэстаўраваная рэліквія — гэта яшчэ і ўзор народнай творчасці, рэдкі экзэмпляр беларускага рэлігійнага мастацтва.

Абраз двухбаковы. На адным баку — выява святога Іосіфа ў поўны рост, на другім — паясная выява Маці Божай. Ікона датуецца 1789 годам, паходзіць з вёскі Міратычы Навагрудскага раёна, а паступіла ў музей у 1976-м з Дзяржаўнага мастацкага музея БССР. Рэстаўрацыю выканаў мастак Белрэстаўрацыі Уладзімір Нікіцін. Рарытэт зойме належнае месца ў новай гістарычнай экспазіцыі, а да 28 студзеня яго можна ўбачыць у выставачнай зале музея.

Падчас прэзентацыі былі прадстаўлены жывапісныя копіі партрэтаў са знакамітага Радзівілаўскага збору, які ўяўляе сабой калекцыю партрэтаў прадстаўнікоў роду, вядомых палітычных і дзяржаўных дзеячаў. Заснаваў гэту калекцыю яшчэ Мікалай Крыштаф Сіротка (1549 — 1616) напрыканцы XVI ст. На працягу некалькіх стагоддзяў і да 1939 года Радзівілаўскі збор удакладняўся і пашыраўся. У Нацыянальным гістарычным захоўваецца толькі частка партрэтаў. На жаль, час экспанавання жывапісных твораў абмежаваны. Для таго, каб "даць адпачыць" арыгіналам, былі створаны прафесійныя копіі карцін. Яны на пэўны час заменяць рарытэты ў экспазіцыі. Падрыхтавана дзевяць копій, сярод якіх партрэт Войшунда – міфічнага пачынальніка роду Радзівілаў, караля Рэчы Паспалітай Аўгуста III, гетмана Канстанціна Астрожскага і інш. Копіі выканалі членамі Беларускага Саюза мастакоў Сяргеем Лагуновічам-Чарэпкам, Надзеяй Лівенцавай і Віктарам Варанкевічам.

Узаемадзеянне паміж кампаніяй JTI і Нацыянальным гістарычным музеем — значны дадатак да шэрагу буйнамаштабных міжнародных праектаў. Прынамсі, кампанія аказвае шматгадовую падтрымку Дзяржаўнаму Эрмітажу і Дзяржаўнаму музею выяўленчых мастацтваў імя Пушкіна ў Расіі, Луўру ў Францыі і музею Прада ў Іспаніі.

— Бясспрэчна, у 2012 годзе мы прадоўжым нашае цеснае супрацоўніцтва з Нацыянальным гістарычным музеем, а гэта значыць, што нас з вамі чакаюць новыя і цікавыя сустрэчы з гісторыка-культурнай спадчынай, — зазначыў дырэктар Джапан Табакка Інтэрнэшнл ЭсЭндДзі кампаніі JTI Генадзь Бруснікоў.

На здымках: каталіцкі абраз канца XVIII ст.; Генадзь Бруснікоў прадстаўляе альбом "Рарытэты Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь".

Прасы-рарытэты

Бажэна СТРОК

Самую вялікую ў нашай краіне калекцыю прасаў сабраў прыватны калекцыянер Леанід Вечар. За дзесяць апошніх гадоў жыхар Слуцка займеў больш як 450 рарытэтаў, выраблены калісьці ў Расіі, Галандыі, Польшчы, Вялікабрытаніі, ва Украіне. Шмат экспанатаў знайшлося і ў Беларусі. Аднойчы, завітаўшы ў Слуцкі краязнаўчы музей, Леанід прыкмеціў дзівосныя страдаўнія рэчы і загарэўся ідэяй стварыць уласную калекцыю рарытэтаў. Сёння случанін можа прадэманстраваць вугальныя і наплітныя прасы, чыгунныя і мініяцюрныя, бронзавыя і жалезныя… Самы стараднаўні, латунны, датуецца 1827 годам і набыты ў Клецку. Пошук экспанатаў не спыняецца.

Пуцявіны

Захаваў лёс

Юрась КАМЯГІН, краязнаўца

Аднойчы вядомы кіргізскі пісьменнік Чынгіз Айтматаў сказаў: "Лёс захаваў нам Васіля Быкава, каб ён жыў і пісаў ад імя цэлага пакалення". І сапраўды: пісьменнік прайшоў праз усе ваенныя выпрабаванні. Быццам бы нейкая дзівосная сіла адводзіла ад яго кулі і асколкі.

Памятаеце аповесць "Жураўліны крык"? Баец Глечык у фінале застаецца адзін на чыгуначным пераездзе і рыхтуецца сустрэць агнём ворага. Што чакае яго ў наступныя імгненні? Смерць? Палон? Эпізод, апісаны Быкавым, адбываўся на вайне неадназоразова. Вось і гарачым ліпеньскім днём 1941 года непадалёку ад Магілёва прыкрываў адыход сваіх таварышаў радавы 24-й стралковай дывізіі. Адстрэльваўся да апошняга, параненны трапіў у палон. Пачаўся доўгі і пакутніцкі шлях байца ў няволі. Спачатку яго трымалі каля Магілёва, потым адвезлі ў лагер ваеннапалонных у Гродна. Але і там салдат не затрымаўся. У рэшце рэшт трапіў у Асвенцым. Адтуль ужо выйсця не было. Праз некалькі месяцаў чырвонаармеец памёр ад голаду і знясілення. Яго звалі Васілём Уладзіміравічам Быкавым. Нарадзіўся ў 1916 годзе ў вёсцы Старая Парубежка Саратаўскай вобласці і ўвесь час жыў у сціплым краі. Адсюль у маі 1941-га хлопца прызвалі ў армію, трапіў служыць на беларускую зямлю.

А вось другі выпадак. У студзені 1944 года нашага слаўнага земляка палічылі забітым у баі, які праходзіў непадалёку ад вёскі Вялікая Севярынка Кіраваградскай вобласці. Нават даслалі бацькам пахавальны ліст. На шчасце, Васіль Быкаў быў толькі паранены і трапіў у шпіталь. А яго баявыя таварышы рушылі далей на захад. Калі б не гэтае здарэнне, Васіль Уладзіміравіч ваяваў бы разам з імі і, магчыма, яму давялося б вызваляць ад немцаў Севастопаль. Аднак адбылося інакш, і ў гэтым горадзе змагаліся іншыя. 9 мая 1944 года, якраз у той дзень, калі ворага канчаткова выбілі з Севастопаля, на ўскраіне горада загінуў ураджэнец пасёлка Ліменда Котласкага раёна Архангельскай вобласці сяржант Васіль Уладзіміравіч Быкаў.

У чэрвені 1944 года падчас славутай аперацыі "Баграціён" на віцебскай зямлі ваяваў сяржант 1679-га артылерыйска-мінамётнага палка Васіль Уладзіміравіч Быкаў. Ен нарадзіўся ў 1921 годзе за тысячы кіламетраў ад Беларусі, у далёкім сібірскім горадзе Томску. На фронце — з 1942-га, быў двойчы паранены, але пасля лячэння ў шпіталях вяртаўся зноў у строй. 26 чэрвеня 1944 года стала для яго апошнім днём. Сяржант-артылерыст загінуў каля вёскі Пурплева Сенненскага раёна Віцебскай вобласці, там яго і пахавалі.

Яго ж знакаміты цёзка з суседняй Ушаччыны вярнуўся пасля Перамогі дамоў і напісаў праўду пра вайну, на якой яму пашчасціла выжыць.

Ігнат ШЫЧКО

Узгадваючы Стаброўскага

Сёння імёны Іосіфа Стаброўскага і Сяргея Новіка-Пеюна добра вядомыя ў гісторыі беларускай культуры. Першы — археолаг, краязнавец, заснавальнік Слонімскага краязнаўчага музея. Другі — пісьменнік, які ў пярэдадзень Вялікай Айчыннай вайны быў дырэктарам згаданага музея, сябар Стаброўскага. Заслугі абодвух руплівых збіральнікаў памяткаў гісторыі і культуры Айчыны неаднойчы былі засведчаны, апісаны, у тым ліку — і ў персанальных артыкулах у "Энцыклапедыі гісторыі Беларусі". А між тым не ўсё проста складвалася ў ранейшыя дзесяцігоддзі з ушанаваннем І. Стаброўскага, прызнаннем яго здабыткаў на краязнаўчай, музейнай ніве.

Памёр Іосіф Іосіфавіч 15 студзеня 1968 года на 99-м годзе жыцця. Пахавалі краязнаўцу ў вёсцы Арловічы, землі якой некалі належалі роду Стаброўскіх. А вось далей…

Тэлеграму пра смерць свайго старэйшага таварыша Сяргей Міхайлавіч атрымаў у той самы трагічны дзень — 15 студзеня. Хуценька выправіўся з Мінска і раніцай наступнага дня быў у Слоніме. З сабою прывёз і ліст да рэдактара газеты "За перамогу камунізма" Фёдара Ганчара: "Паважаны тав. рэдактар! Вельмі прашу змясціць на старонках газеты "За перамогу камунізма" некралог "Памяці І. І. Стаброўскага", які да гэтага далучаю. З павагаю, Сяргей Новік-Пяюн. г. Мінск, 15 студзеня 1968 года. Мой адрас: Новик-Пеюн Сергей Михайлович, Минск-36, Куприянова, 9 — 108. Тэлефон: 25-00-63".

У архіве пісьменніка застаўся тэкст ліста і некралог. На копіі Сяргей Міхайлавіч надрукаваў "заўвагу": "Калі я прыехаў у Слонім да Стаброўскага, папрасіў дачку Іосіфа Іосіфавіча Дзіляру Іосіфаўну Стаброўскую аднесці некралог у рэдакцыю газеты "За перамогу камунізма". Яна пайшла разам са сваёй сяброўкай (прозвішча не ведаю). Хутка яны вярнуліся і паведамілі, што рэдактара не засталі і яны падалі некралог супрацоўніку рэдакцыі, які сказаў, што "друкаваць не будуць"… І некралог надрукаваны не быў".

Пахавалі археолага і краязнаўцу ціха, без музыкі. Труну з целам нябожчыка правезлі міма будынка музея. Жыхары вёскі Арловічы, даведаўшыся пра смерць Іосіфа Іосіфавіча, вырашылі пахаваць земляка на кургане, на бацькоўскай зямлі. На ўскраіне Арловіч вяскоўцы сустрэлі аўтобус і неслі труну тры кіламетры на руках. Мароз не адчуваўся.

Некралог Сяргей Міхайлавіч усё ж надрукаваў. У газеце польскіх беларусаў "Ніва" — 11 лютага 1968 года.

У некаторай ступені стаўленне да памяці пра Стаброўскага пачало змяняцца пасля публікацыі 24 студзеня 1971 г. у "Сельской газете" (цяпер — "Белорусская нива") грунтоўнага нарыса "Всё осталось людям". Аўтары — ужо вядомыя на той час журналісты Іосіф Калюта і Аляксандр Шабалін. Публікацыя выклікала шырокі розгалас. І ўжо напрыканцы сакавіка газета друкуе вялікую падборку чытацкіх лістоў. Аўтары дапісаў у газету — далёка не выпадковыя людзі: вядомы археолаг Л. Аляксееў, генерал-лейтэнант інжынерных войск, ганаровы грамадзянін Слоніма Я. Леашэня, дырэктар Чапялёўскага народнага краязнаўчага музея Салігорскага раёна В. Ванчукевіч, супрацоўнік Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР А. Ліс, прарэктар Гродзенскага педагагічнага інстытута, доктар гістарычных навук, прафесар Б. Фіх, згаданы ўжо С. Новік-Пяюн (яго пазначылі як былога дырэктара Слонімскага гісторыка-краязнаўчага музея). У падборцы "След на земле" быў надрукаваны і ліст урача А. Гутарэвіча. Два абзацы. У арыгінале, які мне прадставіў Іосіф Калюта, — тэкст больш шырокі. Таму дазволю сабе працытаваць пісьмо Яўгена Гутарэвіча, медыцынскага работніка з Львова, цалкам, без зразумелых на той, 1971 года, час купюр. Вось што піша карэспандэнт з Украіны: "В «Сельской газете» от 24 января 1971 г. № 20 я прочитал Ваш великолепный очерк, посвящённый основателю Слонимского музея, Иосифу Иосифовичу Стабровскому. Признаюсь, я был приятно поражён и взволнован Вашей статьёй, в кратких и красиво выраженных словах описывающей жизнь Иосифа Иосифовича.

Ведь этот человек всю свою жизнь посвятил службе народу, думая о его благополучии и считая своей родиной ту страну, в которой он родился и вырос.

Тем более обидно, что память о нём ушла вместе с ним… Известие о том, что из Слонимского музея удалён его портрет, просто поразило меня, главным образом бестактным и никчемным поведением сегодняшних руководителей музея и общественности, которая, к сожалению, не среагировала на это явление.

Я внимательно слежу за этими скудными заметками, касающимися деятельности Иосифа Иосифовича и периодически появляющимися в белорусской прессе, как "Старонкі аднаго жыцця" М. Рылко в журнале "Маладосць", "Дарагая памяць сэрца" М. Рылко в 18 номере "Голаса Радзімы", поэта Новика-Пеюна С. М. в журнале (трэба: газеце. — **І. Ш.**) "Ніва" № 6 в 1968 г. и другими.

Обиднее всего, что в местной газете "За перамогу камунизма" не было написано ни слова товарищами из местных партийных и административных органов. А ведь И. И. Стабровский для масштаба Слонима, пожалуй, был личностью весьма заслуживающей внимания и уважения. В газете появился некролог сотрудников его дочери Диляры Иосифовны, работающей медсестрой в местном тубдиспансере.

Иосиф Иосифович был чрезвычайно скрытным человеком. Всё,

> *Акрамя афіцыйнага прызнання заўсёды існуе грамадская ацэнка. Часам яна адыгрывае вельмі істотную ролю. Так здарылася і ў выпадку з ушанаваннем памяці пра Іосіфа Стаброўскага. Але дапамаглі абудзіцца гэтай грамадскай думцы два нераўнадушныя, неабыякавыя да гістарычнай памяці Айчыны чалавекі, два журналісты.*

что он имел, он ещё задолго до освобождения Белоруссии раздал крестьянам, другом которых был до последнего момента своей жизни. И надо признать, что они помнили о нём и когда он умер, именно они похоронили своего "деда Осипа" в Орловичах, отдав ему должную честь.

Последний раз я встречался с Иосифом Иосифовичем в августе 1959 года. Мы долго беседовали на темы Слонимского музея, раскопок, его путешествий. С ним никогда не было скучно. Иосиф Иосифович много работал, готовил к печати свои труды, делал записи. Он имел много старинных книг, которые показывал мне с любовью, рассказывая о их происхождении и содержании. Я тогда сделал несколько снимков, два из которых посылаю вам для использования (безвозвратно).

Мы всё время обменивались короткими письмами и поздравительными карточками на все праздничные дни. На ноябрьские праздники 1967 г. я получил от него кратенькое поздравительное письмо, с заметкой: "Мне тяжело писать, болезнь мучает меня. Видно, скоро конец…" В ответ я написал длинное письмо, успокаивая его и обещая приехать на юбилейные торжества по поводу 100-летия. Ответа на письмо я уже не получил. 17 января (насамрэч 15 студзеня. — **І. Ш.**) 1968 года Иосифа Иосифовича не стало. На его похоронах я не был: слишком поздно узнал о его смерти. Но память о нём всегда сохранится в моей душе, как о человеке удивительной прямоты и честности, высокой культуры, большого ума, чрезвычайной трудоспособности и прекрасной души.

Умер большой исследователь и учёный. К сожалению, при жизни — непризнанный.

И вот, прочитав Ваш, дорогие товарищи, очерк, я увидел, что всё-таки есть люди, которые интересуются памятью Иосифа Иосифовича и напоминают людям о том, который почти сто лет посвятил своему народу, работая бескорыстно во имя Науки, перенося многие невзгоды при панской Польше, гитлеровской оккупации и ещё во многих моментах своей жизни.

Честь и слава Его памяти!

С приветом, Е. А. Гуторевич".

Ліст львоўскага ўрача ў многім паказальны. Ён нагадаў пра тое, што, акрамя афіцыйнага прызнання, заўсёды існуе грамадская ацэнка. Часам яна адыгрывае вельмі істотную ролю. Так здарылася і ў выпадку з ушанаваннем памяці пра Іосіфа Стаброўскага. Але дапамаглі абудзіцца гэтай грамадскай думцы два нераўнадушныя, неабыякавыя да гістарычнай памяці Айчыны чалавекі, два журналісты. Аляксандр Шабалін у хуткім часе пасля тае публікацыі перайшоў на працу ў ЦК КПБ, быў памочнікам сакратара ЦК. У 1978-м А. Шабаліна прызначылі галоўным рэдактарам часопіса "Беларусь". Выдаў шэраг кніг. У суаўтарстве з У. Ампілавым напісаў кінасцэнарый мастацкага фільма "Агонь на сябе", дзе была дадзена ацэнка злачынным метадам меліярацыі на Палессі. Іосіф Калюта пасля "Сельской газеты" працаваў у "Народнай газеце", часопісах "Беларуская думка", "Беларусь". І цяпер часта выступае ў друку.

…А што да некралога, напісанага Сяргеем Новікам-Пеюном, то нічога ў ім, здаецца, не было такога, што магло б парушыць пазіцыі тагачаснай партыйнай улады. Вось тэкст — "Памяці І. І. Стаброўскага": "15 студзеня 1968 года на 99-м годзе жыцця ў горадзе Слоніме памёр Іосіф Іосіфавіч Стаброўскі, археолаг, заснавальнік Слонімскага гісторыка-краязнаўчага музея.

Восенню 1924 года Іосіф Іосіфавіч Стаброўскі арганізаваў у Слоніме выстаўку старадаўніх дакументаў і кніг, якія ён збіраў больш як паўстагоддзя. Выстаўка выклікала вялікую цікавасць у наведвальнікаў, асабліва сярод школьнай моладзі. Пасля яе закрыцця ўвесь сабраны археалагічны матэрыял і каштоўную калекцыю вырабаў каменнага веку Стаброўскі паклаў у аснову гістарычна-краязнаўчага музея.

У верасні 1939 года, калі ў Слоніме ўстанавілася савецкая ўлада, музей перайшоў на дзяржаўнае ўтрыманне. Ён узбагаціўся каштоўнымі калекцыямі — мінералагічнай і палеанталагічнай, выстаўкамі навуковага атэізму, гісторыі СССР, карцінамі, нумізматычным, этнаграфічным матэрыялам і шматлікімі іншымі экспанатамі.

У час Вялікай Айчыннай вайны фашысцкія вылюдкі знішчылі вялікую колькасць экспанатаў. Аднак Стаброўскаму ўдалося схаваць шмат матэрыялаў і некалькі тысяч тамоў савецкай літаратуры, якія экспануюцца цяпер у музеі, што існуе ўжо 45-ы год.

Іосіф Іосіфавіч Стаброўскі да апошніх дзён свайго жыцця працягваў цікавіцца дзейнасцю і лёсам свайго дзецішча — Слонімскага гістарычна-краязнаўчага музея, які будзе вечным помнікам свайму заснавальніку".

Мо раённыя журналісты былі добра праінфармаваны пра лёс аўтара — шматгадовага вязня сталінскіх лагераў, паэта, які і пры палаках адседзеў, і фашысцкі канцлагер прайшоў?.. А мо наадварот — не ведалі?..

Да ведама

Мікола БЕРЛЕЖ

Паранены Чарнобылем раён

У РВУ "Літаратура і Мастацтва" пабачыла свет гісторыка-дакументальная хроніка "Памяць Чарнобыля", прысвечаная Хойніцкаму раёну.

10 снежня 2004 года Хойніцкім райвыканкамам было прынята рашэнне № 1049 "Аб стварэнні музея ў былой Дварышчанскай СШ". А ў кастрычніку 2006 года яшчэ адно рашэнне — перавод музея ў аграгарадок Судкова. 16 мая наступнага года былі адчынены дзверы скарбніцы памяці пра трагедыю, што здарылася 26 красавіка 1986 года, пра тых людзей, хто першымі зірнулі бядзе ў твар, пра лёсы перасяленцаў з вёсак Хойнічччыны. Кіруе работай музея Валянціна Гацко, якая на свае вочы бачыла ўсе падзеі 1986 года, працавала ў той жахлівы час інспектарам аддзела адукацыі райвыканкама. Сёння ў пяці выставачных пакоях музея "Трагедыя Чарнобыля" знаходзіцца больш як 2300 экспанатаў.

— У дзейнасці музея асноўныя з'яўляюцца навукова-даследчы і сістэматызацыйны кірункі, — расказвае Валянціна Апанасаўна, — а таксама работа па збору матэрыялаў у межах галоўных праектаў: "Чарнобыль — вечная памяць і трагедыя Беларусі", "Этнаграфія і гісторыя адселеных вёсак", "Сувязь з блізкім і далёкім замежжам", "Насуперак Чарнобылю жыве і працуе Беларусь".

Плён сваіх музейных, краязнаўчых росшукаў В. Гацко абагульніла ў цікавай працы "Памяць Чарнобыля", якая пабачыла свет кнігай дзякуючы фінансавай падтрымцы Праграмы развіцця ААН у рамках выканання Міжнароднага праекта тэхнічнай дапамогі "Развіццё міжнароднай даследчыцкай і інфармацыйнай сеткі па Чарнобылі (JCRIN). Вельмі часта, расказваючы пра 1986-ы і наступныя гады, аўтар звяртаецца да літаратурна-мастацкіх памятак. Сваё слова пра Чарнобыльскую бяду сказалі паэты Мікола Мятліцкі, Ала Канапелька, празаікі, публіцысты Барыс Сачанка, Арсен Сакун, Дзмітрый Дземічаў і інш. Іх кнігі — у музейнай экспазіцыі на самым ганаровым месцы. Расказвае аўтар гісторыка-дакументальнай хронікі пра работу ў 1986 годзе хойніцкай журналісткі Клаўдзіі Босак, якую ў 1987 за актыўны ўдзел у ліквідацыі наступстваў аварыі на ЧАЭС узнагародзілі ордэнам Дружбы народаў. Згадвае В. Гацко і Валянціна Ігнатавіча Баранава (у 1986-м ён працаваў загадчыкам аргаізацыйнага аддзела Хойніцкага райкама КПБ), які шмат садзейнічаў стварэнню музея "Трагедыя Чарнобыля", напісаў кнігу "Попел Чарнобыля стукае ў сэрцы".

Неаднойчы наведваў паслячарнобыльскі хойніцкі край Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка. Лейтматыў многіх старонак кнігі — жаданне паказаць мужнасць, перакананні тых людзей, якія сёння жывуць у Хойніках і ваколіцах. Вось што, у прыватнасці, гаворыць старшыня Хойніцкага райвыканкама Аляксандр Васільевіч Бічан: "Для нас сёння галоўнае — годна жыць і працаваць, нягледзячы на тое, што наступствы чарнобыльскай бяды даводзіцца адольваць да гэтай пары. Людзі, што засталіся тут і не з'ехалі, зрабілі свой выбар — працаваць і жыць на роднай зямлі. Важна стварыць для іх нармальныя ўмовы".

Кніга В. Гацко "Памяць Чарнобыля" ўвабрала ў сябе шмат інфармацыі і пра адселеныя вёскі Хойніцкага раёна, іх гісторыю, пра лёсы ўраджэнцаў Бабчына, Краснаселля, Хвашчоўкі, Арэвічаў, Баршчоўкі, Кажушкоў і іншых паселішчаў. Гісторыка-дакументальная хроніка Хойнічыны ў звязку з чарнобыльскай тэмай — добры ўнёсак у гомельскую краязнаўчую бібліятэку.

Вось і зноў у дзверы стукаецца Каляда. Крочаць вясковай вуліцай пераапранутыя жанчыны і мужчыны, дзеці, моладзь. Колькі намаганняў прыклалі, каб знішчыць памяць пра любімае свята славян, але гэта аказалася не пад сілу. І сёння не рэдкасць сустрэць Каляду нават у гарадской шматпавярхоўцы. Старадаўняя традыцыя жыве і радуе людзей.

Калядныя казкі

Ірына ТОРБІНА,
фота аўтара

Амаль у кожнай сям'і на Чашнічыне, што на паўднёвым усходзе Беларусі, захаваліся ўспаміны пра тое, як святкавалі продкі. Не толькі пра багаты стол дбалі. Калядкі складалі, адзенне рыхтавалі, хату прыбіралі. Шмат чаго ладзілі да Каляд: ткалі, вышывалі, саломку плялі, з гліны ляпілі. Цяперашнія народныя майстры, хоць і жывуць часта далёка ад вёскі, вывучаюць і выкарыстоўваюць вопыт продкаў. У выставачнай зале раённага Дома рамёстваў знайсці такія вырабы няцяжка.

Некалькі год таму раптоўна пайшла з жыцця майстар Наталля Паддубная. Маладая жанчына перавагу ў сваіх захапленнях аддавала ткацтву. Яе працавітыя рукі зрабілі не адзін дзясятак метраў прыгожага даматканага палатна. Да Каляд рыхтавала ручнікі. Адзін з іх напярэдадні свята ўпрыгожвае вітрыну. На белым фоне чатыры радкі традыцыйнага аздаблення. Першы сімвалізуе застолле. У другім — певень, птушка, што асабліва шануецца праваслаўнымі, ён нават дазваляўся хадзіць пад іконамі. Трэці радок — салярныя знакі, чацвёрты — фігуркі Каляды. Менавіта такімі ручнікамі ўпрыгожвалі хату на свята.

Дырэктар Дома рамёстваў Ларыса Варчэня — саломапляцельшчыца са стажам. У яе творчасці шмат ад культуры Каляд як з усходу, так і з захаду Беларусі. Адзін з любімых вырабаў — саламяны анёл, вястун багоў. Продкі верылі, што ён прыносіць у хату паразуменне, гармонію, спрыяе надзеям на лепшае. Майстар мае цэлую калекцыю анёлаў. Да іх стварэння — розныя падыходы. Фігуркі аздоблены рознакаляровай саломкай і тканінай. Кожны колер мае сваё значэнне. Асаблівую ўвагу надае аўтар форме і памеру крылаў. Дзякуючы творчаму пошуку героі атрымліваюцца не падобнымі адзін да аднаго і вельмі цікавымі. І колькі б у іх ні ўглядаўся — кожны раз адшукваеш нешта новае.

Шмат працуе Л. Варчэня над калляднымі маскамі. Мядзведзь, Каза — гумарыстычныя персанажы калядных гульняў — яе героі. Маска-твар з рысамі сапраўднага гаспадара, якому не патрэбны ніякія рэкамендацыі, — вядома ж, Мядзведзь. А якое свята без Казы?! У славян гэта знак радасці, дабрабыту, шчодрасці. Ёсць у майстра цікавая задумка — стварыць галерэю саламяных персанажаў каляднай тэматыкі ў поўны рост. І пакрысе яна здзяйсняецца. У рабочым кабінеце Л. Варчэні падсыхае каркас будучага Мішкі-балалаечніка. Балалайка, дарэчы, яго ўжо чакае. Музычны інструмент з саломкі нават паспеў з'ездзіць на Славянскі базар і ўразіць гасцей-расіян.

У майстра-кераміста Святланы Арэхавай таксама маецца невялікая калядная калекцыя фаянсавых анёлаў. Жанчына лічыць, што менавіта гэты матэрыял найбольш здольны перадаць узвышанасць і чысціню вобразаў. Невялічкія белыя фігуркі сапраўды нагадваюць нябесныя стварэнні.

Кожны народны майстар на Чашнічыне мае хоць некалькі рэчаў, зробленых да любімага свята. Усё разам — бясконцая калядная казка, якую можна прачытаць на палатне, паперы, дрэве ці шкле.

На здымках: анёл, выраблены Ларысай Варчэняй; фаянсавыя анёлы Святланы Арэхавай.

Чароўная нітка душы

Галіна РАМАНЧУК,
фота аўтара

Высокая, абаяльная жанчына са светлым поглядам бяздонных вачэй і мяккай сціплай усмешкай непрыкметна акунула мяне ў свет прыгажосці, створанай цеплынёй душы і здольнымі рукамі. Ад яе карцін-вышыванак, выстаўленых у Бераставіцкай дзіцячай школе мастацтваў, праменіла святло, супакойвалася душа, шматгалосы навакольны свет ахінаў пяшчотай.

На здымку: Вера Лукашэвіч і яе работа "Коні".

Гэта не першая выстаўка народнага майстра Веры Лукашэвіч. Яе вышыванкі ўпрыгожвалі розныя фестывалі, у тым ліку і фестываль Нацыянальных культур, "Дажынкі", імі цешыліся ўдзячныя наведвальнікі выставак у суседняй Польшчы.

Гэтай выстаўцы Вера Рыгораўна аддала больш як дваццаць сваіх работ — каларыстых і непаўторных. Вось букет агністых руж — першая яе карціна — быццам іграе ўмела падабранымі сакавітымі ніткамі. У вышыванцы "Браткі" трынаццаць самых розных па колеры зіхоткіх кветачак, не падобных адна на адну.

— Вышыўка займае шмат часу, бывае, паўгода, усё залежыць ад настрою і натхнення. Вось карціну "Коні" стварала два месяцы, — распавядае майстрыха.

Гэта проста незвычайная работа! Вера Рыгораўна так перадала тонкасць дэталяў, што коні быццам жывыя, здаецца, вось-вось абдадуць пырскамі чыстай вады з-пад капытоў, а з-за сініх аблокаў выгляне чаканае сонца.

У кожнай карціне — свой душэўны настрой, свая гама пачуццяў і фантазія. Бывае, на выстаўках наведвальнікі нават дакранаюцца да карцін рукой, думаюць, што вышыўка пад шклом: так пяшчотна і лірычна адлюстроўвае на палатне майстрыха розныя сюжэты. У гэтым жывапісе іголкай з кожнай работай удасканальваецца тэхніка, больш трапна перадаецца каларыт фарбаў.

Дарэчы, упершыню да кожнай сваёй работы Вера Рыгораўна падабрала вершаваныя радкі любімых аўтараў, што яшчэ больш яскрава адлюстроўвае кожны вобраз.

— А ці ёсць любімая работа? — цікаўлюся ў жанчыны.

— Яны мне ўсе дарагія, я проста адпачываю душой за вышыўкай, але найбольш прыцягвае карціна з ружамі, хаця лічу, што найлепшае яшчэ наперадзе. У нашым доме кожная карціна мае сваё месца, і калі яны на выстаўках — пуста, быццам чагосьці не хапае.

Здаецца, начальніку вытворча-планавага аддзела ў Бераставіцкай ПМК не да творчасці. Але Вера Рыгораўна лічыць, што яе асноўная праца і захапленне мастацкай вышыўкай — адно цэлае. Бо чалавек стварае прыгажосць не толькі на палатне, але і на будаўнічым аб'екце, трэба толькі ўкласці душу.

Захапленне майстрыхі падзяляюць дарослыя дочкі, якія таксама ўпрыгожваюць сваё жыллё вышыванкамі. Яна ж марыць: вось падрасце ўнучка Янчка і, магчыма, створыць уласны шэдэўр.

З глыбінкі

Памяць — працяг справы

У Лунінцы літаратурна-краязнаўчая праграма ў сёмы раз сабрала тых, хто шануе мінулае роднага краю і захапляецца выдатнымі дасягненнямі сучаснікаў. Гэтыя сустрэчы прысвячаюцца пачынальніку лунінецкага краязнаўства, пісьменніку Мікалаю Калінковічу (1950 — 1990). Праходзяць яны ў снежні, напярэдадні нараджэння нашага земляка, што амаль супадае з прафесійным святам супрацоўнікаў органаў дзяржаўнай бяспекі, дзе ён служыў.

Лунінецкае аддзяленне УКДБ па Брэсцкай вобласці ўстанавіла Дыплом Памяці М. Калінковіча. Сёлета ўзнагароднай адзначана настаўніца Лунінецкага ліцэя Валянціна Казун, якая разам з вучнямі стварыла цудоўны краязнаўчы музей. Традыцыяй штогадовай сустрэчы стала ўшанаванне пераможцаў конкурсу чытальнікаў вершаў краязнаўчай тэматыкі. За выдатнае мастацкае чытанне дыплом уручаны вучаніцы Вялікачучавіцкай СШ Марыне Гаргун і яе настаўніцы Розе Кірыені.

Дыпломам Памяці М. Калінковіча ўзнагароджваюцца таксама педагогі, якія імкнуцца далучыць вучняў да здаровага ладу жыцця. У мінулым годзе адзначана Надзея Богдан. Сустрэчы, прысвечаныя М. Калінковічу, мы называем "Лунінецкая памяць", выдатна ўсведамляючы: жаданне шчыраваць на плён малой радзімы сёння пачынаецца з гонару за тых, хто працаваў дзеля дабрабыту і росквіту сваёй сям'і, сваёй зямлі, сваёй Айчыны.

Таццяна КАНАПАЦКАЯ,
г. Лунінец

Закаханы ў Палессе

Палескі край шчодры на таленавітых, адданых сваёй справе людзей. Адзін з іх — Алесь Бібіцкі. Гэтае імя шмат значыць для Піншчыны. Самабытны, яркі паэт пакінуў спадчыну, якая прасякнута бязмежнай любоўю да рупліўцаў-палешукоў.

Літаратурная вечарына, прысвечаная 80-годдзю з дня нараджэння Алеся Іванавіча, адбылася ў Калавуравіцкай сярэдняй школе, дзе ён настаўнічаў. Ва ўтульнай зале сабраліся людзі, якія былі сябрамі, аднадумцамі Алеся Іванавіча, а таксама літаратары, настаўнікі і вучні, мясцовыя жыхары.

Свята адкрыў старшыня Калавуравіцкага сельвыканкама У. Наўныка, ён сказаў нямала цёплых слоў пра Алеся Бібіцкага, які, на жаль, не дажыў да гэтых гадоў.

Сваімі ўспамінамі пра паэта падзяліўся дырэктар Калавуравіцкай школы Я. Вакуліч. У школе шмат робіцца для таго, каб зберагчы памяць пра Алеся Іванавіча. Так, у музеі належнае месца адведзена экспанатам, звязаным з яго жыццём і творчасцю. Расце каля школы алея, якую пасадзіў сам паэт. Яе так і называюць — алея Алеся Бібіцкага.

Завіталі на свята і госці: пісьменнік М. Елянеўскі, былы намеснік дырэктара Плошчаўскай базавай школы У. Зянюціч, навуковы супрацоўнік Лапацінскай бібліятэкі-музея імя Аляксандра Блока М. Жукаў і маладая паэтэса з вёскі Валішча Марыя Кобец.

Наталля МІЛЕЎСКАЯ,
Пінскі раён

Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў
Заснавальнікі: Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь, ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі", РВУ "Літаратура і Мастацтва"

Галоўны рэдактар Таццяна Мікалаеўна СІВЕЦ

Юрыдычны адрас:
220034, Мінск,
пр. Незалежнасці, 39, п.4а
Адрас для карэспандэнцыі:
220034, Мінск, вул. Захарава, 19
Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-66-73
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73
Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-44-04
аддзел "Кніжны свет" — 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73
E-mail: lim_new@mail.ru
Адрас у Інтэрнэце:
www.lim.by

Набор і вёрстка камп'ютарнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва".
Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.
Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва".
Друкарня Рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку" г. Мінск, пр. Незалежнасці, 79.
Індэкс 63856
Кошт у розніцу — 2300 рублёў
Наклад — 2855
Умоўна друк. арк. 5,58
Нумар падпісаны ў друк 5.01.2012 у 11.00
Газета зарэгістравана ў Міністэрстве інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7 ад 22.07.2009 г.
Заказ — 44
Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
ISSN 0024-4686